

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2011

Marie Vítová

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Teologická fakulta
Katedra systematické teologie

Bakalářská práce

Rozvedení křesťané v katolické církvi

Vedoucí práce: doc. JUDr. Stanislav Příbyl, Ph.D., JCD

Autor práce: Marie Vítová

Studijní obor: Náboženská výchova a etika

Forma studia: Kombinovaná

Ročník: 4

2011

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně, pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě (v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných Teologickou fakultou) elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG, provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

28. dubna 2011

PODĚKOVÁNÍ

Děkuji vedoucímu bakalářské práce doc. JUDr. Stanislavu Příbylovi, Ph.D., JCD za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.

Děkuji kancléři a archiváři Biskupství českobudějovického Mons. Václavu Kulhánkovi, za podnětné informace, poskytnutí statistických údajů a zapůjčení studijního materiálu.

S velkou vděčností děkuji též všem, kdo se jakýmkoli způsobem zapojili do mého výzkumu.

Obsah

Úvod.....	5
Teoretická část.....	7
1. Manželství a rozvodová problematika obecně	7
1.1 Pohled sociologický	7
1.2 Pohled psychologický	9
1.3 Pohled sekulárního práva	10
2. Manželství a rozvodová problematika z pohledu církevního	13
2.1 Manželství a rozvod v Písmu svatém.....	14
2.1.1. Starý zákon.....	14
2.1.2. Nový zákon	15
2.1.3. Prvotní církvev	16
2.2 Manželství a problematika rozvodu z pohledu katolické církve	18
2.2.1. Církevní tradice.....	19
2.2.2. Současnost.....	21
2.2.3. Vztah církevního a civilního sňatku	22
2.3 Problematika konfesně rozdílných manželství.....	23
3. Rozvod a manželské právo katolické církve	26
3.1 Zneplatnění manželství	27
3.1.1. Proces zneplatnění manželství	30
3.2 Odluka manželů za trvání manželství	33
3.3 Rozloučení platně uzavřeného manželství	33
3.4 Zplatnění manželství	34
Praktická část	36
4. Statistické údaje.....	36
4.1 Statistika rozvodovosti v ČR.....	36
4.1.1. Vývoj rozvodovosti od 50. let minulého století do roku 2009	36
4.1.2. Vývoj sňatečnosti a rozvodovosti v roce 2010.....	38
4.2 Statistické údaje z církevních zdrojů.....	38
4.2.1. Statistické údaje z Biskupství českobudějovického	40
4.2.2. Statistické údaje z církevních soudů	41
Empirický výzkum	45
5. Údaje o empirickém výzkumu	45
5.1 Cíl výzkumného šetření:	45
5.2 Metoda výzkumu:	46
5.3 Postup zpracování získaných údajů	47
5.4 Vyhodnocení výzkumu	47
5.4.1. Tabulka konečných výstupů jednotlivých otázek dotazníku	48
5.4.2. Vyhodnocení vybraných otázek z dotazníku	54
5.4.3. Dodatky odpovídajících respondentů	63
5.4.4. Celkové shrnutí uskutečněného výzkumného šetření.....	63
Závěr	65
Seznam použitých zdrojů.....	66
Seznam použitých zkratk	68
Seznam příloh	69

Úvod

Pro závěrečnou práci jsem si zvolila téma rozvedených křesťanů v katolické církvi. Důvodem mé volby byly osobní zkušenosti jednak s rozvodovým řízením v rámci sekulárního práva, jakož i církevní proces v záležitosti zneplatnění manželství. Obě prožité zkušenosti mne také vedly k většímu zájmu o zmíněnou problematiku i ke snaze o hlubší pochopení všeho, co s daným tématem souvisí.

Dalším důvodem je skutečnost, že znám ve svém okolí větší počet křesťanů, kteří v osobním životě řešili, či stále dosud řeší, krizi svého manželství nebo rozvod. Je mi známo, jak těžce rozpad svého manželství snášejí, jak často vnímají ze strany nejbližšího okolí i farního společenství negativní reakce a postoje, jak mnohdy neví, kde a jakým způsobem nalézt adekvátní pomoc. Rozvedení lidé často na vlastní kůži prožívají nepochopení, nepřijetí a nezájem ze strany svého okolí, proto jsem se rozhodla svou práci podložit přímým svědectvím právě od těch, kdo ke skupině rozvedených křesťanů přímo patří.

Odborná literatura s tímto tématem související zajisté existuje. Konkrétně pastorační rozvedených křesťanů v církvi se věnuje v České republice P. Aleš Opatrný. Nalezla jsem též několik bakalářských či diplomových prací, kde je téma pastorační rozvedených křesťanů zřejmé již z názvu. Domnívám se však, že literatura, která by podala jasné, srozumitelné informace i těm lidem, kteří se v oblasti sekulárního ani církevního práva dostatečně neorientují, v naší zemi dosud chybí.

Tato práce je zaměřena na skupinu rozvedených křesťanů v katolické církvi a na jejich životní zkušenost s rozpadem církevně uzavřeného manželství. Měla by ukázat na to, kde a jakým způsobem by se tyto křesťané mohli dobrat pomoci, kde by mohli naleznout potřebné informace. Mohla by též napovědět, jakým způsobem bychom těmto lidem v nelehké situaci dokázali být nápomocni i my ostatní. Cílem práce je tedy na položené otázky s určitou mírou obecnosti odpovědět.

Bakalářskou práci jsem rozdělila na dvě základní části. Teoretická část je zaměřena na základní orientaci v rozvodové problematice, praktická část předkládá konkrétní statistické údaje a provedenou výzkumnou studii.

V první kapitole teoretické části předkládám stručný přehled o manželství a rozvodech obecně, tedy z pohledů sociálního a psychologického a z pohledu sekulárního práva. Druhá kapitola se zabývá manželstvím a rozvodovou problematikou z pohledu církevního; obrací se k historii, k samotným kořenům manželství v Písmu svatém; poukazuje na církevní tradici v katolické církvi i její současnost; stručně se dotýká vzájemného vztahu sekulárního a církevního práva a problematiky konfesně rozdílných manželství. Třetí kapitola se již zaměřuje na manželské právo katolické církve; popisuje samotnou praxi v záležitostech zneplatnění manželství či „dočasném odloučení manželů při zachování manželského pouta“.

Základní literaturou, kterou jsem v teoretické části použila, je: *Dokumenty Druhého vatikánského koncilu*. Praha 1995, POLÍVKA, J., DOLISTA, J., DŘÍMAL, L. *Povídání o manželství*. Praha 1999, KASPER, Walter. *Teologie křesťanského manželství*. Brno 1997, KAŠNÝ, Jiří. *Manželství v západní tradici. Soubor kanonických studií*. České Budějovice 2006, NĚMEC, Damián. *Manželské právo katolické církve s ohledem na platné české právo*. Praha 2006, *Bible. Písmo svaté Starého a Nového zákona*. Český ekumenický překlad. Praha 2007, KLIMEŠ, Petr. *Psychické příčiny neplatnosti manželství*. Olomouc 2004, *Kodex kanonického práva (CIC 1983)*. Praha 1994.

Součástí praktické části jsou dvě kapitoly, přičemž čtvrtá kapitola předkládá statistické údaje o rozvodovosti v České republice s pohledem jak do minulosti tak současnosti; dále statistické údaje získané z církevních zdrojů, především pak z jednotlivých církevních soudů, prostřednictvím jejich kompetentních notářů.

Poslední, pátá kapitola obsahuje samotné výzkumné šetření, které bylo uskutečněno v časovém období únor 2010 – únor 2011. Formou dotazníku jsem nejprve oslovila mně známé rozvedené křesťany a dále se pokusila rozšířit pole svého výzkumu na celou Českou republiku. Údaje z vyplněných dotazníků byly podrobnou analýzou postupně zpracovány do konečných výstupů, které tvoří nedílnou součást této práce.

Jsem si vědoma, že je tato závěrečná práce rozsáhlejší, než by Bakalářská práce měla být. K podrobnějšímu rozpracování určitých teoretických pasáží mne vedla především skutečnost, že 90% respondentů zapojených do výzkumné studie projevilo o mou práci zájem a požádalo též o poskytnutí její finální kompletní verze. Mojí snahou tedy bylo, pokusit se zvolenou problematiku zpracovat takovým způsobem, aby byla srozumitelná i těm, kdo se v záležitostech rozvodu, sekulárního a církevního práva příliš neorientují. Provedená výzkumná studie, jež je součástí praktické části, pak přinesla nejen zajímavé údaje shrnuté do závěrečných grafických výstupů, ale též mnoho osobních výpovědí, které, domnívám se, mají v této práci své místo.

TEORETICKÁ ČÁST

1. Manželství a rozvodová problematika obecně

Pastorální konstituce II. vatikánského koncilu o církvi v dnešním světě v článku 47 uvádí: „*Šťastný život člověka i lidské a křesťanské společnosti těsně souvisí s dobrým stavem manželského a rodinného společenství.*“¹

Odborníci zabývající se budoucností rodiny, označují současnou evropskou situaci za „civilizaci stabilizované vysoké rozvodovosti“.² Důstojnost manželství a rodiny jako instituce není všude zřejmá. Kromě nárůstu rozvodovosti, jakož i tzv. volné lásky, ji závažně narušují dnešní hospodářské, společensko-psychologické a občanské poměry.³ Současná společnost je poznamenána krizí mezilidských vztahů, sílí nejistoty. V manželství a rodině má krize naší doby svůj rozměr. Rodina, v níž spolu muž a žena žijí v trvalém manželském svazku, je stále více zpochybňována. Objevují se názory, že mužství a ženství jsou pouze produkty kulturního vývoje, že převažující heterosexuality představuje pouze produkt dlouhodobého tlaku dosavadní kultury. Opomíjí se otázka stability rodiny. Zatímco Deklarace lidských práv OSN z roku 1948 nejen zcela jasně vyzývá k podpoře rodiny, ale též ji zaručuje, řada konferencí, které jsou pod záštitou této organizace pořádány, vystupují proti rodině s argumentem, že tradiční model rodiny a s ním související nerozlučitelnost manželství představují útok na práva jednotlivce. Rodina se chápe jen jako určitá skupina společně žijících lidí. Nezapomenutelné role otce a matky ani respektování rodiny a jejího primátu ve výchově se nebere vážně, rodina musí stále více čerpat z vlastních zdrojů.⁴

1.1 Pohled sociologický

V minulosti nebylo manželství chápáno pouze jako soukromé a osobní společenství existující v rámci úzkého rodinného kruhu, ale v rámci širší rodiny bylo také společenstvím ekonomickým a výrobním. S nástupem moderní technické společnosti se prosadilo rozdělení na sféru manželství a rodiny na straně jedné, a sféru pracovní a profesionální na straně druhé. To má navíc v případě, kdy žena rovněž pracuje, za následek, že manželství a rodina přestává plnit funkci vzájemné ekonomické pomoci, péče a solidarity, dochází k jejímu redukování a v neposlední řadě k postupné koncentraci zájmu pouze na osobní sympatie a lásku. Manželství je dnes méně závislé na sociálních podmínkách, což má také podstatný vliv na současný stav naší společnosti. Emancipaci manželského a rodinného života ještě více urychlil problém přelidnění, rozvoj nových forem plánovaného rodičovství a kontroly porodnosti.⁵

Rozvod manželství a s tím související rozpad příslušné rodiny není ničím jiným než určitým momentem vývoje manželství jako specifické formy lidského soužití. Právní

¹ Pastorální konstituce o církvi v dnešním světě, *Gaudium et spes* (dále jen *GS*), čl. 47

² Srov. KAŠNÝ, J. *Manželství v západní tradici. Soubor kanonických studií*. České Budějovice 2006, s. 81.

³ Srov. *GS* čl. 47

⁴ Srov. POLÍVKA, J., DOLISTA, J., DŘÍMAL, L. *Povídání o manželství*. Praha 1999, s. 12-17.

⁵ Srov. KASPER, W. *Teologie křesťanského manželství*. Brno 1997, s. 12.

akt rozvodu je ze sociologického hlediska formálním ukončením sociálního soužití, kde již před samotným rozvodem došlo k ukončení vztahů, sociálních rolí a funkcí. Manželství a rodina jsou v naší společnosti stále považovány za nejvyšší životní hodnoty, přesto se však možnost rozvodu pokládá za samozřejmost.

Dle M. Dimitrové je rodinu možno definovat jako „*relativně trvalé uskupení osob založené na pokrevních vztazích, vzniklé manželstvím popř. adoptí, jejímiž hlavními funkcemi jsou zejména reprodukce, výchova, ale i přenos kulturních vzorů*“.⁶

Pro samotné manželské partnery i pro jejich blízké okolí znamená rozvod ve většině případů dočasné nebo trvalejší narušení vlastní životní rovnováhy. Lidé v růstu rozvodovosti vidí sociálně patologický úkaz a samotný rozvod hodnotí jako negativní jev.⁷

Vezmeme-li v úvahu všechny faktory modernity, které mají tendenci rozvolňovat pouta rodin, nelze se divit, že rozvodovost je relativně vysoká ve všech moderních společnostech. České republice patří páté místo mezi evropskými zeměmi s nejvyšší úhrnnou rozvodovostí.

V období 60. let až do začátku 90. let vrcholila rozvodovost mužů i žen v České republice ve věku 20 - 24 let. Nejpodstatnějšími specifickými faktory působícími na úroveň rozvodovosti byl především nízký sňatkový věk⁸, vysoká intenzita sňatečnosti, přičemž významnou roli sehrála také zvyšující se úroveň zaměstnanosti žen a s ní spojená ekonomická nezávislost. V devadesátých letech se poměr rozvodů podle věku podstatně změnil. Rozvody mladých manželství přestaly být nejčastější, naopak docházelo k nárůstu rozvodovosti starších manželství.⁹

Co se důvodů způsobujících rozvrat manželství týče, pak demografické výsledky studií jednoznačně poukazují na rozdílnost povah a názorů, nevěru a alkoholismus.¹⁰

Předpokládat nějaké výrazné snížení rozvodovosti zřejmě není v současné době možné; neplní se ani naděje vkládané do nesezdaného soužití, o němž se předpokládalo, že jako forma přípravy na manželství splní významnou funkci socializace. Míru rozvodovosti to nijak neovlivnilo.

Získaná data ukazují, že v české společnosti roste podíl osob, které nemají na vstup do manželství vyhraněný názor. Výsledky demografických statistik dále ukazují na trend klesající sňatečnosti, jakož i na oslabování rodiny jako takové. Lze konstatovat, že Češi jsou k soužití dvou nesezdaných partnerů ve společné domácnosti poměrně benevolentní, pokud však do hry vstupují děti a výchova, situace se rázem mění. Shovívavost ustupuje do pozadí a začíná převažovat důležitost sňatku a manželství.

Příčiny sestupného trendu vstupu do manželství lze vysvětlit mnoha způsoby. Mohlo dojít k nastolení jiné ekonomické a sociální situace, lidem se otevřely nové možnosti seberealizace atd.¹¹

⁶ DIMITROVÁ, M. Manželství a jeho význam v pojetí české veřejnosti. In *Centrum pro výzkum veřejného mínění* [online]. Praha.

⁷ Srov. ALEŠ, M. *Populační vývoj v ČR*. Demografie 4/1996.

⁸ Vysoká rozvodovost nejmladších manželství do čtyř let po sňatku (která byla jednou z nejvyšších v Evropě), souvisela právě s nízkým věkem při vstupu do manželství. Stabilita manželství naopak vzrůstá s přibývajícím věkem partnerů, jakož i s věkem sňatkovým. Srov. ŠŤASTNÁ, *Analýza: Vybrané faktory rozvodovosti*.

⁹ Srov. ŠŤASTNÁ, A. *Analýza: Vybrané faktory rozvodovosti* [online]. Praha 2005 [cit. 2011-03-04].

¹⁰ Viz Příloha I. - Rozvody podle příčiny rozvratu manželství.

1.2 Pohled psychologický

Manželství představuje společenskou instituci, která je založena jednak na vztahu muže a ženy, jejímž účelem je především vznik rodiny, a jednak na třech stavebních kamenech: křesťanské milosti, závazku a přijetí. Manželství se nesmí stát sobectvím ve dvou, kterou kdokoliv (včetně dítěte) může narušit. Musí být především výhradním vztahem k jednomu konkrétnímu člověku.¹²

V dnešním anonymním světě se lidé cítí stále více osamělí. Vstup do manželství se pro ně stává jakýmsi útočištěm v hledání bezpečí, což je nepochybně jeden z důvodů, proč manželství i přes všechny vznesené pochybnosti a hrozby prokazuje udivující stabilitu. Od 70. let min. století proběhla rozsáhlá diskuse o volné lásce, manželství na zkoušku a soužití bez manželského svazku. Skutečností je ovšem fakt, že čím více manželství je omezováno na čistě soukromou sféru, tím více jsou vystavena a také méně chráněna proti vlivům, jež vyplývají z norem současné společnosti a veřejného života. Pomyslná „privatizace“ manželství tedy nejen, že nevede automaticky k jeho personalizaci, nýbrž naopak zvětčuje a odosobňuje.¹³

Obecný názor psychologů zní, že pokud si lidé v manželství navzájem naplňují své základní potřeby, má jejich manželství všechny předpoklady pro to, aby bylo šťastné a pevné.

Kdo chce prožívat šťastné manželství, musí před uzavřením sňatku věnovat dostatek času a příležitosti k poznávání svého budoucího partnera. Dostupné statistiky jednoznačně dokládají skutečnost, týkající se příliš krátkého či málo intenzivního časového předšňatkového období. Pokud snoubenci nemají dostatek možností se skutečně poznat, končí jejich manželství často poměrně záhy.¹⁴

Mnozí lidé dnešní doby nadšeně hovoří o naplněném vztahu. Chtějí být šťastní, chtějí mít prostor k sebevyjádření, chtějí být sami sebou, chtějí si vybrat, co je pro ně nejvýhodnější, a pod touto „rouškou“ tolerují cizoložství, rozvod, homosexualitu.¹⁵

Celý lidský život provázejí konflikty a krize. Manželství a rodina nejsou výjimkou. Někdy mohou být krize očekávané, jindy nastanou takové, které se čekat nedají. Některé jsou pak vázány na určité fáze vývoje manželství, rodiny nebo na určitá období vývoje jednotlivých členů rodiny. Nejčastějším zdrojem konfliktů bývají domácnost a výchova (výzkumy udávají 75-85%). V případech rozvodů jsou hlavními příčinami alkoholismus (zhruba v 90% spojen s agresivitou) a nevěra (celkově udávána poměrem 10-30%).¹⁶

Dalšími z častých příčin rozpadu manželství bývá rozdíl povah partnerů, charakter rodin, ze kterých pocházejí, jakož i vzdělání a inteligence. Nemalý vliv na rozvodovost má též nedostatečná emoční vyzrállost, nepřipravenost na manželské soužití a časté ovlivňování manželů ze strany rodičů.

¹¹ Srov. DIMITROVÁ, M. Manželství a jeho význam v pojetí české veřejnosti. In *Centrum pro výzkum veřejného mínění* [online].

¹² Srov. POLÍVKA, J., DOLISTA, J., DŘÍMAL, L. *Povídání o manželství*, s. 69.

¹³ Srov. KASPER, W. *Teologie křesťanského manželství*, s. 13+14.

¹⁴ Srov. POLÍVKA, J., DOLISTA, J., DŘÍMAL, L. *Povídání o manželství*, s. 22-23.

¹⁵ Srov. CRABB, L. *Manželství je vztah*, Praha 1994, s. 8.

¹⁶ Srov. POLÍVKA, J., DOLISTA, J., DŘÍMAL, L. *Povídání o manželství*, s. 77.

První krize manželství se nejčastěji objevují mezi druhým a osmým rokem jeho trvání, další mezi osmnáctým a dvacátým čtvrtým rokem. Nejvíce rozvodů se pak vyskytuje asi po třech až šesti letech, k dalšímu výraznému vzestupu nastává po deseti letech manželství.¹⁷

V rodinách mladých lidí je rozvod nejčastější, v mnoha případech dochází k rozpadu manželství záhy po sňatku. Mladé rodiny s jedním či více malými dětmi nejsou výjimkou. Rozchodem rodičů vzniká neúplná rodina. Děti jsou ve většině případů svěřovány matce, v rodinách tak chybí mužský identifikační vzor, což má za následek nedostatečně vytvářející se vzorce chování, které by později dítě vedly ke zdárnému vytvoření vlastní rodiny. Statistiky ukazují, že rozvod má na potomky negativní vliv – pokud lidé, kteří prošli touto zkušeností, v dospělosti vstoupí do manželství, rozvádějí se častěji než děti z úplných rodin.

Jak lidé, kteří osobně prožili rozpad manželství, vnímají rozvodové a porozvodové období? Některým se zajisté uleví, neboť se zbavili břemena nevydařeného, často destruktivního manželského soužití. Jiní záležitost rozvodu berou jako pouhou „úřední záležitost“, postrádající jakékoli emoce. Existuje ale nemalé procento lidí, kteří rozvod a vše, co k němu patří, vnímají jako životní katastrofu. Mohou to být nejen matky, které zůstaly samy s malými dětmi, ale též starší lidé, pro které bylo manželství nejdůležitějším naplněním smyslu života, jejich primární hodnotou. S odchodem partnera odešla jejich „životní jistota“. Rozvodem ztratili vše. Nastává životní prázdnota, kterou po určité době střídá potřeba co nejrychlejšího zaplnění, což se většinou děje buď navázáním nového partnerského vztahu, přílišným „upnutím se“ na péči o děti anebo nadměrným pracovním nasazením v zaměstnání. Životní fáze „zaplňování“ prázdného místa však může pro mnohé „hledající“ znamenat větší katastrofu, než prožitek rozpadu manželství. Uspokojení (v mnoha případech nepochybně zapomnění) v alkoholu či jiných návykových látkách, závislosti na počítačích, výherních automatech apod. – to vše znamená mnohem větší hrozbu „pádu do propasti“, než si jsou lidé v této situaci ochotni připustit. Pokud však do „propasti“ závislosti skutečně spadnou, návrat do „reálného života“ bývá velmi těžký a v mnoha případech, bohužel již nereálný.

1.3 Pohled sekulárního práva

Rok 1918 přinesl kromě vzniku samostatné Československé republiky také postupné formulování manželského a rodinného práva. V roce 1919 byl vyhlášen zákon č. 320/1919 Sb. z. a n. o *obřadnostech smlouvy manželské, rozluce a překážkách manželství* (bývá uváděn jako „manželská novela“ nebo „rozlukový zákon“), který zavedl alternativní civilní nebo církevní sňatek, což prakticky znamenalo, že snoubenci měli na výběr, zda manželství uzavřou v kostele nebo na okresním úřadě. Tento zákon dále stanovil překážky vedoucí k uzavření manželství, čímž zrušil konfesní a jiné nerovnosti v manželském právu. Následná novela svým způsobem navazovala na tradici kanonického manželského práva, a to zejména tím, že stanovila minimální požadavky ke způsobilosti snoubenců k manželství. Z pohledu kanonického práva však neosvobozovala katolíky z vázanosti kanonickým právem, tzn., že byli nadále povinni manželství uzavírat dle požadavků kanonického práva.

¹⁷ Srov. POLÍVKA, J., DOLISTA, J., DŘÍMAL, L. *Povídání o manželství*, s. 80.

Zákon o právu rodinném (č. 265 Sb., ze dne 7. prosince 1949, s účinností od 1. ledna 1950) právní úpravu rodinných vztahů od občanského zákoníku oddělil. Tento zákon (na rozdíl od dosavadního alternativního civilního nebo církevního sňatku) zavedl obligatorní civilní sňatek, přičemž toleroval následný církevní obřad. Dále stanovil, že se musí manželství uzavírat souhlasným prohlášením muže a ženy před státním lidovým orgánem, a pokud by bylo učiněno jinak, manželství nebylo uzavřeno.¹⁸

Obdobnou právní úpravu přinesl také zákon o rodině č.94/1963 Sb., ze dne 4. prosince 1963, který byl na podzim r. 1989, po rozpadu komunistického režimu, novelizován.

V současné době v České republice upravuje právní vztahy pro manželství zákon o rodině č.94/1963 Sb., ve znění pozdějších předpisů. Úplné znění pak bylo vyhlášeno pod č. 210/1998 Sb., a dále ve znění zákona č. 360/1999 Sb. Tímto zákonem a jeho novelizacemi se řídí též rozvodové řízení.¹⁹

Výlučnost občanského sňatku zrušil zákon č. 234/1992 Sb. a podobně jako tomu bylo před rokem 1949 zavedl alternativní občanský a církevní sňatek. Při respektování všech zákonných požadavků si mohou snoubenci zvolit, zda uzavřou sňatek občanský nebo církevní.²⁰

Na rozdíl od církevně uzavřeného manželství, které je pojato především jako smlouva, občansky uzavřený sňatek je právně upraven jako trvalý svazek, kterým se občané zavazují k respektování vzájemných práv a k převzetí řady povinností.

*„České sekulární právo rozlišuje neexistenci manželství a neplatnost manželství. Neexistence manželství znamená, že manželství ani nevzniklo, ani nemůže být zplatněno²¹. Neplatnost manželství znamená, že je manželství považováno za platné do doby, než se prokáže jeho neplatnost, a v případě prokázání neplatnosti se považuje za neuzavřené od počátku²²“.*²³

Dle § 17a zákona o rodině jsou důvody pro neexistenci manželství: donucení muže nebo ženy fyzickým násilím; uzavření manželství nezletilou osobou mladší 16 let; nedodržení předepsané formy uzavření manželství. Důvody pro neplatnost manželství jsou stanoveny v §11-14 a v §15a zákona o rodině následovně: trvající manželský svazek; pokrevní příbuzenství a zákonné příbuzenství v přímé linii a ve druhém stupni boční linie; uzavření manželství nezletilým starším 16 let bez povolení soudu; duševní porucha; bezprávná vyhrůžka, omyl týkající se totožnosti druhého nupturienta nebo povahy úkonu uzavření manželství.²⁴

¹⁸ Srov. KAŠNÝ, J. *Manželství v západní tradici. Soubor kanonických studií.* České Budějovice 2006, s. 27.

¹⁹ Srov. POKORNÝ, P. *Zákon o rodině s komentářem.* Praha 1998, s. 11.

²⁰ Srov. KAŠNÝ, Jiří. *Manželství v západní tradici*, s. 28.

²¹ Znovu by muselo být uzavřeno s platností *ex nunc* (bez zpětné platnosti) v okamžiku pominutí důvodů neexistence. Srov. NĚMEC, D. *Manželské právo katolické církve s ohledem na platné české právo.* Praha 2006, s. 157.

²² Podstatným rozdílem oproti kanonické úpravě je to, že za zákonem stanovených okolností dochází automaticky k jeho zplatnění *ex tunc* (jakoby nikdy neexistovalo). Takové manželství již nelze prohlásit za neplatné. Srov. NĚMEC, D. *Manželské právo katolické církve s ohledem na platné české právo*, s. 158.

²³ NĚMEC, D. *Manželské právo katolické církve s ohledem na platné české právo*, s. 157-158.

²⁴ Srov. NĚMEC, D. *Manželské právo katolické církve s ohledem na platné české právo*, s. 158-159.

Rozvod představuje právní ukončení manželství, uskutečňuje se na základě žádosti a dochází k němu rozhodnutím soudu. Do roku 1949 manželství zanikala buď rozvodem (bez možnosti uzavřít další sňatek), nebo rozlukou (s možností uzavření dalšího sňatku). V Československé, respektive v České republice, je od roku 1950 rozvod jedinou formou právního zániku manželství za života manželů.

Po legislativní změně novely zákona o rodině (s účinností od 1. srpna 1998), týkající se úpravy podmínek, za kterých může být uskutečněn rozvod, došlo v České republice ke krátkodobému přerušení růstu rozvodovosti. Demografické ukazatele však poklesly pouze v roce 1999, tedy těsně poté, kdy se začala novela uplatňovat. V roce 2004 (tedy pět let po novelizaci zákona) však bylo rozvedeno 33 060 manželství, což je dosud považováno za historické maximum.²⁵

²⁵ Srov. ŠTASTNÁ, A. *ANALÝZA: Vybrané faktory rozvodovosti* [online].

2. Manželství a rozvodová problematika z pohledu církevního

Na otázku, zda je manželství přirozené, Tomáš Akvinský odpovídá, že přirozený sklon do manželství vstupovat u člověka existuje a reálně se uskutečňuje aktem lidské svobody. Nicméně vzhledem k manželství je lidská přirozenost proměnlivá. Jeho závěr zní, že manželství může existovat jen v historických formách, přičemž neodmyslitelně k němu patří i jeho dějinný charakter. Křesťanské manželství je historickou realitou, má konečnou a univerzální platnost, přičemž tento univerzální charakter neznamená absolutizaci některé konkrétní historické či kulturní podoby manželství. Naopak. Křesťanství by mělo zůstat otevřené všem kulturám a všem dějinným změnám.²⁶

Jednota muže a ženy není otázkou jediného okamžiku: je poutem, které se dotýká spravedlnosti; musí být trvale prohlubována; je výsledkem trvalého darování se během každého dne.²⁷ Manželský svazek ovšem není jho, které partnery zbavuje svobody. Je to naopak nejvyšší způsob realizace jejich svobody, vyjádření toho, že už nikdy nebudou moci jednat jinak.

Předpokládaná manželská věrnost je vítězstvím nad časem, vytváří něco, co přesahuje jednotlivce a na nejhlubší úrovni, s definitivní platností svazuje osudy dvou lidí. Vstupem do manželství se člověk zaslibuje něčemu, co je bezpodmínečné a nezpochybnitelné. Dva lidé, vzájemně spojeni svazkem manželským, by měli žít z naděje a důvěry, i když ani jeden na to nikdy nemůže úplně spoléhat.²⁸

V dnešní době mezi námi žije nemalé procento lidí v konfesně rozdílném (smíšeném) manželství. Těchto osob se pak nejednota křesťanských církví zřetelně dotýká. Jejich rozmanitost má vliv na mentalitu člověka, na způsob uvažování, cítění a jednání. Tento vliv by neměl být v žádném případě podceňován. Ve smíšených manželstvích nelze hovořit „jen“ o možném problému přímého ohrožení křesťanské víry s ohledem na možnost zeslabení nebo ztráty identifikace s vlastní církví, ale též o „odcírkevnění“, křesťanstvím bez církve, jež je trendem současnosti. Za zajímavý sociologický údaj můžeme bezesporu považovat fakt, že u smíšených manželství dochází k rozvodovosti méně často než u manželství konfesně homogenních, přičemž vysvětlením může být působící faktor péče o vztah. Vzhledem k víře a jejímu praktickému uskutečňování tedy smíšená manželství nabízejí jak šance, tak i určité formy ohrožení. Šance spočívá v hledání a nalézání toho nejpodstatnějšího, co křesťanství činí křesťanstvím, což znamená, že partneři jednak chtějí žít jako křesťané a navíc hledají, co je v rozdělených církvích spojuje. Někteří manželé tedy v žádném ohledu nepovažují své „smíšené manželství“ za problém, neboť kladou důraz na život podle norem evangelia a při výchově dětí nemají na zřeteli člena jednotlivé církve, nýbrž především výchovu křesťana. Jiní manželé však uvádějí množství problémů, spojených s požadavky jednotlivých církví, jakož i s výchovou a liturgií. Co obě zmiňované skupiny shodně uvádějí, je skutečnost, že za mnohem závažnější, než

²⁶ Srov. KASPER, W. *Teologie křesťanského manželství*, s. 10.

²⁷ Srov. POLÍVKA, J., DOLISTA, J., DŘÍMAL, L. *Povídání o manželství*, s. 110.

²⁸ Srov. KASPER, W. *Teologie křesťanského manželství*, s. 23.

odlišnost v obsahu víry, považují problematiku způsobu konkrétního křesťanského jednání.²⁹

Postoje církve týkající se manželství jsou dnešní dobou vnímány jako nepřátelské až represivní vůči pohlavnosti. Jsou označovány za příliš ideologické a mnohdy odmítány. Zdůvodnění tohoto odmítání církevní mravní nauky bychom mohli nalézt např. v dřívějším nadměrném zdůrazňování šestého přikázání, upjatou sexuální výchovou, příliš rigorózní zpovědní praxí, jakož i tím, že se dostatečně nezdůrazňovala láska a milosrdenství. V dnešní situaci, kdy dochází ke změně postojů společnosti k sexualitě, manželství i rodině, je církev těmito otázkami a problémy konfrontována, a jejím úkolem je v duchu evangelia zaujmout takové stanovisko, které je nakloněno člověku a má podpořit hodnoty náležející k podstatě lidské pohlavnosti. Skutečná manželská láska se naplňuje celoživotní věností. Postoj vzájemné věnosti je znamením opravdového spolehnutí se jeden na druhého, je znamením hluboké odevzdanosti, oddanosti důvěry, které je člověk vůči druhému schopen. Pakliže je manželství založeno na takové věnosti, umožňuje zpřítomnění lásky Boha, který se lidem a světu zaslíbil v Kristu svým bezpodmínečným „ano“. Názor, že manželská láska je nedělitelná a spojuje dva milující v neodvolatelném svazku věnosti, se postupně prosadil teprve v průběhu lidských dějin.³⁰

Křesťanské manželství lze na základě lásky Krista vůči církvi chápat jako školu osobního zdokonalování a vzájemného posvěcování. Jako každá forma lásky, i láska manželská je budována a prověřována plynutím času. Postupem času nezřídka dochází k zaměňování toho nejlepšího i nejhoršího: dar za vykořisťování; láska za nenávisť; smíření za odmítání.³¹

2.1 Manželství a rozvod v Písmu svatém

2.1.1. Starý zákon

K lásce muže a ženy, k lidské pohlavnosti, jakož i k manželství zaujímá Starý zákon velmi otevřené stanovisko. Vztah mezi mužem a ženou považuje za natolik základní, že jej zahrnuje do teologického vyvození podstaty člověka, což dokládá kniha Genesis: „*Bůh stvořil člověka, aby byl jeho obrazem, stvořil ho, aby byl obrazem Božím, jako muže a ženu je stvořil.*“³² Svazek muže a ženy je obrazem a podobenstvím mezi Bohem a člověkem, čímž je manželství přiřčena hodnota předem vylučující jakékoli nepřátelství mezi pohlavími. Člověk existuje pouze jako žena a muž. Naplnění svého smyslu najde pouze jeden s druhým a jeden ve vztahu k druhému. Manželství lze v tomto smyslu považovat za „přirozenou svátost“, neboť je konkrétním zpodobněním lidské naděje ve spásu a požehnání.³³

²⁹ Srov. POLÍVKA, J., DOLISTA, J., DŘÍMAL, L. *Povídání o manželství*, s. 146-147.

³⁰ Srov. *Život z víry*. České Budějovice 1998, s. 249-250.

³¹ Srov. POLÍVKA, J., DOLISTA, J., DŘÍMAL, L. *Povídání o manželství*, s. 188.

³² Gn 1,27

³³ Srov. KASPER, W. *Teologie křesťanského manželství*, s. 25-26.

Jednota a nerozlučitelnost manželství jsou zakotveny již v antropologické podstatě manželství. Manželé se odevzdávají, darují jeden druhému, nepatří už sami sobě. Tento svazek věrnosti je tedy ze své podstaty považován za samozřejmý a trvalý. Jednota a nezrušitelnost manželství má základy již v řádu stvoření. Věrnost v manželství je odrazem Boží věrnosti, její porušení naopak výrazem a symbolem nevěry vůči Bohu.³⁴ Ve 24. kapitole páté knihy Mojžíšovy, kde se píše o vystavení rozlukového listu³⁵, nejde o povolení rozvodu manželství, nýbrž o zákaz svatby rozvedeného. Z tohoto textu pozdější židovství vyvodilo povolení k rozvodu pro případ, kdy muž nalezne na ženě něco „odporného“.³⁶

Ve Starém zákoně existovala kritika rozvodové praxe, což dokazuje např. text 7. kapitoly knihy Sírachovcovy: „*Máš-li manželku podle svého srdce, nevyháněj ji! Té ovšem, kterou nemáš rád, se nesvěřuj!*“³⁷ Podle proroka Malachiáše, který se postavil proti propuštění ženy z povrchních důvodů, je Hospodin svědkem manželského zákona.³⁸ Zde se již rýsuje „manželská nauka“ Nového zákona.³⁹

2.1.2. Nový zákon

Kristologická dimenze manželství poukazuje již na Starý zákon. Manželství se zde jevílo jako profétické znamení smlouvy existující mezi Bohem a izraelským lidem, přičemž smlouva lidu s Hospodinem znamenala spásu. V Ježíši Kristu je tato smlouva jedinečným a neopakovatelným způsobem dovršena a uskutečněna. V Kristu uzavřené manželství je znamením Boží lásky k člověku.⁴⁰

Boží řád stvoření pro život muže a ženy je v Novém zákoně potvrzen a umocněn. Muž a žena jsou stvořeni Bohem, jejich trvalá, neodvolatelná věrnost pak důstojnému vztahu pohlaví nehlouběji odpovídá.⁴¹ Na otázku manželství a jeho nerozlučitelnosti s konečnou platností odpovídá Ježíš, což nejvýstižněji vyjadřuje perikopa v 10. kapitole Markova evangelia, kde se farizeové dotazují Ježíše, zda je muži dovoleno propustit svoji manželku. Ježíš převádí otázku na jinou rovinu. Jeho odpověď je charakteristická pro celý styl jeho zvěstování. Neodpovídá co je, co není dovoleno, nýbrž poukazuje na původní řád stvoření: „*Od počátku stvoření, Bůh učinil člověka jako muže a ženu; proto opustí muž svého otce i matku a připojí se ke své manželce, a budou ti dva jedno tělo; takže již nejsou dva, ale jeden. A proto, co Bůh spojil, člověk nerozlučuj!*“⁴²

34 Srov. Jer 3,6-8

35 Dt 24,1-4: „*Když si muž vezme ženu a ožení se s ní, ona však u něho nenalezne přízeň, neboť na ní shledal něco odporného, napíše jí rozlukový list, dá jí ho do rukou a vykáže jí ze svého domu. Ona vyjde z jeho domu, odejde a vdá se za jiného muže. Ale ten druhý muž k ní také pojme nenávisť, napíše jí rozlukový list, dá jí ho do rukou a vykáže jí ze svého domu. Anebo ten druhý muž, který si jí vzal za ženu, zemře. Tu její první manžel, který ji vykázal, si ji znovu za ženu vzít nemůže, když byla posvrněna, neboť by to před Hospodinem byla ohavnost.*“

36 Srov. KASPER, W. *Teologie křesťanského manželství*, s. 40.

37 Sir 7,26

38 Mal 2,16: „*Každý ať nenávidí rozvod, praví Hospodin, Bůh Izraele, ať na svém oděvu přikryje násilí, praví Hospodin, Bůh zástupů. Střežte tedy svého ducha, nejednejte věrolomně!*“

39 Srov. *Život z víry*, s. 254.

40 Srov. POLÍVKA, J., DOLISTA, J., DŘÍMAL, L. *Povídání o manželství*, s. 140.

41 Srov. *Život z víry*, s. 249.

42 Mk 10,6-9

Když se učedníci Ježíše na tuto věc ptali později, řekl jim: „*Kdo propustí svou manželku a vezme si jinou, dopouští se vůči ní cizoložství; a jestliže manželka propustí svého muže a vezme si jiného, dopouští se cizoložství.*“⁴³ V tomto poselství patří manželství nejen k původnímu řádu stvoření, ale i k řádu spásy v království Boží lásky a věrnosti.

Křtem je manželství zahrnuto do nového bytí „v Kristu“. Proto se k němu v novozákonním rodinném řádu přistupuje jako k místu obzvláštního křesťanského svědectví, kde je vztah muže a ženy orientován na věrnost, lásku a poslušnost.⁴⁴

Ježíš hlásá a vyžaduje lásku, která zahrnuje celého člověka, přičemž měřítkem této lásky je láska Boží. A tato láska, ke které Bůh člověka uschopňuje, vylučuje rozvod i polygamii.⁴⁵ Ježíš tedy chce uskutečnit Boží vůli v celé její radikálnosti a bezpodmínečnosti. Jde o lidské srdce. Nestačí, je-li manželství nebo rozvod v pořádku před notářem, proto platí: „... *každý, kdo hledí na ženu chtivě, již s ní zcizoložil ve svém srdci.*“⁴⁶ Na Ježíšova slova, na jeho poselství je třeba nahlížet a chápat je v souvislosti s jeho zvěstováním. On nežadá od člověka maximální výkony, on na člověka nechce nakládat břemena. Bůh zavazuje muže a ženu a utváří tím svazek, který z jeho strany není břemenem, nýbrž milostí. Ježíšovo slovo je pak prorockým, mesiášsky působícím příslibem Boží milosti. Je pozváním učinit z možnosti dané Bohem něco trvalého a i když lidé tuto nabídku odmítnou, milost Boží trvá; stává se obžalobou, odsouzením tvrdosti jejich srdce. Pokud se na ni ovšem ve víře spolehnou, svazek s Bohem se jim stane spásitelným životním prostorem, který nejen umožňuje, posiluje jejich lidský svazek, nýbrž v něm mohou nalézt útěchu a s důvěrou v něj začínat znovu. V Novém zákoně bychom těžko hledali Ježíšova slova, která jsou vykládána s takovou rozmanitostí, jako slova týkající se nemožnosti rozvodu. Nezrušitelnost manželství v Ježíšově pojetí zakládá zcela nové chápání manželství, kde nejsou muž a žena dáni jeden druhému napospas, nýbrž jsou ve víře vydáni Bohu.⁴⁷ S Ježíšem přichází Boží království, které manžele uschopňuje k lásce a věrnosti. K tomu, aby dokázali překonávat životní těžkosti a nesnáze, jim příslibuje a dává svou milost.⁴⁸

Manželství jako svátost zakládá Ježíš založením nové smlouvy, která je věčným znamením vítězné milosti. Bůh zjevil lásku muže a ženy jako zpřítomňující znamení skrze Ježíše Krista, jež dále zpřítomňuje prostřednictvím církve.⁴⁹

2.1.3. Prvotní církve

Křesťanství nepřišlo s vlastním způsobem uzavírání manželství, církevní obce však chápaly manželství jako Bohem chtěnou instituci. Křesťané prvních staletí uzavírali manželství podle zvyků a tradic místa, kde žili, přičemž si ale byli vědomi, že uzavírají manželství před Bohem a že jejich uzavřené manželství má svůj původ ve stvoření.⁵⁰

⁴³ Mk 10,11-12

⁴⁴ Srov. KASPER, W. *Teologie křesťanského manželství*, s. 27-28.

⁴⁵ Srov. *Život z víry*, s. 254.

⁴⁶ Mt 5,28

⁴⁷ Srov. KASPER, W. *Teologie křesťanského manželství*, s. 42-45.

⁴⁸ Srov. *Život z víry*, s. 254.

⁴⁹ Srov. KASPER, W. *Teologie křesťanského manželství*, s. 39.

⁵⁰ Srov. KAŠNÝ, J. *Manželství v západní tradici. Soubor kanonických studií*, s. 15.

V prvních stoletích tak byl ritus uzavírání manželství identický s pohanským, křesťané v tomto ohledu přijímali obyčej prostředí, ve kterém žili, přizpůsobovali se např. římské legislativě a některé spory řešili před civilními soudy. Samotné uzavírání manželství bylo záležitostí rodiny, církevní představení však využívali svého vlivu, aby křesťané uzavírali manželství jen s křesťany, na čemž měly eminentní zájem i jednotlivé křesťanské obce.⁵¹

Ježíšův požadavek absolutní věrnosti v manželství prvotní církev chápala (i přes tehdy běžně rozšířenou rozvodovou praxi) jako závazný mravní pokyn^{52, 53}.

V listě Efezským⁵⁴ pak svazek mezi mužem a ženou Pavel připodobňuje obrazu svazku Krista a církve. Lásky a věrnosti mezi Kristem a církví není jen vzorem pro manželství. Lásky mezi mužem a ženou je zpřítomňujícím znamením Kristem definitivně zjevené a v církvi trvale přítomné Boží lásky a věrnosti.⁵⁵

Na rozdíl od Matouše, který se musel vyrovnat s židovsko-křesťanskou situací, se Pavel též setkal se vztahy mezi pohany, kdy nevěřící partner není připraven žít v míru s křesťanem. Pavel odkazuje na Ježíšova slova vylučující rozvod, nicméně v dané situaci korintské obce určuje pro smíšená manželství zvláštní pokyny a zavádí jistou rozvodovou praxi⁵⁶. Pavel tímto dokazuje, že ani on, ani celý Nový zákon, nechápe Pánova slova jako ustrnulá, striktně daná pravidla, nýbrž jako výraz spasitelné Boží vůle, která stojí za člověkem v jeho konkrétní situaci.⁵⁷ Tak se v prvotní církvi setkáváme se zvláštními opatřeními pro řešení obtížných situací, které však měly co možná nejvíce odpovídat Ježíšovým pokynům i danému smyslu.⁵⁸

Jak je známo z pozdějšího pavlovského privilegia (*privilegium paulinum*), povolení druhého sňatku není bezprostředně vysloveno. S partnerem, který působí pohoršení skrze smilstvo, nesmí mít křesťan ani společenství stolu, nemůže jej však definitivně odvrhnout. Ve všech případech je však rozhodující Boží vůle po spáse a míru, kdy smíření je nejvyšší normou. Celý Nový zákon dosvědčuje bezpodmínečnou platnost Ježíšova slova. Dosvědčuje také, že církev nemá toto slovo uskutečňovat zákonicky, neboť duch Ježíše Krista je Duchem křesťanské svobody, která se projevuje nezištnou láskou, v míru a usmíření. Úkolem církve je tedy chápat a uskutečňovat Ježíšovo slovo v Ježíšově Duchu.⁵⁹

⁵¹ Srov. POLÍVKA, J., DOLISTA, J., DŘÍMAL, L. *Povídání o manželství*, s. 117.

⁵² 1 K. 7,10-12: „*Těm, kteří žijí v manželství, přikazuji – ne já, ale Pán – aby žena od muže neodcházela. A když už odejde, ať zůstane neprovdána nebo se s mužem smíří; a muž ať ženu neopouští.*“

⁵³ Srov. *Život z víry*, s. 254.

⁵⁴ Ef 5,21-22.25.31: „*V poddanosti se podřizujte jedni druhým: ženy svým mužům jako Pánu, protože muž je hlavou ženy, jako Kristus je hlavou církve, těla, které spasil. Muži, milujte své ženy, jako si Kristus zamiloval církev a sám se za ni obětoval. Proto opustí muž otce i matku a připojí se k své manželce, a budou ti dva jedno tělo.*“

⁵⁵ Srov. *Vyznání víry církve*. České Budějovice 1999, s. 277.

⁵⁶ 1 K 7,13-15: „*Ostatním pravím já, a ne už Pán: Má-li z bratří ženu nevěřící a ona je ochotna s ním zůstat, ať jí neopouští. A má-li žena muže nevěřícího a on je ochoten s ní zůstat, ať ho neopouští. Nevěřící muž je totiž posvěcen manželstvím s věřící ženou a nevěřící žena s věřícím mužem, jinak by vaše děti byly nečisté; jsou však přece svaté! Chce-li nevěřící odejít, ať odejde. Věřící nejsou v takových případech vázáni. Bůh nás povolal k pokoji.*“

⁵⁷ Srov. KASPER, W. *Teologie křesťanského manželství*, s. 45.

⁵⁸ Srov. *Život z víry*, s. 254.

⁵⁹ Srov. KASPER, W. *Teologie křesťanského manželství*, s. 45-46.

Vzhledem k dnešnímu chápání svátosti manželství lze pro období rané církve konstatovat, že zde existují pouze náznaky sakramentální nauky. Do 5. století církev chápala manželství především jako konkrétní místo křesťanské víry. Manželství tak bylo vtaženo do života křesťanské obce, což také vyjadřuje zdůvodnění potřeby umístit počátek manželství do liturgického života církve.⁶⁰

2.2 Manželství a problematika rozvodu z pohledu katolické církve

Nerozlučitelnost manželství není pouhým církevním zákonem ani morální normou. Církev ze své vlastní podstaty uskutečňuje Boží vůli zjevenou skrze Krista, přičemž naráží na obtížné lidské situace, jež mohou křesťané „tvrdého srdce“ rozuzlit jen stěží. Církev však nemůže omezit platnost Božího slova ani tyto lidi odsuzovat, neboť musí jednat v souladu s konkrétní Boží vůlí. Církevní otcové spatřují jedinou možnost: snášet, shovívavě posuzovat, neodsuzovat, zabránit horšímu zlu.⁶¹

Katolická církev poukazuje na nesmírnou hodnotu křesťanského manželství tím, že jej chápe jako svátost, ve které je nerozlučitelnost manželství přímo zakotvena. V dnešním světě církev se svým pojetím manželství jako nezrušitelného společenství mnohdy naráží na nepochopení, což však nemůže být důvod k tomu, aby své zásady ve vztahu k manželství měnila. Pro církev je každé manželství uzavřené mezi dvěma pokřtěnými chápáno jako svátost a pokud je dokonáno, nemůže být rozlučeno manžely samotnými ani zrušeno jinou mocí (absolutní nerozlučitelnost).⁶²

Pokud křesťan poruší manželskou věrnost, není to pro něj primárně sexuální prohřešek, nýbrž prohřešek proti bytí v Kristu. Pokud křesťan manželskou věrnost poruší, přisvojuje si moc, která mu nepřísluší, přičemž tím zároveň podvádí dalšího partnera, neboť mu chce dát něco, co mu nepatří, a co tedy dát nemůže. Učení o svátostně podloženém manželském svazku je trvalým nárokem na manžele, znamená, že mají být stále schopni jeden druhého oslovovat. Partneři žijící odděleně mají trvalou povinnost odpouštět a mají mít neustále na paměti nezrušitelnou naději na opětovné usmíření. Byť je tato povinnost v rozporu s lidskou zkušeností, ve víře lze vycházet z věrnosti Boží v Ježíši Kristu, která - i když jsou lidská láska a věrnost porušeny - nikdy nekončí.⁶³

Manželství, jako všechny ostatní svátosti, je svátostí víry. Proto je zapotřebí k němu náležitě přistupovat a křesťansky jej prožívat, což lze ovšem jen na základě víry. V dnešní společnosti však živou víru zdaleka nelze pokládat za samozřejmou. Existují takzvaní „matrikoví křesťané“ (pokřtění nepraktikující katolíci), pro něž církevní sňatek nepředstavuje žádnou hodnotu, tudíž se spokojí pouze s civilním sňatkem. Takové manželství není kanonicky platné, nicméně podle platného církevního práva lze čistě uzavřenému civilnímu sňatku platnost přiznat zpětně, a to tehdy, pokud je „od kořene“ (*in radice*), na základě existující vůle k manželství, posvěcen. Na druhé straně existuje jiné pravidlo, podle něhož může po civilním rozvodu každý z partnerů bez právních

⁶⁰ Srov. POLÍVKA, J., DOLISTA, J., DŘÍMAL, L. *Povídání o manželství*, s. 118.

⁶¹ Srov. KASPER, W. *Teologie křesťanského manželství*, s. 48.

⁶² Srov. *Život z víry*, s. 255.

⁶³ Srov. KASPER, W. *Teologie křesťanského manželství*, s. 42-43.

obtíží vstoupit do jiného církevně uzavřeného manželství. Tím se mezi právem a morálkou rozevívá pomyslná propast, která pohoršuje nejen mnohé křesťany, ale i mnohé nekřesťany. Na tomto místě se nabízí otázka, co se stane, když „matrikový křesťan“ přistoupí ke křesťanskému sňatku pouze ze společenských ohledů, aniž by souhlasil s jeho vnitřním smyslem? V těchto případech vychází katolická teologie z existence identity kanonicky platného a svátostného manželství, podle níž je každé kanonicky platné manželství *eo ipso* také manželství svátostné.⁶⁴ Katolická nauka o svátostech žádnou automaticky působící svátost bez víry v zásadě nezná. U všech svátostí rozlišuje mezi objektivní platností skrze „objektivní“ úkon, přičemž integrující element „objektivního“ úkonu je existence alespoň minimální intence jak u toho, kdo svátost uděluje, tak i u toho, kdo ji přijímá. Požadavek zintenzívnění manželské pastorace je nejdůležitějším důsledkem nastalé změněné situace křesťanského manželství v naší sekularizované společnosti. Pokud se toto bude alespoň do určité míry dařit, mohla by se stát současná krize šancí, díky níž bychom mohli docílit lidsky naplněného a křesťansky prohloubeného pojetí manželství.⁶⁵

2.2.1. Církevní tradice

Na uzavírání manželství mělo postupný vliv křesťanské chápání člověka jako muže a ženy a svobodné rozhodnutí obou bylo pro vznik křesťanského manželství podstatné. V rámci uzavírání manželství se tak setkala římské pojetí, které k uzavření manželství vyžadovalo souhlas muže a ženy, a křesťanské pojetí člověka, které respektuje důstojnost každého lidského jedince a zahrnuje v sobě právo na svobodné rozhodnutí muže a ženy pro manželství. V rámci spojení těchto dvou pojetí převládlo přesvědčení, že je manželství vytvářeno souhlasem muže a ženy. Co se týká samotného ritu uzavírání manželství, dochovaly se místní liturgické obřady z období mezi čtvrtým až desátým stoletím.⁶⁶ Náznaky svátostnosti manželství viděla církevní tradice ve výpovědích Písma svatého, zejména v listu Efezským. Výslovně se tato nauka objevuje až ve vrcholném středověku; nechce však z manželství dělat skutečnost zcela závislou na církvi; spíše uznává, že manželství je zvláštní skutečností stvoření, proto je zahrnuto do řádu vykoupění. A také proto se platné manželství uskutečňuje pouze církví předepsanou formou, vyjádřením souhlasu snoubenců za přítomnosti oddávajícího a dvou svědků.⁶⁷

V otázce nerozlučitelnosti manželství měli církevní otcové na zřeteli závaznost Ježíšova slova od samého počátku. Po smrti prvního partnera byl druhý sňatek nedovolený, tím spíše byl vyloučen po dobu jeho života. Přesto je možné najít řadu textů, které se k těm, kteří se rozvedli bez vlastní viny a následně uzavřeli nový sňatek, v církevní praxi stavějí relativně pružně. Origenes (+253/254) popisuje zkušenost, kdy církevní představený povolil ženě, která se rozvedla kvůli cizoložství svého manžela, aby se znovu vdala ještě za jeho života. Byť si je vědom toho, že tato situace je v rozporu s Písmem, nepokládá ji za nerozumnou, neboť pomáhá zabránit horšímu zlu. Svatý Basil (+379) se o století později odvolává na církevní zvykové právo, když

⁶⁴ O kanonicky platné a svátostné manželství se jedná v případech, kdy je církevní sňatek uzavírán mezi stranami pokřtěnými. V případech, kdy je jedna strana pokřtěná a druhá nepokřtěná, se jedná o manželství kanonicky platné, ale nesyvatostné.

⁶⁵ Srov. KASPER, W. *Teologie křesťanského manželství*, s. 65-69.

⁶⁶ Srov. KAŠNÝ, J. *Manželství v západní tradici. Soubor kanonických studií*, s. 15.

⁶⁷ Srov. *Vyznání víry církve*, s. 288.

dovolí, aby se muž, rozvedený z důvodu ženina cizoložství, znovu oženil a po určité době pokání se opět podílel na společenství církve, včetně eucharistie. V případě, že jsou předloženy objektivní důvody, začala (v souladu s principem „ekonomie“) východní církev povolovat druhý sňatek. Byť tento druhý sňatek není postaven naroveň prvnímu (zásada nerozlučitelnosti nemá být dotčena), v obtížných situacích má být tomu, kdo je ochoten činit pokání, otevřena možnost lidské, křesťanské a církevní existence skrze Boží milosrdenství.⁶⁸

Západní církevní otcové žádné církevní zvykové právo neznali, přesto lze i u nich najít podobné situace. Některé synody, irské a angolsasko-francké kající knihy (*libri poenitentiales*) se v dobách pozdní antiky a počátku středověku vyrovnávaly s konkrétní manželskou realitou tak, že se v případě zmizení, únosu nebo uvěznění trpělo i povolovalo uzavření druhého manželství. Z důvodu zachování křesťanského ideálu bylo v těchto případech uloženo pokání. Bezpodmínečná věrnost Ježíšovu slovu však byla bezesporu nejzásadnějším hlediskem tradice. Můžeme tedy říci, že se na Východě a Západě začala vytvářet odlišná praxe, což zcela evidentně dokazují zjištění opírající se o starší tradici. Z toho zcela zřetelně vyplývá, že východní liturgie je, na rozdíl od západní církve, ve které se díky Graciánovu dekretu⁶⁹ prosadila přísnější praxe, vedená zcela myšlenkou pokání. V misijních oblastech, kde byla na počátku novověku církev konfrontována s polygamií, bylo analogicky vytvořeno *privilegium petrinum*, podle něhož může papež za jistých podmínek rozvést nesvátné manželství *in favorem fidei* (ve prospěch víry)^{70, 71}.

Otázka nerozlučitelnosti manželství byla projednávána na koncilu florentském (1439-1445), závazné učení církve pak bylo formulováno na koncilu tridentském (1546-1563), přičemž požadavek návratu k problematice nerozlučitelnosti manželství byl vyvolán především Lutherovou kritikou učení a praxe katolické církve⁷². Jako v mnoha obdobných případech, i v otázce nerozlučitelnosti manželství musel koncil jednat tak, aby (aniž by zúžil vnitřní prostor církevní a teologické svobody) vyloučil sporné bludné učení. Závěr koncilu jednoznačně zní, že manželství je nerozlučitelné, avšak samotným „cílem“ koncilu bylo spíše rozhodnout tehdejší kontroverzi mezi katolíky a luterány. Rozhodnutí tridentského koncilu nám zajisté předkládá podstatná stanoviska pro řešení problémů souvisejících s neplatností manželství, nicméně současné pastorační problémy nejsou na základě těchto rozhodnutí předem řešitelné.⁷³

Během minulých staletí proběhla řada koncilů. Nepochybně závažná a podstatná rozhodnutí, která z nich vzešla, ovšem církev nezprošťují úkolu, aby s ohledem na

⁶⁸ Srov. KASPER, W. *Teologie křesťanského manželství*, s. 47.

⁶⁹ Graciánův dekret, původně *Concordia discordantium canonum* (česky „Soulad rozporných kánonů“), je kompendium církevních předpisů vydaných před rokem 1140. Jeho autorem je mnich a učitel boloňské univerzity Gratianus (Gracián), který patří k zakladatelům církevního práva a západní právní vědy.

⁷⁰ Tato praxe znamená, že v katolické církvi platí absolutní nerozlučitelnost manželství pouze pro svátostně uzavřená manželství, ovšem pouze pro ta, která byla uzavřena platně a též konzumována. Srov. KASPER, W. *Teologie křesťanského manželství*, s. 49.

⁷¹ Srov. KASPER, W. *Teologie křesťanského manželství*, s. 48-49.

⁷² Podle Luthera není povolení ani zákaz rozvodu církevní záležitostí; v jeho kritice ovšem nešlo o izolovanou kritiku nerozlučitelnosti, nýbrž o zásadní určení vztahu evangelia a církve, o správné chápání křesťanské svobody, jakož i o otázku svátostnosti manželství. Srov. KASPER, W. *Teologie křesťanského manželství*, s. 51.

⁷³ Srov. KASPER, W. *Teologie křesťanského manželství*, s. 50-53.

mění se historickou a společenskou situaci hledala řád, který by byl v souladu s evangeliem.

Římský proletariát v antickém Římě, jakož i falešná morálka bohatých vrstev společnosti, nepůsobily na hodnocení manželství též nikterak příznivě. Manželství se, místo na základě tradičních manželských smluv, uzavíralo pouze na základě rozhodnutí vůle partnerů, což mělo za následek snadnější realizaci rozvodu. Důraz byl kladen především na personální stránku manželství, čímž byla posílena role ženy v manželství. Církev tento model následně převzala, nicméně v posuzování realizačních forem manželství neměla snadnou situaci. Na jedné straně si byla vědoma nutnosti očekávání Pána, na druhé straně bylo zapotřebí přijmout odkaz židovské tradice, která v manželství viděla naplňování přirozeného řádu světa.⁷⁴

2.2.2. Současnost

V tradiční katolické nauce převažuje o manželství pojetí objektivní a institucionální. Římský katechismus z r. 1566 uvádí, že primárním důvodem pro vznik manželství je společenství muže a ženy, jež vede manžele k vzájemné pomoci tak, aby společně lépe snášeli životní strasti a těžkosti stáří.⁷⁵

Průlom v definování manželství přinesla pastorální konstituce *Gaudium et spes* II. vatikánského koncilu, která v čl. 52 definuje manželství jako důvěrné společenství života a lásky, jež má základ v manželské smlouvě, tj. v neodvolatelném osobním souhlasu.⁷⁶ Pro společný život muže a ženy by tedy manželství mělo být nejnítějším společenstvím.⁷⁷ Manželství je „totální“ darem, který je zapotřebí respektovat, vyjadřovat mu úctu a oplácet jej láskou.

Objektivní a institucionální aspekty manželství jsou v dokumentu *Gaudium et spes* nově pojímány, jsou také zjevně podřízeny osobnímu pojetí, což zanedlouho nachází pokračování v encyklice *Humanae vitae*⁷⁸. První část encykliky přináší nový pohled na manželství jako na osobní společenství, mnohé výroky z druhé části, týkající se povolených metod přirozeného plánování rodičovství, však naopak vynívají jako návrat k dřívějšímu pojetí manželství, což vyvolalo ostrou vlnu kritiky.⁷⁹

Z pozice nauky církve o manželství zcela běžně tvrdíme, že je svátostí.⁸⁰ Co ale znamená slovo svátost? Chce vypovědět, že se jedná o něco ryze božského, o něco skrytého, jedná se o „mysterion“. Manželství je přítomno v „mysterion“, „mysterion“ je přítomno v manželství. Křesťanské manželství je tedy „mysterium“, což znamená, že svátost manželství přijímá celou integritu dvojice muže a ženy v jejich svobodném rozhodnutí a umožňuje účast na smlouvě Krista a církve.⁸¹

⁷⁴ Srov. POLÍVKA, J., DOLISTA, J., DŘÍMAL, L. *Povídání o manželství*, s. 117.

⁷⁵ Srov. KASPER, W. *Teologie křesťanského manželství*, s. 14-15.

⁷⁶ Srov. GS, čl. 52.

⁷⁷ Srov. *Katechismus katolické církve* (dále jen KKC). Praha 1995, čl. 1601.

⁷⁸ Srov. *Humanae vitae*, encyklika Pavla VI. o správném sdělování řádu lidského života z 25. 7. 1968.

⁷⁹ Srov. KASPER, W. *Teologie křesťanského manželství*, s. 15.

⁸⁰ Byť bylo manželství považováno za posvátnou hodnotu, s konečnou platností bylo prohlášeno za svátost až ve 12. století.

⁸¹ Srov. POLÍVKA, J., DOLISTA, J., DŘÍMAL, L. *Povídání o manželství*, s. 121-122.

Podle II. vatikánského koncilu dnes lidstvo stojí na prahu nové epochy. Manželství ztratilo téměř všechny tradiční společenské opory. Občanské právo uznává relativně široce pojaté důvody rozvodu manželství, společnost se k fenoménu rozvodu i druhému civilnímu sňatku staví tolerantně či s blahosklonným porozuměním.⁸²

Jednota muže a ženy není otázkou jediného okamžiku: je poutem, které se dotýká spravedlnosti; musí být trvale prohlubována; je výsledkem trvalého darování se během každého dne. Pokud je narušen prostor svobody, mohou partneři svého jednání litovat a je také možné, že se stanou předmětem výčitek jednoho vůči druhému.⁸³ Manželský svazek však není jho, které partnery zbavuje svobody. Je to naopak nejvyšší způsob realizace jejich svobody, vyjádření toho, že už nikdy nebudou moci jednat jinak. Předpokládaná manželská věrnost je vítězstvím nad časem, vytváří něco, co přesahuje jednotlivce a na nejhlubší úrovni, s definitivní platností svazuje osudy dvou lidí.⁸⁴

2.2.3. Vztah církevního a civilního sňatku

V kulturních dějinách lidstva bylo manželství vždy považováno za bohatě vnitřně strukturované společenství, ve kterém božské a lidské právo, jakož i personální a věčné vztahy spolu se soukromými a veřejnými elementy tvořily celek, v němž se projevovalo i s tím spojené napětí. Novodobá sekularizace umožnila civilní sňatek, což vytvořilo zcela novou situaci. Vztah církevního a civilního sňatku byl nadále problematický. U katolíků, kteří byli vázáni kanonickou formou, tak fakticky docházelo ke zdvojenému uzavření sňatku.

V souladu s dnešními poměry mohou občanský a církevní sňatek i přes svou rozdílnost vyjadřovat množství dimenzí jednoho uzavření sňatku. Platné církevní právo uznává, že řízení občanských právních důsledků manželství je věcí státu. Občanský a církevní sňatek tvoří jeden celek, který se pro katolického křesťana uzavírá až církevně předepsanou formou. Jedině skrze ni může být manželství uznáno za kanonicky platné. Civilní uzavírání manželství učinilo z vnitřního smyslu manželství především soukromou záležitost partnerů, což ovšem křesťanskému pojetí manželství zcela odporuje.⁸⁵

K platnému uzavření manželství je třeba splnit minimální požadavky. Ty byly formulovány prostřednictvím překážek (*impedimenta*), což jsou právní kritéria, která stanoví, kdy a za jakých okolností nejsou muž a žena způsobilí uzavřít manželství. Smyslem manželských překážek v kanonickém i světském právu nebylo omezovat právo na uzavření manželství, ale chránit hodnoty manželství, rodiny i společnosti. Křesťané prvního tisíciletí respektovali většinou zvykové (nepsané) překážky, které pocházely z židovství nebo z římských zvyků, v návaznosti na křesťanské pojetí pak ve středověku kanonisté vypracovali systém překážek, který se rychle rozšířil, v tehdejší západní křesťanské světě převládl a dodnes se vyvíjí. S nástupem moderní doby si začal stát nad záležitostmi manželství a rodiny nárokovat jurisdikci, z církevního práva ve většině zemí částečně převzal systém překážek a vytvořil vlastní systém, odpovídající aktuálnímu pojetí manželství. Nyní tedy vedle sebe existují dva systémy

⁸² Srov. KASPER, W. *Teologie křesťanského manželství*, s. 53.

⁸³ Srov. POLÍVKA, J., DOLISTA, J., DŘÍMAL, L. *Povídání o manželství*, s. 110.

⁸⁴ Srov. KASPER, W. *Teologie křesťanského manželství*, s. 23.

⁸⁵ Srov. KASPER, W. *Teologie křesťanského manželství*, s. 61-64.

překážek, přičemž státní zákony musí respektovat každý občan, zatímco katolický křesťan musí (navíc) respektovat i církevní právo. Jednotlivé překážky nevznikaly, ani nebyly právně zakotvovány nahodile. Každé právo vytváří vlastní systém překážek tak, aby vyjadřovalo pojetí manželství a rodiny odpovídající danému místu v dané době.⁸⁶

2.3 Problematika konfesně rozdílných manželství

Současně platné kodexy (CIC/1983 i CCEO/1990) disciplínu smíšených manželství upravily v duchu pokoncilní právní reformy. Pojem smíšených manželství se podle obou kodexů omezuje pouze na ta manželství, která jsou uzavřena katolíkem a pokřtěným nekatolíkem a lze je pojmenovat jako manželství interkonfesní.⁸⁷

Manželství, které uzavírá katolická strana se stranou pokřtěnou nekatolickou, označuje současné kanonické právo termínem smíšené manželství - *matrimonium mixtum*. Bez výslovného dovolení příslušného představeného je takové manželství zakázáno; pokud přesto dojde k uzavření sňatku, je manželství platné, i když jsou tím porušeny kánony (CIC 1983, k. 1124-1128). V případě sňatku katolické strany se stranou nepokřtěnou (ať už je dotyčná osoba bez vyznání nebo se hlásí k nekřesťanskému náboženství) se označuje jako překážka *disparitatis cultus*. Podle kodexu je uzavření takového manželství bez dispenze neplatné (CIC 1983, k. 1086 a 1129). Dříve se „smíšeným manželstvím“ označoval sňatek katolíka a nekatolíka, bez rozdílu, zda byla nekatolická strana pokřtěna či nikoli.^{88 89}

Soužití mezi katolíkem a pokřtěným nekatolíkem (smíšené manželství) a mezi katolíkem a nepokřtěným (rozdílnost kultu) rozlišuje Katechismus katolické církve zcela jasně.⁹⁰

Konfesní odlišnost pro vznik manželství nevytváří nepřekonatelnou překážku. Podle kanonického práva je zapotřebí od příslušné církevní autority obdržet dovolení

⁸⁶ Srov. KAŠNÝ, J. *Manželství v západní tradici. Soubor kanonických studií*, s. 21-22.

⁸⁷ Srov. PŘIBYL, S. *Ekumenismus a právo*. Brno 2006, s. 146-149.

⁸⁸ Srov. KAŠNÝ, J. *Manželství v západní tradici. Soubor kanonických studií*, s. 66, 77.

⁸⁹ V Kodexu kanonického práva (CIC z roku 1917, kánon 1060) nacházíme k problematice smíšených manželství výmluvný text, podle něhož uzavření manželství mezi pokřtěnými, z nichž jedna je katolická a druhá zapsaná do „bludařské nebo rozkolnické sekty“, církev co nejpřísněji zapovídá a pakliže existuje nebezpečí odvratu od víry u katolického manžela a dětí, manželství se zakazuje samým božským zákonem. Kodex rozlišoval překážky zabraňující (nezpůsobující neplatnost manželství, není-li od nich udělena dispens) a vylučující (vadí tomu, aby bylo manželství uzavřeno platně), přičemž smíšené manželství bylo pouze zabraňující překážkou, kdežto sňatek mezi katolíkem a nepokřtěným (*disparitatis cultus*) byl zařazen mezi překážky vylučující. Až do vydání kodexu (CIC/1983) bylo rozhodujícím dokumentem, obsahujícím nejkompexnější právní úpravu smíšených manželství, *motu proprio* papeže Pavla VI. *Matrimonia mixta* (1970), v němž papež o těchto manželstvích uvažuje z hlediska ekumenismu, nicméně zaujímá i poměrně zdrženlivý postoj, jímž se pokouší vyrovnat požadavky „božského práva“. Srov. PŘIBYL, S. *Ekumenismus a právo*, s. 139-145.

⁹⁰ Čl. 1633 uvádí, že u smíšených manželství je vyžadována mimořádná pozornost duchovních pastýřů i partnerů samotných, v případě manželství s rozdílností kultu je vyžadována opatrnost ještě větší; čl. 1635 dále uvádí, že k uzavření smíšeného je zapotřebí výslovného dovolení církevní autority, v případě rozdílnosti kultu se k platnosti manželství vyžaduje výslovný dispens od překážky; čl. 1637 pak říká, že katolický manžel má velký úkol, neboť je pro něj i pro církev velkou radostí, vede-li společně manželství ke svobodnému obrácení druhého manžela na křesťanskou víru. Srov. *Katechismus katolické církve* (dále jen *KKC*). čl. 1633; 1635; 1637.

(*licenci*), u manželství kultovně odlišného je pro platně uzavřené manželství zapotřebí obdržet *dispens*, přičemž se v obou případech předpokládá, že jsou si partneři vědomi účelu a vlastností manželství, jakož i závazku pro katolické strany pokřtít děti a vychovávat je v katolické církvi.⁹¹

Pro některé křesťany pocházející z reformačních církví je manželství uzavřené na matričním úřadě platné před Bohem i církví; církevně bývá následně jen požehnáno.⁹² Manželství katolíka a člena východní církve je platné tehdy, bylo-li uzavřeno v rámci náboženského obřadu před knězem, a pokud byly dodrženy i ostatní požadavky práva.⁹³

Zatímco v minulých dobách byla smíšená manželství spíše výjimkou, v dnešní pluralitní společnosti, která s sebou mimo jiné přinesla neustálý pohyb obyvatelstva, jsou jevem téměř běžným. Též postoj mnohých katolíků se k této problematice v posledních desetiletích do značné míry změnil.⁹⁴

Katolické církevní právo jednostranně ustanovilo, že manželství mezi pokřtěnými je povýšeno na svátost, i když většina církví pocházejících z reformace manželství za svátost nepovažuje. Smíšená manželství vzbuzují řadu praktických otázek týkajících se např. společného náboženského života partnerů a výchovy dětí.⁹⁵

Může vůbec manželské soužití mezi katolíkem a pokřtěným nekatolíkem zdárně fungovat? Existují názory, že i když muž a žena nesdílí tutéž víru, přesto spolu mohou vytvořit šťastné manželství a rodinu. Existují ale také názory, že rozdílnost víry může zapříčinit těžkosti ve společném životě, ohrozit samo manželství, v neposlední řadě může dojít ke zvlažnění či dokonce opuštění víry u jednoho nebo dokonce obou manželů.⁹⁶

Pokud oba partneři do manželství a rodiny vkládají své vlastní církevní dědictví, navzájem se od sebe učí, čímž svůj duchovní život prohlubují, může mít konfesní rozdílnost partnerů pro víru manželů přínosné působení. Na druhé straně však není radno podceňovat potíže těchto manželství, které vyplývají z dosud nepřekonaného a především stále bolestně pocívaného odloučení církví. Těžkosti se projevují v otázce výchovy dětí, návštěvy bohoslužeb; nepochybně i konfesní předsudky mohou být pro manželství zátěží.⁹⁷

Smíšená manželství se stávají pro církve výzvou, aby hledaly jednotu tak intenzivně, jako lidé žijící v těchto manželstvích. Církevní představitelé hodnotící smíšená manželství by neměli zapomínat, že mladí lidé, kteří se rozhodnou žít ve smíšeném manželství, stav rozdělení v církvích nezpůsobili, ale na svých bedrech naopak nesou zátěž dějinné a často smutné minulosti církevních dějin. Otázka, zda má mít větší důležitost vlastní církve nebo manželství, je pro partnery žijící ve smíšeném manželství zásadním problémem.⁹⁸

⁹¹ Srov. POLÍVKA, J., DOLISTA, J., DŘÍMAL, L. *Povídání o manželství*, s. 147.

⁹² Srov. *Vyznání víry církve*, s. 293.

⁹³ Česká biskupská konference (dále jen ČBK). *Směrnice o smíšených manželstvích*. Acta curie 1999, s. 174.

⁹⁴ Srov. *Vyznání víry církve*, s. 292.

⁹⁵ Srov. PŘIBYL, S. *Ekumenismus a právo*, s. 139.

⁹⁶ Srov. KAŠNÝ, Jiří. *Manželství v západní tradici. Soubor kanonických studií*, s. 66.

⁹⁷ Srov. *Vyznání víry církve*, s. 293.

⁹⁸ Srov. POLÍVKA, J., DOLISTA, J., DŘÍMAL, L. *Povídání o manželství*, s. 147.

Apoštolská adhortace *Familiaris consortio* (o úkolech křesťanské rodiny v současném světě) z roku 1981 navazuje na učení II. vatikánského koncilu; Jan Pavel II. se zde k otázce smíšených manželství vyjadřuje v čl. 78. Neopakuje dřívější zákaz smíšených manželství, ale vidí tato manželství v pastoračním kontextu a upozorňuje na potřebu vzájemného respektu náboženské svobody obou partnerů v takovém svazku žijících. V manželství katolík s nepokřtěným může být situace obtížnější, avšak manželé mají své přesvědčení též vzájemně respektovat a katolická strana má cítit podporu své farnosti.⁹⁹

Současné právní normy¹⁰⁰, jež jsou obsaženy v Kodexu kanonického práva (CIC/1983) a v Ekumenickém direktáři z r. 1993, vycházejí z pozitivního pohledu. Označují smíšená manželství jako místa, kde je zapotřebí respektovat náboženskou svobodu obou manželů, vytvářet prostor k prohloubení víry, ke vzájemnému vydávání svědectví a tím být jedinečným, nezpochybnitelným přínosem k ekumenickému hnutí.¹⁰¹

Biskupové Čech a Moravy se problematikou smíšených manželství zabývali na zasedání ČBK, následně byla k danému tématu vydána *Směrnice o smíšených manželstvích* (28. 1. 1999), v níž biskupové uvádějí, že jsou jako strážci svatých tajemství povinni vytvářet pro křesťanské manžele takové podmínky, aby se partneři stali nejen znamením jednoty a plodné lásky mezi Kristem a církví, ale také se na tomto tajemství podíleli, a především aby se tak mohlo dít i v manželstvích, kde partneři pocházejí každý z jiné křesťanské církve. Ze zkušenosti všech církevních společenství také zcela jednoznačně vyplývá doporučení uzavírat sňatky především s osobami téhož církevního vyznání.¹⁰²

Důležitost pastorační práce lidí žijících ve smíšených manželstvích je nepopíratelná. Katoličtí duchovní jsou vyzýváni k navázání kontaktu s duchovními jiných církví. Vzájemné konzultace přispívají k podpoře smíšených manželství, k zachování hodnot i k navázání ekumenické spolupráce.¹⁰³

*V žádném jiném svátosti není skutečnost stvoření tak bezprostředně svátostným znamením spásy jako v manželství. V žádném jiném svátosti však nedochází k takovému posunu a napětí mezi světem starým, zmateným hříchem, a novým, zjeveným v Ježíši Kristu. Obtížné pastorační situace jsou znamením této sotva rozmotatelné propletenosti.*¹⁰⁴

⁹⁹ Srov. KAŠNÝ, J. *Manželství v západní tradici. Soubor kanonických studií*, s. 76-77.

¹⁰⁰ Požadavek respektování právních norem, jimiž je vázán nupturient nepatřící ke katolické církvi, není zmíněn v CIC/1983, ale je výslovně zakotven v CCEO kán. 780 § 2. V instrukci *Dignitas conubii* (čl. 2 § 2), se v případě posuzování platnosti manželství mezi nepokřtěnými stanoví, že se při zachování božského práva bere v úvahu právní úprava, jíž byli adepti na manželství vázání v okamžiku uzavření manželství. *Dignitas conubii* dále v čl. 4 § 2 rozšiřuje pravidlo pro respektování právního řádu, jímž byli nupturienti vázání, též pro účely posuzování platnosti manželství mezi dvěma nepokřtěnými. CIC/1917 tyto výjimky neobsahoval, jsou až v novém kodexu, proto je možné je uplatnit až s účinností CIC/1983, tj. od 27. 11. 1983. CCEO skutečnost odpadu od společenství katolické církve formálním způsobem právně nezohledňuje, zmíněná uvolnění z právní normy tedy platí pouze pro katolíky latinského obřadu. Srov. NĚMEC, D. *Manželské právo katolické církve s ohledem na platné české právo*. Praha 2006, s. 15.

¹⁰¹ Srov. KAŠNÝ, J. *Manželství v západní tradici. Soubor kanonických studií*, s. 80.

¹⁰² ČBK. *Směrnice o smíšených manželstvích*, s. 172.

¹⁰³ ČBK. *Směrnice o smíšených manželstvích*, s. 173.

¹⁰⁴ *Vyznání víry církve*, s. 294.

3. Rozvod a manželské právo katolické církve

Pojem „rozvod“ v kanonickém právu není totožný s rozvodem ve smyslu občanského práva. Rozvod v kanonickém právu znamená odluku manželů za trvání manželského svazku.

Je zřejmé, že v kanonickém právu církev hledá možnost k napravení toho, co bylo v mezilidském vztahu právně vadné, neboť manželství zůstává ve své podstatě vztahem trvalým.¹⁰⁵

Kodex CIC/1983 stanoví, že jednota a nerozlučitelnost¹⁰⁶ jsou na základě přirozeného práva považovány kanonickým právem za podstatné vlastnosti manželství. Jako takové nejsou chápány jako hodnoty výlučně křesťanské, ale v křesťanském manželství nabývají zvláštní pevnosti díky svátosti.¹⁰⁷ Z manželství, jež je vždy chápáno jako skutečnost vycházející ze souhlasného rozhodnutí muže a ženy, plyne také jeho smluvní charakter. V současné době povahu tohoto manželského souhlasu vyjadřuje CIC/1983 v k. 1057 §§ 1-2^{108 109}.

„V praxi Katolické církve¹¹⁰ se objevují manželství, která, ač mají zdání platnosti, ve skutečnosti platná nejsou, neboť při jejich uzavírání existovala manželská překážka či vada souhlasu, nebo chyběla kanonická forma.“¹¹¹

¹⁰⁵ Srov. SVOBODA, J. Zplatnění manželství v právu Katolické církve. *Revue církevního práva*, Praha 2005, roč. 30, č. 1, s. 36.

¹⁰⁶ Kanonisté rozlišovali vnitřní a vnější nerozlučitelnost manželství. Vnitřní nerozlučitelnost (*indissolubilitas intrinseca*) znamená, že svazek je nerozlučitelný zevnitř – ze strany manželů. Manželé nejsou způsobilí manželství rozloučit vzájemnou dohodou na základě svého dřívějšího rozhodnutí, proto katolická církev (jako možnost ukončení manželství) odmítá a neuznává sekulární rozvod. Vnější nerozlučitelnost (*indissolubilitas extrinseca*) znamená nerozlučitelnost ze strany vnější autority. Ve výjimečných případech může být manželství rozloženo podle norem práva nebo rozhodnutím kompetentní církevní autority. Je možné rozloučit platné manželství buď svátostně nedokonané, anebo nesusvatostně. Taková situace nastává v případě manželství dvou nepokřtěných, kdy je manželství rozloženo ve prospěch víry podle pavlovského privilegia (CIC/1983, k. 1143-1147), nebo v případě manželství pokřtěné a nepokřtěné strany rozhodnutím papeže (petrovské privilegium). V případě nedokonaného manželství se jedná o situaci, kdy bylo uzavřeno svátostné manželství mezi dvěma pokřtěnými, kteří spolu ovšem nezačali žít sexuálním životem. Takové manželství může být zrušeno rozhodnutím papeže. Kanonické právo jasně stanoví, že pouze platně uzavřené a dokonané manželství nemůže být rozloženo žádnou lidskou mocí a ze žádného důvodu s výjimkou smrti. Srov. NĚMEC, D. *Manželské právo katolické církve s ohledem na platné české právo*, s. 17.

¹⁰⁷ Srov. KAŠNÝ, J. *Manželství v západní tradici. Soubor kanonických studií*, s. 37.

¹⁰⁸ CIC/1983 kán. 1057 § 1: „Manželství je vytvářeno souhlasem stran zákonně projeveným mezi osobami právně způsobilými; žádná lidská moc nemůže tento souhlas nahradit.“ CIC/1983 k. 1057 § 2: „Manželský souhlas je úkon vůle, jímž se muž a žena sami sobě navzájem neodvolatelnou dohodou odevzdávají a přijímají za účelem vytvoření manželství.“

¹⁰⁹ NĚMEC, D. *Manželské právo katolické církve s ohledem na platné české právo*, s. 15.

¹¹⁰ K problematice neplatnosti manželství bylo v průběhu uplynulých sta let vyhlášeno několik kanonických a pastoračních textů, jež se daného tématu přímo či nepřímo dotýkaly. V *CIC/1917* bylo manželství chápáno jako kontrakt – smlouva (z toho také v kodexu vyplývá výchozí vyjádření charakteru manželství *contractus matrimonialis*), jejíž platnost je podmíněna splněním relativně přesně stanovených požadavků a projednávání neplatnosti manželství spočívalo ve zkoumání, zda bylo manželství správně uzavřeno. Posvátná kongregace pro svátosti v roce 1936 vydala instrukci *Provida Mater Ecclesia*, jež si kladla za cíl pečovat o důstojnost manželství. Za tím účelem shromáždila z různých částí kodexu příslušné kánony do jednoho přehledného dokumentu, který sloužil církevním soudům k rychlejšímu projednávání žádostí o neplatnost manželství. Pastorační

V případě manželství rozvráceného natolik, že není možno je kanonicky uvést do pořádku, se používá „Prohlášení neplatnosti manželství“, dle procesních norem CIC/1983, k. 1671-1685. V opačném případě, pokud lze manželství kanonicky „zlegalizovat“, se používá cesta řádného zplnění. V obou případech jde o nápravu neexistujícího (fiktivního) manželství, a to především z pastoračních důvodů, tedy oboustranného dobra partnerů.¹¹²

Bolestné problematice rozpadu manželství a rodiny se věnovala papežská exhortace Jana Pavla II. *Familiaris consortio* (22. 11. 1981). Papež v č. 83 uvádí: „*Různé důvody, jako vzájemné neporozumění nebo neschopnost k mezosobním vztahům, mohou dovést platné manželství k bolestné a často nenapravitelné roztržce. Přirozeně, rozluka musí být pokládána za nejkrajnější prostředek, když se každý jiný pokus o nápravu ukázal bezvýsledným.*“¹¹³ I když exhortace předkládá teologii manželství a rodiny s patřičným důrazem na nerozlučitelnost, situaci rozvodů a opakovaných manželství nepřijímá jako teoretický problém, nýbrž jako skutečnou existující těžkost.¹¹⁴

3.1 Zneplatnění manželství

Žádostí o civilní rozvod se manželé zpravidla snaží ukončit své nefunkční manželství po právní stránce, s čímž souvisí též vypořádání společného majetku, jakož i odpovědnost za výchovu a výživu dětí, které se z manželství narodily. Cílem řízení u církevního soudu je odpovědět na otázku, zda je (podle norem kanonického práva) možno neplatnost dotyčného manželství prokázat a následně dospět ke konečnému rozhodnutí. Kanonický proces, řešící prohlášení neplatnosti manželství, se tedy (oproti civilnímu řízení) navíc obrací zpět k samotnému aktu uzavření sňatku a zabývá se především otázkou, zda bylo z kanonického hlediska manželství uzavřeno platně, či nikoli. Z toho důvodu zkoumá, bylo-li manželství uzavřeno způsobilými osobami, zda

konstituce II. VK *Gaudium et spes* pojednávající o manželství a rodině jako o jednom z naléhavých problémů souvisejícím s lidským životem v křesťanské i občanské společnosti. Dokument papeže Pavla VI. *Causas matrimoniales* (1971), jež vyhlásil obnovené řízení k projednávání neplatnosti manželství, v sobě částečně nese naléhavost koncilních myšlenek o manželství a rodině, avšak nedokáže zakrýt jistou potřebu dlouhodobější práce na podrobné a kvalitní revizi norem sloužících k řešení manželských případů. Pastorační dokument Jana Pavla II. *Familiaris consortio* (1981) navazuje na biskupský synod (1980) a uvažuje o situaci křesťanských rodin v dnešním světě. Papež zde vyzdvihuje hodnoty manželství a rodiny, zároveň projevuje starost o rodiny ve svízelných situacích, včetně rozvedených věřících, kteří vstoupili do nového občanského sňatku. Podle kánonů CIC/1983 směřuje úmluva manželů k jejich dobru, jakož i k založení rodiny, přičemž manželství je založeno na slibu a na smlouvě muže a ženy. Z kánonů je zřejmé, že se nejedná jen o právní smlouvu mezi dvěma lidmi, ale též o nejnuitnější společenství celého života, které s manželskou úmlouvou bezesporu souvisí. Poslední dokument metodicky navazující na dřívější *Provida Mater Ecclesia* (1936), je instrukce *Dignitas connubii*, jež zdůrazňuje hodnotu manželství, která se u pokřtěných odvozuje od lásky Krista s církví, přičemž základem instrukce je instituční obrana důstojnosti manželství. Srov. KAŠNÝ, J. *Dignitas connubii – instrukce k vyhlášení neplatnosti manželství. Revue církevního práva*, Praha, 2005, s. 62-64.

¹¹¹ Srov. SVOBODA, J. Zplnění manželství v právu Katolické církve. *Revue církevního práva*, s. 7.

¹¹² Srov. SVOBODA, J. Zplnění manželství v právu Katolické církve. *Revue církevního práva*, s. 7.

¹¹³ FC č. 83.

¹¹⁴ Srov. KAŠNÝ, J. *Manželství v západní tradici. Soubor kanonických studií*, s. 81.

jejich souhlas splňoval náležitě podmínky a zda bylo manželství uzavřeno náležitou právní formou.¹¹⁵

Z povahy manželství jako vnitřně nerozlučitelného svazku vyplývá nutnost odpovědného pohledu na to, kdy se jedná o skutečné manželství, jež je třeba chránit i za cenu obětí, a kdy jde o situaci, v níž by bylo naopak nespravedlivé na existenci manželského pouta trvat. Z toho důvodu je nutné hledat odpověď na otázku, kdy je manželský souhlas náležitý, a kdy ne. Oproti CIC/1917 jsou v CIC/1983 kánony týkající se manželského souhlasu nově formulovány nejen s ohledem na pokrok teologie, ale též s ohledem na pastorační zaměření kodexu a kanonickou jurisprudenci. Při definování podstatných nedostatků manželského souhlasu se vychází z následujícího rozdělení: *nedostatky v poznání* (k. 1095 odst. 1+2, k. 1096-1100)¹¹⁶; *nedostatky ve vůli* (k. 1095 odst. 3, k. 1101-1103)¹¹⁷; *nedostatky v prezentaci souhlasu* (k. 1105-1106).¹¹⁸

Okolnosti narušující platnost manželského slibu jsou stanoveny obecným právem, které výslovně stanoví, že v případě pochybnosti ohledně platně uzavřeného manželství, se toto považuje za platné, dokud se v souladu s kanonickými normami nedokáže jeho neplatnost. Tato právní domněnka se vyjadřuje termínem *matrimonium gaudet favore iuris*, tj. manželství se těší přízni práva, což v praxi znamená, že pokud došlo k vykonání obřadu uzavření manželství, právo hájí jeho platnost^{119 120}.

¹¹⁵ Srov. KAŠNÝ, J. *Manželství v západní tradici. Soubor kanonických studií*, s. 81.

¹¹⁶ *Omyl v důležitosti vlastnosti druhého nupturienta zapříčiněný podvodem* (k. 1098) je v soudní praxi církve jedním ze čtyř nejčastějších důvodů, pro které bývá v současnosti napadána platnost manželství. *Závažná porucha soudnosti* (k. 1095 odst. 2) znamená nedostatek manželského souhlasu spočívající v závažné poruše soudnosti a je v současnosti jednou z nejčastějších příčin konstatování neplatnosti manželství. Srov. NĚMEC, D. *Manželské právo katolické církve s ohledem na platné české právo*, s. 104-109.

¹¹⁷ *Psychická neschopnost převzít podstatné manželské povinnosti* (k. 1095 odst. 1) – neschopnost převzít podstatné manželské povinnosti, jež vyplývá z psychických důvodů, přičemž se musí jednat o skutečnou neschopnost, ne pouze o nesnadnost převzít podstatné manželské povinnosti. Musí jít o neschopnost, nikoli pouze obtížnost a musí být jistá. Není zde tedy rozhodující pouhá existence některé z příčin, ale především jejich stupeň a dopad na manželský život. Tato vada vůle je v současné době v České republice nejčastějším důvodem pro konstatování neplatnosti manželství. Manželství je neplatné, pokud je uzavřeno pod vlivem násilí (fyzického) nebo vážného strachu působeného zvenčí (psychický strach, strach z nepřízně osoby, k níž má nupturient velkou úctu a jejíž nepřítel by dotyčnou osobu velmi zasáhla). Fyzické násilí se objevuje výjimečně. Častější bývá uzavření sňatku pod vlivem závažného strachu, a zde v mnoha případech z důvodu nečekaného těhotenství. Srov. NĚMEC, D. *Manželské právo katolické církve s ohledem na platné české právo*, s. 111-120.

¹¹⁸ Toto rozdělení bylo převzato ze zápisků studentu KTF UK z přednášek prof. Miroslava Zedníčka. Srov. NĚMEC, D. *Manželské právo katolické církve s ohledem na platné české právo*, s. 97.

¹¹⁹ Přízeň práva (*favor iuris*) stanovená kán. 1060 se v případě rozloučení manželství na základě privilegia zjetí či pronásledování, privilegia výběru partnera, privilegia paulina a privilegia petrina dostává do konfliktu s přízní víry (*favor fidei*). CIC k. 1050 stanoví, že v situaci pochybnosti (menší než morální jistoty o náležitosti uplatnění těchto konkrétních privilegií) se *favor fidei* těší přízni práva. Aplikace zásady, že manželství se těší přízni práva, nastává např. tehdy, kdy vzniknou pochybnosti o tom, zda jeden nupturient (či za trvání manželství dokonce manželský partner) byl pokřtěn, anebo ne – zde se předpokládá platnost manželství a opak je nutno dokazovat. Naopak v obdobné situaci, tj. v případě pochybnosti o křtu nupturienta či manželského partnera, a dále v pochybnosti, zda první manželství bylo platně uzavřeno, nebo v případě dalších pochybností se privilegium víry těší přízni práva – zrušení manželství ve prospěch víry má přednost. Srov. NĚMEC, D. *Manželské právo katolické církve s ohledem na platné české právo*, s. 19-20.

¹²⁰ Srov. KAŠNÝ, J. *Manželství v západní tradici. Soubor kanonických studií*, s. 40.

Kodex jednoduše a stručně formuluje cíle manželství, tj. dobro manželů a zplnění a výchovu dětí, jež považuje za podstatné k uzavření manželství¹²¹. Oba tyto cíle společně charakterizují křesťanské pojetí manželství a jejich absence při uzavírání sňatku by narušila manželství do té míry, že by mohlo být prohlášeno za kanonicky neplatné. Církevní soudy se při posuzování vyloučení podstatných cílů manželství též čím dál častěji opírají o psychologické nebo lékařské posudky.¹²²

Pro uskutečňování cílů manželství CIC/1983 stanovuje minimální požadavky, v kanonickém právu nazývané překážky (*impedimenta*), jejichž smyslem není omezovat právo jednotlivců na manželství, nýbrž chránit hodnoty manželství a rodiny¹²³. Současný kodex (v k. 1083-1094) stanovuje dvanáct zneplatňujících překážek¹²⁴.

Kanonické právo v k. 1095 odst. 1-3 kodifikuje trojí psychickou schopnost k manželství jako požadavek přirozeného práva a stanovuje okolnosti, které mohou platnost manželského slibu narušit.

Uzavřít platné manželství nejsou schopny osoby mající nedostatečné užívání rozumu¹²⁵; závažné poruchy soudnosti, jež by se dotýkaly podstatných manželských práv a povinností¹²⁶; a dále osoby, které nejsou schopny dostát manželským povinnostem z psychologických důvodů¹²⁷.¹²⁸ Pokud v okamžiku uzavírání manželství jeden z těchto požadavků chybí, nemůže vzniknout platné manželství.

¹²¹ Pastorální konstituce *Gaudium et spes* v čl. 48 uvádí, že manželství je ustanoveno k dobru manželů, potomstva i společnosti. Zde ani v CIC/1983 není řeč o hierarchizaci cílů manželství – oba jsou kladeny vedle sebe., potomstva i společnosti. Srov. NĚMEC, D. *Manželské právo katolické církve s ohledem na platné české právo*, s. 17-18.

¹²² Srov. KAŠNÝ, J. *Manželství v západní tradici. Soubor kanonických studií*, s. 34-36.

¹²³ Viz kpt. 2.2.3. Vztah církevního a civilního sňatku, s. 23-24.

¹²⁴ Překážky vztahující se k lidské důstojnosti (k. 1083, 1089, 1090), překážky související s podstatnými vlastnostmi manželství (k. 1084, 1085), překážky týkající se náboženské víry a chránící náboženskou stabilitu rodiny a společnosti (k. 1086 – 1088), překážky chránící integritu lidské osoby a zakazující sňatky mezi příbuznými či jinak blízkými osobami (k. 1091-1094). Srov. KAŠNÝ, J. *Manželství v západní tradici. Soubor kanonických studií*, s. 59.

¹²⁵ I v případě, kdy má osoba před sňatkem úmysl manželství uzavřít, je pro neplatnost manželského souhlasu rozhodující, zda bylo v okamžiku uzavření sňatku užívání rozumu nedostatečné, přičemž z titulu tohoto kánonu není možné považovat manželství za neplatné pro mentální slabost, neboť se nejedná o pravou psychickou nemoc, ale pouze o sníženou rozumovou vyspělost. Srov. CIC/1983 kán 1095, § 1 a KLIMEŠ, P. *Psychické příčiny neplatnosti manželství*. Olomouc 2004, s. 147.

¹²⁶ k uzavření manželství nejsou psychicky schopné osoby, jejichž náhled na hodnoty i schopnost uvažování jsou poškozeny natolik, že nemohou podstatná manželská práva a povinnosti přijmout v přiměřené míře, i kdyby tyto vlastnosti vzhledem k jiným životním oblastem poškozeny nebyly. Zralost úsudku nemusí být vždy dána stejnou měrou ke všem záležitostem. Pokud nerozvážený souhlas s manželstvím zapříčinilo např. těhotenství, potrat, obtížný život v domě rodičů, nátlak rodiny apod., existuje reálná možnost (v kombinaci s některou pravou příčinou neschopnosti dle kán. 1095, § 2) prokázání manželství jako nulitního. Srov. CIC/1983 kán. 1095, § 2 a KLIMEŠ, P. *Psychické příčiny neplatnosti manželství*, s. 147-152.

¹²⁷ Při psychologické neschopnosti může být osoba zdánlivě psychicky i fyzicky zdravá, a i když ve chvíli uzavírání manželství chápala a přála si plnit manželské povinnosti, není přesto schopna tyto povinnosti manželství převzít a uskutečnit zdravý interpersonální stav. Každopádně musí být potvrzeno, že psychologická neschopnost existovala již ve chvíli uzavírání sňatku. Srov. CIC/1983 kán. 1095, § 3 a KLIMEŠ, P. *Psychické příčiny neplatnosti manželství*, s. 155-156.

¹²⁸ Srov. CIC/1983, k. 1095 §§ 1-3.

Petr Klimeš k tomu doplňuje: „*Pro všechny tři formy psychické neschopnosti definované v kánonu 1095 platí, že daný souhlas, i když byl v přirozeném smyslu chtěný, právně je neúčinný*“.¹²⁹ Dále Klimeš upozorňuje na možnost případné vzájemné provázanosti všech tří forem psychické neschopnosti, kdy předchozí forma může být předpokladem následné¹³⁰.

Normy, podle kterých bylo vedeno řízení o neplatnosti manželství, se dříve nacházely na různých místech kodexu, což církevním soudům značně ztěžovalo jejich praktickou činnost. Nová instrukce *Dignitas connubii*¹³¹, kterou 25. ledna 2005 vydala Papežská rada pro legislativní texty, církevním soudům celou situaci podstatně zjednodušuje. Kánony týkající se projednávání neplatnosti manželství shromažďuje z různých míst kodexu a podle časového sledu, jak se u soudu odehrávají, z nich vytváří pokyny pro projednávání manželských případů.¹³²

Úkolem církevního soudu je vrátit se nejen ke kořenům nezdařeného manželství, ale i k samotnému počátku známosti obou partnerů: k jejich seznámení, k období vzájemného poznávání, k přerodu přátelské náklonnosti v důvěrnější známost až k samotnému momentu sňatku. Přesto, že ve většině případů bývá takový „vzpomínkový“ návrat do minulosti pro obě zúčastněné strany záležitostí velmi bolestnou, nabízí oběma stranám hlubší pochopení jejich neštěstí, a tím také bezesporu možnost osobního růstu a vyvarování se podobného selhání v eventuálním druhém manželství. Úkolem soudu je nepochybně snaha dobrat se k objevení objektivní pravdy a v neposlední řadě též umožnit oběma stranám zúčastnit se projednávání své záležitosti.¹³³

3.1.1. Proces zneplatnění manželství¹³⁴

Platnost či neplatnost manželství je nepochybně důležitá skutečnost mající vliv na další možnosti jednání dotyčné osoby, např. uzavření nového manželství, vstup do zasvěceného života, přijetí svěcení se závazkem celibátu apod. Neplatnost manželství je zapotřebí prokázat právně veřejným způsobem, tedy procesem, jež řeší otázku, zda

¹²⁹ KLIMEŠ, P. *Psychické příčiny neplatnosti manželství*, s. 147.

¹³⁰ V případě, kdy je osoba současně psychicky neschopná v důsledku nedostatku patřičné uvážlivosti a zároveň neschopnosti převzít podstatné manželské povinnosti, tribunál se ve svém rozhodnutí přiklání k některému z titulů podle okolností konkrétního případu. Neposuzuje tedy každou příčinu poruchy zvlášť. Srov. KLIMEŠ, P. *Psychické příčiny neplatnosti manželství*, s. 157.

¹³¹ Instrukce *Dignitas connubii* jde ve stopách II. VK, hlásí se k personalismu a bere si metodický příklad z dřívější instrukce *Provida Mater Ecclesia* (1936). Jde o soubor kanonických předpisů, které musí být při projednávání neplatnosti manželství dodržovány; obsahuje normy, jež ustanovení kánonů vykládají a dávají pokyn pro jejich provádění. Instrukce je vydána pro specifické potřeby církevních soudů a i když sama o sobě nemá váhu zákona, zavazuje církevní soudy k respektování těchto prováděcích nařízení a je účinná ode dne, kdy byla publikována. Srov. KAŠNÝ, J. *Dignitas connubii*, *Revue církevního práva*, s. 61.

¹³² Srov. KAŠNÝ, J. *Dignitas connubii – instrukce k vyhlášení neplatnosti manželství*. *Revue církevního práva*, s. 61.

¹³³ Srov. KAŠNÝ, J. *Manželství v západní tradici. Soubor kanonických studií*, s. 86-87.

¹³⁴ Pro přiblížení praxe církevních soudů v příloze předkládám kopie dokumentů z řízení jednoho konkrétního procesu zneplatnění manželství, který byl řešen v r. 2005 – 2006. Vše se souhlasem vlastníka této dokumentace. Viz Příloha II. – Kopie dokumentace procesu o zneplatnění manželství.

z pohledu kanonického práva manželství vůbec vzniklo.¹³⁵ Ve věci prohlášení neplatnosti manželství je projednávání žádostí v kompetenci příslušných církevních soudů a postupuje se podle kanonických norem, jež jsou obsaženy v CIC/1983 a v instrukci *Dignitas connubii* z roku 2005.¹³⁶

V církevních procesech se provádí řízení maximálně ve třech instancích, přičemž prvou instancí je diecézní soud (zřízený pro jednu diecézi), případně interdiecézní či metropolitní soud (zřízený pro více diecézí společně); druhou instancí interdiecézní a metropolitní soud (neboli soud arcibiskupa), případně Římská rota; třetí instancí pak bývají tribunály Apoštolského stolce, v této záležitosti Římská rota.

Při rozdílných rozsudcích v I. a II. instanci nutno případ předložit k definitivnímu rozhodnutí Papežskému soudu Římské roty prostřednictvím soudu I. instance.

V České republice jsou v I. instanci kompetentní:

- MCS v Praze (pro arcidiecézi pražskou a diecéze litoměřickou a českobudějovickou)
- DCS v Plzni (pro diecézi plzeňskou)
- DCS v Hradci Králové (pro diecézi královéhradeckou)
- ICS v Olomouci (pro arcidiecézi olomouckou a diecézi ostravsko-opavskou)
- DCS v Brně (pro diecézi brněnskou)

Kompetentními odvolacími soudy II. instance jsou v České republice:

- Praha (pro Olomouc; od r. 2011 by měla být též odvolacím soudem pro a Plzeň a Hradec Králové)
- Olomouc (pro Prahu a Brno)
- Římská rota (pro všechny alternativně – kán. 1444, § 1 odst. 1)

Odvolací soud III. instance:

- Římská rota

Pro řeckokatolické věřící jsou příslušnými soudy I. a II. instance místně příslušné soudy římskokatolické církve.¹³⁷

Manželství může být prohlášeno za neplatně uzavřené z následujících důvodů: existence manželské překážky; vada manželského souhlasu; absence nebo vada kanonické formy. Pokud je jeden z partnerů přesvědčený, že manželství nebylo uzavřeno platně, může požádat církevní soud s příslušnou kompetencí o oficiální zjištění platnosti svého manželského svazku, a to prostřednictvím žaloby, na jejímž základě započne samotný proces.¹³⁸

¹³⁵ Srov. NĚMEC, D. *Manželské právo katolické církve s ohledem na platné české právo*, s. 185-186.

¹³⁶ Průběh procesu řeší normy 7. knihy CIC 1983 „Soudní a mimosoudní řízení“. Většina případů se řeší jako řádné soudní řízení sporné (kán. 1501-1655) s uplatněním speciálních předpisů pro řízení ve věci prohlášení neplatnosti manželství (kán. 1671-1691). Srov. NĚMEC, D. *Manželské právo katolické církve s ohledem na platné české právo*, s. 186.

¹³⁷ Srov. NĚMEC, D. *Manželské právo katolické církve s ohledem na platné české právo*, s. 185-186.

¹³⁸ Srov. DUDA, J. *Katolické manželské právo*. Spišská kapitula – Spišské Podhradie 1996, s. 248-249.

Některé diecéze mají pro případné podání žaloby týkající se zneplatnění manželství připraveny formuláře¹³⁹, které usnadňují nejen sepsání žaloby samotné, ale i následnou soudní proceduru.¹⁴⁰

Dříve než soud přijme případ k projednání, je zapotřebí kontaktovat druhou stranu. Ta musí být předvolána z důvodu, aby měla možnost k dané situaci zaujmout stanovisko. Dále musí být druhé straně sdělena skutečnost, že byla u soudu podána žádost o prohlášení neplatnosti manželství, musí být též informována o navržené formulaci pochybnosti a v neposlední řadě musí seznámena se jmény soudců a obhájce svazku.¹⁴¹

*Žaloba musí být dostatečně určitá, partikulárním právem je proto předepsáno vše, co je třeba uvést: kdo je žalující a kdo nežalující stranou; předmět žaloby, tj. oč se žádá (žádost o prohlášení neplatnosti manželství); datum a místo uzavření církevního sňatku i datum a místo rozvodu s doložením výpisů z knihy sezdáných a rozvodového rozsudku opatřeného doložkou právní moci; právní podklad žádosti (důvody, pro něž je napadána platnost manželství, skutečnost a důkazy k prokázání tvrzeného). Žadatel dále vypracuje podrobnou zprávu o průběhu známosti a následného manželství (se zřetelem na kanonický důvod, na jehož základě žádost podává), doplní datum, místo a vše stvrdí svým podpisem.*¹⁴²

K žádosti o prohlášení neplatnosti manželství je nutno přiložit křestní listy, event. rodné listy partnerů, církevní oddací list (v některých případech i civilní), rozvodový rozsudek, případně další přílohy, týkající se např. lékařských zpráv či jiných odborných posudků. Skutečnosti mluvící ve prospěch neplatnosti manželství je zapotřebí prokázat minimálně dvěma svědky, kteří znali obě strany pokud možno ještě před uzavřením manželství, mají solidní znalosti o průběhu manželství a jsou ochotni poskytnout o těchto skutečnostech výpověď.

Otázka, na kterou soud odpovídá, musí být formulována jednoznačně, stejně tak musí být jednoznačná i jeho odpověď. *Církevní soud buď dospěl k mravní jistotě o neplatnosti manželství, či nedospěl*, přičemž manželství je považováno za neplatné teprve v okamžiku dvojího shodného verdiktu soudu^{143, 144}.

V kauzách prohlášení neplatnosti manželství existují oproti běžnému řádnému spornému procesu dvě výjimky, a sice možnost teoreticky kdykoli napadnout rozsudek (kán. 1643-1644) a možnost místo řádného řízení použít řízení listinné (kán. 1686-1688).

¹³⁹ Těmito formuláři disponuje prozatím diecéze brněnská a olomoucká.

¹⁴⁰ NĚMEC, D. *Manželské právo katolické církve s ohledem na platné české právo*, s. 190.

¹⁴¹ Srov. KAŠNÝ, J. *Manželství v západní tradici. Soubor kanonických studií*, s. 88-89.

¹⁴² Srov. DUDA, J. *Katolícke manželské právo*, s. 249-251.

¹⁴³ V případě řádného procesu nestačí konečný výrok jedné soudní instance, nezbytné jsou shodné výroky dvou instancí. Výjimečně se může místo řádného sporného řízení užít zkrácené řízení listinné (kán. 1686-1688) a v takovém případě může kauza skončit platně pouze výrokem první instance. Srov. NĚMEC, D. *Manželské právo katolické církve s ohledem na platné české právo*, s. 186.

¹⁴⁴ Srov. KAŠNÝ, J. *Manželství v západní tradici. Soubor kanonických studií*, s. 91.

3.2 Odluka manželů za trvání manželství

Muž a žena, vstupující do manželství, si vzájemně slibují věrnost a doživotní vytrvání v dobrém i zlém, proto jsou právně i morálně vázáni ke společnému životu.¹⁴⁵

Mohou však nastat situace, kdy se z nejrůznějších příčin stává manželské soužití prakticky nemožné a v mnoha případech bývá spojeno i s velkým nebezpečím. V takových případech církve připouští a povoluje tělesné oddělení manželů a ukončení společného soužití, přičemž však tyto lidé nepřestávají být před Bohem manželi; nemají tedy volnost k uzavření případného nového sňatku.¹⁴⁶

Odluku manželů za trvání manželství řeší přednostně místní ordinář, což v praxi znamená, že církevní autorita bere na vědomí a souhlasí s tím, že manželé spolu nebydlí, nevedou společnou domácnost, přičemž manželské pouto stále trvá.¹⁴⁷

Pro odloučení manželů uvádí církevní právo dvě skupiny důvodů: a) neodpuštěné cizoložství (kán. 1152); b) ohrožování partnera i dětí po stránce tělesné či duševní nebo způsobení nesnesitelnosti společného soužití (kán. 1153). Partner, který se neprovinil, může manželské soužití s druhým partnerem vždy obnovit. Tím okamžikem se však vzdává práva na odloučení (kán. 1155).¹⁴⁸

3.3 Rozloučení platně uzavřeného manželství

Absolutní nerozlučitelnost manželství církve hájí, trvá na ní a ukazuje ji jako jednu z podstatných vlastností manželství, nicméně na druhé straně v některých případech ukazuje na možnost oprávněného zásahu ze strany církevní autority. Vymezení konkrétních situací vychází z božského práva, přesně jej vymezuje právo církevní.

¹⁴⁵ Srov. NĚMEC, D. *Manželské právo katolické církve s ohledem na platné české právo*, s. 166.

¹⁴⁶ KKC, č. 1649.

¹⁴⁷ Dočasné odloučení manželů při zachování trvání manželství je také v mnoha zemích součástí sekulárního práva, většinou jako nutný předstupeň sekulárního rozvodu. V České republice vyžaduje zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, § 24a, aby v případě, že rozváděné manželství trvalo alespoň jeden rok, spolu manželé již nejméně půl roku nežili. V oblasti procedury udělení dovolení ordinářem CIC/1983 ponechává ordináři volnost výběru: může to tak učinit cestou administrativní nebo soudní (k. 1692), v případě soudního vyřizování cestou řádného nebo zkráceného procesu (k. 1993 – 1696). Srov. DUDA, J. *Katolické manželské právo*, s. 256-258.

¹⁴⁸ Srov. NĚMEC, D. *Manželské právo katolické církve s ohledem na platné české právo*, s. 167.

Jedná se o tyto případy:

- nedokonané manželství (pokud nedojde k tělesnému spojení, manželství není integrální)¹⁴⁹;
- pavlovské privilegium (základem tohoto privilegia je text 1 Kor 7,10-15; *privilegium paulinum* umožňuje rozloučení manželství ve prospěch možnosti života z víry v novém manželství, jež jako nadpřirozená hodnota dostává přednost před přirozeným platným manželstvím; vždy je zapotřebí dbát na přirozené závazky z předešlého manželství);
- privilegium výběru manželky či manžela (z původně polygamního svazku);
- privilegium zajetí (vzniklo v 16. stol. pro situaci zajatců uvržených do otroctví);
- rozloučení manželství ve prospěch víry (*privilegium petrinum* dovoluje rozloučení nesvátoštného manželství v případech, kdy je manželství uzavřené mezi osobou nepokřtěnou a osobou pokřtěnou mimo katolickou církev do katolické církve nikdy nepřijatou, dále manželství mezi dvěma nepokřtěnými, jež nemohou být rozloučena z důvodů uvedených v kodexu nebo manželství uzavřené na základě dispenze od překážky různosti náboženství)¹⁵⁰.

Záležitosti zrušení manželství ve prospěch víry a dispens od nedokonaného manželství Církevní soud neřeší. V těchto případech je třeba se obrátit na místního ordináře.

3.4 Zplatnění manželství

Problematika, týkající se zplatnění manželství, je součástí platných norem katolické církve jak západního obřadu (CIC/1983) tak obřadů východních (CCEO/1990). Zplatnění manželství řeší situaci partnerů, kteří, byť byli v katolické církvi platně pokřtěni, platný církevní sňatek neuzavřeli. Důvody vedoucí k tomuto rozhodnutí bývají nejrůznější. Mohou mít ráz kanonický (opomenutí formy, existence nedispensovatelných manželských překážek, neúčinný manželský souhlas) nebo ráz osobní (nechuť či vnitřní odpor k církevnímu sňatku).¹⁵¹

Ke zplatnění manželství lze přistoupit buď konvalidací (*convalidatio simplex*), nebo sanací (*sanatio in radice*). Konvalidací se rozumí jednoduchý neboli prostý či řádný způsob, kdy jeden z manželů, nebo oba dva obnoví manželský souhlas; sanace je

¹⁴⁹ CCEO obsahuje v kán. 862 normativu ohledně rozloučení nedokonaného manželství věcně shodnou s CIC/1983. Na rozdíl od CIC/1983 však neobsahuje procesní normy, pouze v procesní části v k. 1384 odkazuje na speciální normy vydané Apoštolským stolcem – poslední normou je list Kongregace pro svátosti z 20. 12. 1986 č. 1400/86. Obdobné řízení české sekulární právo nezná; proto v případě církevního rozvázání nedokonaného manželství musí před novým sňatkem proběhnout občanský rozvod prvního manželství, jinak by nové církevní manželství nemohlo být uznáno podle sekulárního práva, což je v kanonickém právu důvodem zákazu manželství. Srov. NĚMEC, D. *Manželské právo katolické církve s ohledem na platné české právo*, s. 174.

¹⁵⁰ Na rozdíl od pavlovského privilegia se zde nevyžaduje konverze jednoho z partnerů žijících v manželství, nýbrž je zde brána v potaz víra třetí osoby, která je katolík a touží žít v křesťanském manželství. Na rozloučení manželství není právní nárok, pokud se ale žádost řádně připraví, Apoštolský stolec ve většině případů odpovídá kladně, manželství zruší, a tím okamžikem je manželství rozvázáno. Srov. NĚMEC, D. *Manželské právo katolické církve s ohledem na platné české právo*, s. 182-183.

¹⁵¹ SVOBODA, J. Zplatnění manželství v právu Katolické církve. *Revue církevního práva*, s. 7.

způsob speciální neboli mimořádný (tj. v základu), jež se uskutečňuje zásahem kompetentní autority. Účinky i procedurou se oba způsoby rozlišují, v obou případech nastává platnost manželství buď v momentu obnovení manželského souhlasu, nebo vydáním dovození¹⁵² o zplatnění manželství v základu.¹⁵³

Základní rozdíly mezi konvalidací a sanací jsou následující: *konvalidaci* (prosté zplatnění) činí partneři bez intervence církevní autority. Vyžaduje se obnova manželského souhlasu, dispens od překážky a v případě defektu kanonické formy je třeba uzavřít manželství podle předpisů práva. Účinky konvalidace pak začínají od momentu zplatnění (*ex nunc*). *Sanace* je aktem řídicí moci v církvi, kdy kompetentní autorita uděluje výsadu, obnovu souhlasu daného a neodvolatelného nevyžaduje, naopak v sobě nese dispens jak od překážek, tak i od formy. Účinky sanace se posouvají až k momentu uzavření původního, tj. neplatného manželství (*ex tunc*).¹⁵⁴

Zásadním důvodem pro zplatnění manželství je duchovní a mezilidské dobro manželů, neboť se partnerům tímto prostřednictvím otevírá cesta k plné účasti na svátostném životě církve.¹⁵⁵

¹⁵² Zatímco v CIC/1917 mohl zplatnění manželství v základu udělit výlučně Apoštolský stolec, podle CIC/1983 mohou zplatnění v základu udělit diecézní biskupové. Srov. SVOBODA, J. Zplatnění manželství v právu Katolické církve, *Revue církevního práva*, s. 8.

¹⁵³ SVOBODA, J. Zplatnění manželství v právu Katolické církve. *Revue církevního práva*, s. 7-8.

¹⁵⁴ SVOBODA, J. Zplatnění manželství v právu Katolické církve. *Revue církevního práva*, s. 35.

¹⁵⁵ SVOBODA, J. Zplatnění manželství v právu Katolické církve. *Revue církevního práva*, s. 36.

PRAKTICKÁ ČÁST

Praktická část práce obsahuje dvě kapitoly: v kapitole číslo čtyři předložím statistické údaje a v kapitole číslo pět výzkumnou studii.

4. Statistické údaje

V této kapitole předkládám statistické údaje týkající se rozvodovosti v České republice v rozmezí od 50. let minulého století do současnosti, následně uvádím data poskytnuta notáři příslušných církevních soudů.

4.1 Statistika rozvodovosti v ČR¹⁵⁶

Evidenci rozvodů provádějí okresní soudy, ty také vyplňují formulář Hlášení o rozvodu a získané údaje následně odesílají dvakrát měsíčně příslušnému krajskému soudu. Všechna hlášení pak zpracovává Český statistický úřad, který publikuje absolutní i relativní údaje o rozvodech.

Statistika třídí rozvody podle délky trvání manželství; nepřihlíží přitom k roku uzavření manželství. Ve statistikách jsou uvedeny informace: o způsobu vyřízení podaných návrhů na rozvod, o rozvodech podle počtu nezletilých dětí, o příčinách rozvodu apod. Odděleně pro muže i pro ženy statistika též sleduje určité příčiny rozvodu jako např.: neuvážený sňatek, alkoholismus, nevěru, nezáměr o rodinu, zlé nakládání nebo trestný čin, rozdílnost povah a názorů, zdravotní důvody, sexuální neshody a ostatní příčiny.¹⁵⁷

Podrobné zkoumání rozvodovosti zahrnuje také další faktory, které intenzitu rozvodovosti ovlivňují, např.: pořadí sňatku, počet předchozích rozvodů, věk při sňatku, věkový rozdíl manželů, počet dětí v manželství, dosažené vzdělání, státní občanství manželů nebo velikost obce.

4.1.1. Vývoj rozvodovosti od 50. let minulého století do roku 2009

Nepříznivá úroveň rozvodovosti v České republice je způsobena mnoha specifickými faktory.

¹⁵⁶ Uvedené údaje jsou výsledkem zpracování statistických hlášení o jednotlivých demografických událostech. Počet obyvatel je výsledkem tzv. intercenzální bilance navazující na sčítání lidu z roku 2001.

¹⁵⁷ Hlášení o rozvodu obsahuje také položku „příčina rozvratu manželství na straně muže/ženy“. Tato statistika je však stěží využitelná. Již na počátku 90. let 20. století byla u více než poloviny rozvodů uvedena jedna ze dvou ne příliš konkrétně specifikovaných příčin, a to „rozdíl povah, názorů a zájmů“ nebo „ostatní“. V návaznosti na novelu zákona o rodině s účinností od 1. srpna 1998 pak při splnění daných podmínek – manželé jsou dohodnuti ohledně majetkového vypořádání a úpravě poměrů nezletilých dětí pro dobu po rozvodu – vůbec soud ze zákona příčiny rozvratu nezjišťuje.

Zatímco do roku 1949 manželství zanikala buď rozvodem (bez možnosti uzavřít další sňatek), nebo rozlukou (s možností uzavření dalšího sňatku), od roku 1950 je rozvod jedinou formou právního zániku manželství za života manželů. Považují za důležité zmínit fakt, že až do poloviny 20. století se rozvody vyskytovaly jen velmi zřídka.

Od 60. let až do začátku 90. let míru rozvodovosti ovlivňoval především nízký sňatkový věk, vysoká intenzita sňatečnosti (sňatky byly často uzavírány z důvodu těhotenství partnerky) a vysoká úroveň zaměstnanosti žen spojená s relativní ekonomickou nezávislostí.

Statistické údaje dokládají, že v tomto období vrcholila rozvodovost mužů i žen ve věku 20 -24 let. Stabilita manželství vzrůstá s přibývajícím věkem partnerů i se sňatkovým věkem. S nízkým věkem při sňatku souvisela vysoká rozvodovost nejmladších manželství do 4 let po sňatku, která byla jednou z největších v Evropě. Naopak rozvodovost starších manželství (15 nebo 20 let po sňatku) byla v ČR ve srovnání se západní Evropou poměrně nízká.

V 90. letech se struktura rozvodů podle věku mužů a žen podstatně změnila a rozvody přestaly být nejčastější u mladých manželů.

V roce 1989 bylo ze všech rozvedených 49 % mužů a 59 % žen ve věku do 35 let. V roce 2003 činil tento podíl u mužů 36,8 % a u žen 48,4 %. Změna byla způsobena hlavně poklesem rozvedených do 25 let, což odpovídá významnému poklesu sňatečnosti v této věkové skupině v 90. letech.

Podíl rozvedených mužů i žen ve věkových skupinách 35 - 44 let zůstal bez výraznějších změn, naopak se zvýšil podíl rozvedených mužů ve vyšších věkových skupinách. V roce 1989 bylo 8,7 % rozvedených mužů ve věku 45 - 49 let, v roce 2003 to bylo již 13,4 %. Podíl rozvedených mužů starších padesáti let z celkového počtu rozvedených mužů v daném roce stoupl z 8,4 % v roce 1989 na 15,4 % v roce 2003. U žen je trend obdobný, avšak podíly nižší. Ve věkové skupině 45 - 49 let vzrostl podíl rozvádějících se žen z 6,1 % (v roce 1989) na 10,4 % (v roce 2003) a u věkové skupiny starších padesáti let ze 4,8 % na 9,9 %.

Pokles rozvodovosti mladých manželství je zřejmě důsledkem faktu, že sňatky uzavírají starší páry. V roce 2003 byl průměrný věk ženichů při prvním sňatku 30,2 let a nevěst 27,7 let. Naopak dále pokračuje dlouhodobý trend růstu rozvodovosti starších manželství, pravděpodobně manželských párů, které se již necítí vázány odpovědností za výchovu dětí.

V průběhu 90. let výrazně ubyly rozvody manželství trvajících méně než tři roky, zvýšila se naopak intenzita rozvodovosti manželství trvajících déle než 10 let.¹⁵⁸

Ještě na počátku 90. let 20. století se rozvod po 10 a více letech týkal jen zhruba 40% manželství, od roku 2003 se tento podíl udržuje na hladině 60%, přičemž dále roste zastoupení rozvodů po 20 a více letech od uzavření manželství (v roce 2009 dosáhlo 26,6%). Tento posun je patný i z průměrné délky trvání rozvádějících se manželství, která se během 90. let zvýšila o 2 roky z původních 10 let v roce 1990, na 12 let v roce 2003 a 12,5 let v roce 2009. Stále však platí, že nejvyšší intenzita rozvodovosti je ve 3. a 4. roce trvání manželství.¹⁵⁹

¹⁵⁸ Viz Příloha III. – Intenzita rozvodovosti podle délky trvání manželství, vybrané roky.

¹⁵⁹ Srov. ŠTASTNÁ, A. Analýza: Vybrané faktory rozvodovosti. In *Národní týden manželství* [online].

V roce 2009 bylo zaznamenáno výrazně méně rozvodů (celkem 29 133) než v letech předchozích. Úroveň úhrnné rozvodovosti se snížila na 46,8%, tím pádem nedošlo k překročení hladiny 50% sňatků končících rozvodem, ke které měla ČR velmi blízko v roce 2008¹⁶⁰,¹⁶¹.

4.1.2. Vývoj sňatečnosti a rozvodovosti v roce 2010

K 31. prosinci 2010 měla Česká republika podle předběžné statistické bilance 10 532 770 obyvatel.

V roce 2010 bylo uzavřeno 46,7 tisíce manželství, což je o 1,1 tisíce méně než v roce 2009. Zajímavým se jeví údaj, kdy stejný počet sňatků byl zaznamenán před dvěma sty lety (tehdy ovšem žila na území dnešní ČR méně než polovina dnešních obyvatel). Pokles intenzity sňatečnosti je dlouhodobý, navíc početně silné generace narozených v sedmdesátých letech již překročily věk vyšší sňatečnosti.

Zatímco v roce 2009 došlo k přechodnému snížení počtu rozvodů, v roce 2010 se hodnoty opět vrátily k obvyklým hodnotám z minulých let. Rozvedeno bylo 30,8 tisíce manželství, což je o 1,6 tisíce více než v roce předchozím. Podíl manželství končících rozvodem se tak vrátil ke hranici 50%, přičemž nejvyšší míru rozvodovosti mají manželství po 2 až 5 letech trvání. Dvě třetiny návrhů na rozvod podaly ženy, v 57% rozvádějících se manželství žily nezletilé děti.¹⁶²

4.2 Statistické údaje z církevních zdrojů

Zatímco výše uvedené obecné demografické údaje mapující sňatečnost a rozvodovost v ČR lze poměrně snadno získat z veřejně dostupných zdrojů Českého statistického úřadu, nalézt stejně kvalitní data, která by monitorovala vztah rozvodovosti a náboženského vyznání v ČR je v současné době nemožné.

Na tomto místě stručně objasním systém současné datové evidence v Římskokatolické církvi v České republice. Každá farnost má farní matriky, tzn. knihu pokřtěných, knihu oddaných a knihu zemřelých. Do těchto knih ustanovený administrátor zaznamenává příslušné údaje týkající se svátostí křtu, biřmování, manželství, kněžství, dále údaje o jáhenském svěcení, přijetí řeholních slibů, anulace manželství a úmrtí, apod. Dle určených předpisů biskupské konference nebo diecézního biskupa pak faráři vedou ještě další knihy.¹⁶³

Do knihy pokřtěných je nutno též zaznamenat následné údaje týkající se dané osoby o případném přijetí svátosti biřmování a skutečnosti týkající se kanonického osobního stavu, tzn. údaje o svátosti manželství (při zachování k. 1133), osvojení, přijetí svátosti svěcení, doživotní sliby v řeholní společnosti a změny obřadu.

¹⁶⁰ Viz Příloha IV. - Úhrnná rozvodovost a průměrná délka trvání manželství při rozvodu.

¹⁶¹ Viz Příloha V. – Demografický vývoj (sňatečnost a rozvodovost), 2001-2009.

¹⁶² Český statistický úřad [online], poslední úpravy 14. 3. 2011 [cit. 2011-04-10].

¹⁶³ Srov. CIC, k. 535 § 1-2.

Veškerá církevně uzavřená manželství musí být zaznamenána do „knihy oddaných“, a to v místě uzavření sňatku, přičemž je nutno uvést též údaj o tom, zda byl sňatek uzavřen mezi dvěma katolíky; mezi stranou katolickou a pokřtěnou nekatolickou, či strany katolické se stranou nepokřtěnou.¹⁶⁴ Pokud snoubenci uzavřeli manželství mimo farnost, ve které byli pokřtěni, musí být tato skutečnost též oznámena danému farnímu úřadu a následně zaznamenána do knihy pokřtěných.¹⁶⁵

Pakliže dojde k zplatnění manželství pro vnější obor, k prohlášení manželství za neplatné či k zákonnému rozloučení, musí být toto též oznámeno faráři místa uzavření manželství, aby mohl být proveden záznam v knize pokřtěných a knize oddaných.¹⁶⁶

Veškerá zaznamenaná data jsou administrátory jednotlivých farností jedenkrát v roce odeslána příslušnému biskupství, kde jsou řádně zaevidována. Tímto způsobem získané datové výstupy z daného období jsou dále odeslány k celkové evidenci Apoštolskému stolci do Říma.

Fakt, že dosud neexistuje statistika, jež by dokládala ucelené údaje týkající se vztahu sňatečnosti a rozvodovosti v jednotlivých církvích, považuji osobně za velký nedostatek. Domnívám se, že nejen pro Římskokatolickou církev, ale i pro ostatní církve působící na území ČR, by získaná data nebyla jen zajímavými statistickými čísly, ale nepochybně též velkým přínosem pro pastorači.

Otázce pastorače rozvedených křesťanů v církvi se ve svých bakalářských pracích věnovaly Jana Růtová a Irena Jurčíková.

Jana Růtová neexistenci ucelených statistických údajů stran církve vysvětluje tím, že jednak nemají církve žádný důvod ani povinnost podobnou statistiku vést, a dále se domnívá, že k tomuto postoji církve může vést i obava ze zveřejnění případných negativních výsledků, jež by statistika tohoto druhu mohla odhalit, a než si je církve vůbec schopna a ochotna připustit.¹⁶⁷

Irena Jurčíková k výše zmíněnému dodává, že pokud by se do rukou biskupů dostaly konkrétní údaje, jednoznačně dokazující procenta církevně uzavřených manželství, jež byla rozvedena, nepochybně by tato data vyvolala nejen větší zájem o tematiku rozvedených křesťanů obecně, ale též by zajisté vedla k důslednější pastorači lidí, kteří v církvi rozšiřují skupinu rozvedených křesťanů.

Jurčíková si je vědoma náročnosti získávání těchto údajů, nicméně navrhuje konkrétní postup, který je i z mého pohledu jednoduše uskutečnitelný: Okresní soudy provádějí evidenci rozvodů, následně vyplňují formulář „Hlášení o rozvodu“, jež 2x měsíčně odesílají příslušnému krajskému soudu. Z krajského soudu jsou veškerá data, získaná z jednotlivých okresních soudů, odeslána Českému statistickému úřadu ke konečnému zpracování.

Konkrétní návrh Jurčíkové spočívá v zařazení jediné informace, která by byla zařazena do stávajícího formuláře „Hlášení o rozvodu“. Jedná se o dotaz, zda bylo manželství uzavřeno civilně či církevně, případně v jaké církvi.

164 Viz kapitola 2:3. Problematika konfesně rozdílných manželství, s. 24-27.

165 Srov. *CIC*, k. 1115, 1121 – 1122.

166 Srov. *CIC*, k. 1123.

167 RŮTOVÁ, J. *Současná pastorače rozvedených v českých a moravských diecézích*. Praha 2004, s. 12.

Aby soud začal tuto informaci vyžadovat, musel by ovšem nejdříve vědět, že o ní někdo jeví zájem. Je tedy na církvi, aby s tímto (či podobným) návrhem přišla a oficiální cestou o zjištění informace požádala.¹⁶⁸

Domnívám se, že by (s ohledem na skutečnost, kdy jednotlivá biskupství ŘK církve evidují pouze údaje týkající se počtu uzavřených manželství a o počtech uskutečněných rozvodů tedy nemají naprosto žádný přehled) mohlo výše navržené řešení velkou měrou přispět nejen k získání uceleného přehledu o poměru uzavřených a rozvedených manželství, ale též by vedlo k nastínění skutečné reality v křesťanských rodinách a manželstvích vůbec.

4.2.1. Statistické údaje z Biskupství českobudějovického

Vzhledem k neexistenci evidence týkající se rozvodovosti církevně uzavřených manželství na jednotlivých biskupstvích, předkládám alespoň údaje o sňatečnosti v českobudějovické diecézi za období let 2000 – 2010.¹⁶⁹

V rozmezí let 2000 – 2010 bylo v českobudějovické diecézi uzavřeno celkem 5 278 církevních manželství. Z tohoto celkového počtu pak bylo 3438 sňatků uzavřeno stranami katolickými; 214 sňatků stranou katolickou a pokřtěnou nekatolickou a 1569 sňatků stranou katolickou se stranou nepokřtěnou.

V rozhodném roce 2010 bylo uzavřeno 392 sňatků, z toho 213 bylo mezi stranami katolickými, 26 mezi stranou katolickou a pokřtěnou nekatolickou a 153 mezi stranou katolickou a stranou nepokřtěnou.

Ze získaných údajů vyplývají následující informace.

Rok 2002 byl, co do počtu uzavřených manželství za poslední desetiletí, nejhojnější, v následujících letech 2003 – 2006 se tento poměr udržoval více méně v podobných hodnotách, přičemž od r. 2007 dochází k evidentní sestupné tendenci. Zatímco v roce 2002 bylo uzavřeno 546 sňatků, v roce 2010 to bylo pouze 392 sňatků, což je o 154 sňatků méně.

Co se týká podílu uzavřených manželství jednotlivými stranami, mezi stranami katolickými došlo k výraznému snížení sňatečnosti (z 391 v roce 2002 na 213 v roce 2010). Manželství strany katolické se stranou pokřtěnou nekatolickou pak zůstává v daném období více méně ve stejném poměru, zatímco počet uzavřených manželství strany katolické se stranou nepokřtěnou naznal (oproti r. 2000) mírného nárůstu.¹⁷⁰

168 Srov. JURČÍKOVÁ, I. *Pastorace rozvedených lidí v církvi*. Olomouc, 2010. Diplomová práce, s. 21.

169 Viz Příloha VI. – Sňatečnost v českobudějovické diecézi v letech 2000-2010.

170 Veškeré údaje byly poskytnuty archivářem českobudějovického biskupství Mons. Václavem Kulhánkem.

4.2.2. Statistické údaje z církevních soudů

S ohledem na zvolené téma bakalářské práce a s ním související empirický výzkum, kdy byli osloveni rozvedení křesťané na různých místech České republiky, jsem zkontaktovala všechny momentálně fungující církevní soudy v ČR s prosbou o poskytnutí statistických údajů za účelem jejich použití ve své práci.¹⁷¹

Metropolitní církevní soud v Praze a Interdiecézní církevní soud v Olomouci jsem požádala o údaje týkající se počtu přijatých a vyřízených kauz v období let 2000-2010, Diecézní církevní soudy v Plzni a Hradci Králové pak pouze o údaje z r. 2010, neboť byly k 1. 7. 2009 teprve zřízeny.

Statisticky zajímavá by nepochybně byla též skupina rozvedených manželství, jež byla prohlášena za neplatné pro nedodržení kanonické formy. Tato řízení však neřeší církevní soud, nýbrž ordinář příslušné diecéze.

Považuji za důležité upozornit na skutečnost, že byť se poměr přijatých kauz a „kladně“ vyřízených případů (tzn. prohlášení manželství za neplatné) může na první pohled jevit více méně vyrovnaně, je zapotřebí vzít v úvahu některá fakta:

- 1) Lidé, kteří uvažují o možnosti zneplatnění manželství, většinou oslovují církevní soudy (potažmo advokáty těchto soudů) s prvotním dotazem, zda k podání žaloby o zneplatnění jejich manželství existuje (z pohledu kanonického práva) reálný důvod. Pakliže po této odborné konzultaci není nalezen žádný kanonický důvod, pak se tito lidé (ve většině případů) rozhodnou oficiální žádost k církevnímu soudu vůbec nepodávat.
- 2) Pakliže je žádost o zneplatnění manželství příslušným církevním soudem přijata, řízení v první instanci trvá minimálně jeden rok a druhá instance přibližně půl roku, přičemž je ale také zapotřebí počítat s možností, že může soudní řízení trvat i několik let. Dochází tedy k tomu, že s postupujícím soudním procesem přechází jednotlivé kauzy do dalších let, přičemž k těmto již běžícím procesům přibývají kauzy nově přijaté. Z toho důvodu nelze ze získaných statistických dat odvodit přesný počet případů, jež byly v daném roce přijaty a vyřízeny zároveň.

4.2.2.1. Statistické údaje z Metropolitního církevního soudu Praha

Pro přehlednost uvádím několik základních údajů o Metropolitním církevním soudu. Metropolitní soud Arcidiecéze pražské zřídil pražský arcibiskup kardinál Miloslav Vlk ke dni 1. července 2009, a to na základě dekretu prefekta Nejvyššího soudu Apoštolské signatury a po dohodě biskupů České církevní provincie. K tomuto dni zanikl Interdiecézní církevní soud České provincie (zřízený dekretem arcibiskupa pražského a ordinářů litoměřického, královéhradeckého a českobudějovického ze dne 30. 5. 1982), který byl prvoinstančním soudem pro arcidiecézi pražskou a diecéze českobudějovickou, plzeňskou, královéhradeckou a litoměřickou.

¹⁷¹ Viz Příloha VII. – Žádost o poskytnutí údajů.

S účinností od 1. 7. 2009 projednává Metropolitní soud sporné a administrativní záležitosti osobního stavu věřících římskokatolického obřadu arcidiecéze pražské a dočasně i ty, jež by jinak příslušely litoměřickému a českobudějovickému diecéznímu soudu a soudu apoštolského exarchátu Řeckokatolické církve.

Odvolacím soudem pro Metropolitní soud je Interdiecézní soud Moravské církevní provincie v Olomouci a Metropolitní soud je druhou instancí pro rozhodnutí Interdiecézního soudu v Olomouci. V roce 2011 by se měl Metropolitní soud stát odvolacím soudem pro současně zřízené diecézní soudy v Hradci Králové a v Plzni.

V rozhodném období 2001 – 2010 bylo přijato celkem 583 žádostí o zneplatnění manželství. Zadokumentováno bylo 19 žádostí, ukončeno 29.¹⁷² V I. instanci bylo 368 žádostí o zneplatnění manželství prohlášeno za manželství neplatně uzavřená (*affirmative*), 61 prohlášeno za platně uzavřená (*negative*) a 106 žádostí dosud nebylo vyřízeno. 308 rozsudků z I. instance bylo potvrzeno soudem II. instance, 8 kauz bylo v druhoinstančním řízení ukončeno a 9 bylo odesláno III. instanci k Římské rotě do Říma.¹⁷³

V roce 2010 MCS přijal celkem 43 žádostí, z toho 25 z arcidiecéze pražské, 3 z diecéze litoměřické, 8 z diecéze českobudějovické a v 7 případech t. č. nelze zjistit.¹⁷⁴ Do poloviny března 2011¹⁷⁵ nebyla rozsouzena ani jedna žaloba.¹⁷⁶

Považuji za důležité zdůraznit informaci, že zatímco v r. 2009 přijal MCS celkem 69 kauz, v r. 2010 to bylo jen 43 kauz, což je o 26 méně než v roce předchozím. Domnívám se, že byl tento úbytek ovlivněn především zřízením Diecézních církevních soudů v Hradci Králové a v Plzni, které zahájily svou činnost od 1. 7. 2009. Od tohoto data tedy řeší případy příslušející do královéhradecké a plzeňské diecéze přímo výše zmíněné církevní soudy, čímž značně odlehčily ICS v Praze, ke kterému do poloviny r. 2009 jejich případy příslušely.

4.2.2.2. Statistické údaje z Interdiecézního církevního soudu Olomouc

Interdiecézní soud v Olomouc je církevním soudem I. instance pro arcidiecézi olomouckou a diecézi ostravsko-opavskou. Ve II. instanci pak řeší kauzy Diecézního církevního soudu v Brně, Metropolitního církevního soudu v Praze, Diecézního církevního soudu v Hradci Králové a Diecézního církevního soudu v Plzni. Podle rozhodnutí Nejvyššího tribunálu Apoštolské Signatury z 5. 8. 1996 řeší také kauzy řeckokatolíků, právně příslušných k jeho území.

Byť jsem ICS žádala o údaje v rozmezí let 2000-2010, byla mi poskytnuta data z období let 2004-2010, což notářka MCS Mgr. ThLic. Monika Menke odůvodnila tím, že do r. 2003 byla veškerá evidence zaznamenávána pouze ručně, tzn. že dohledání požadovaných údajů v uloženém archívu za období let 2000-2003 by bylo (s ohledem na vytíženost soudu i čas této záležitosti věnovaný) velmi náročné.

¹⁷² Soudní řízení bývá ukončeno z několika důvodů, přičemž většinou z důvodu nečinnosti stran nebo z důvodu úmrtí jedné strany.

¹⁷³ Podrobněji viz Příloha VIII. – Statistické údaje MCS Praha.

¹⁷⁴ V okamžiku zpracování statistických dat neměla notářka potřebné údaje k dispozici.

¹⁷⁵ Data z MCS byla aktuální k 22. 3. 2011.

¹⁷⁶ Veškeré údaje z MCS mi byly sděleny notářkou MUDr. Evou Vernerovou.

V období let 2004 – 2010 přijal ICS celkem 828 kauz. Z tohoto počtu se 91 týkalo povolení přístupu ke svátostem, 22 privilegia paulina, 9 privilegia petrina a 306 žalob o zneplatnění manželství.

Z 306 žalob o zneplatnění manželství ve 3 případech řízení v I. instanci vůbec nezačala, 20 případů bylo ukončeno z důvodů nereagujících stran, 6 žalob bylo odmítnuto, 4 žaloby uloženy „ad acta“ a 8 případů ukončeno či odloženo z jiných důvodů. V I. instanci pak bylo vyřešeno 207 kauz s výsledkem *affirmative*, 24 *negative* a 27 kauz přísluší do kolonky „jiné“¹⁷⁷.

Ve stejném období (r. 2004 – 2010) přijal ICS ve II. instanci celkem 400 žalob. Z tohoto počtu bylo 316 žalob z Prahy, 77 z Brna, 4 z Hradce Králové, 1 z Plzně a 4 označeny jako „jiné“. Vyřízeno bylo 335 kauz *affirmative*, 25 „*negative*“ a 14 případů je označeno jako „jiné“¹⁷⁸.

V roce 2010 přijal ICS celkem 137 kauz, z toho 11 žádostí o povolení přístupu ke svátostem, 5 žádostí týkající se privilegia paulina, 3 privilegia petrina a 48 žalob o zneplatnění manželství. Z těchto 48 žalob 3 nezačaly z důvodu neúplné žaloby, 1 byla uložena ad acta z důvodu neexistence svědků a jedna byla řešena listinným řízením.

V I. instanci bylo v r. 2010 rozsouzeno 31 kauz *affirmative*, 4 *negative* a 4 kauzy byly ukončeny z důvodů vrácení či uložení ad acta.¹⁷⁹

Z kauz zaevidovaných v roce 2010 bylo vyřízeno 43 apelací od soudů nižší instance, přičemž z prvoinstančních byly 2 kauzy odloženy ad acta, 1 kauza vyřízena *affirmative* v listinném řízení a 2 *affirmative* v řádném řízení, které byly následně odeslány k II. instanci.

Co se týká dosud trvajících řízení ve III. instanci, do Říma bylo za dané období odesláno celkem 5 žalob. 1 žaloba byla v I. instanci podána v r. 1995, 1 v r. 2003, 2 žaloby v r. 2005 a 1 v r. 2008.

4.2.2.3. Statistické údaje z Diecézního církevního soudu v Hradci Králové

Diecézní církevní soud diecéze královéhradecké byl zřízen Mons. ThLic. Dominikem Dukou, OP, sídelním biskupem královéhradeckým, na základě dekretu prefekta Nejvyššího soudu Apoštolské signatury ze dne 1. 7. 2009. k tomuto dni zanikl Interdiecézní církevní soud České církevní provincie, zřízený dekretem arcibiskupa pražského a ordinářů litoměřického, královéhradeckého a českobudějovického.

Odvolacím soudem pro tento Diecézní soud je podle reskriptu Nejvyššího soudu Apoštolské signatury Interdiecézní církevní soud Moravské církevní provincie v Olomouci, bez újmy k. 1444 § 1 odst. 1 CIC.

S ohledem na dosavadní krátkodobou působnost Diecézního soudu v Hradci Králové, předkládám statistická data pouze za rok 2010. Údaje mi byly poskytnuty soudním vikářem Mons. Josefem Růtem, a to též na základě oficiální žádosti.

¹⁷⁷ Kauzy byly buď vráceny, uloženy ad acta, pozastaveny atp.

¹⁷⁸ Odvolání proti nepřijetí žaloby, odvolání proti rozsudku jiného soudu, žádost o separaci.

¹⁷⁹ Podrobněji viz Příloha IX. - Statistické údaje ICS Olomouc.

V roce 2010 bylo podáno a přijato 14 žádostí o posouzení platnosti či neplatnosti uzavřených manželství, přičemž z těchto žádostí byla u DCS v Hradci Králové v I. instanci vyřízena zatím pouze jedna žádost (*affirmative*) a tento rozsudek byl postoupen k rozhodnutí soudu II. instance v Olomouci.

4.2.2.4. Statistické údaje z Diecézního církevního soudu v Plzni

Z plzeňského církevního soudu se mi k 15. 4. 2011 na mou žádost nedostalo žádné odezvy. Tento církevní soud doposud nezačal aktivní činnost, z toho důvodu na tomto místě nemohu předložit žádné údaje.

EMPIRICKÝ VÝZKUM

Zatímco první část práce se zabývala rozvodovou problematikou z hlediska teoretického, kde jsem se snažila podat ucelený pohled na fungující systém sekulárního a církevního práva, účelem praktické části bude předložení konkrétních údajů ze strany lidí hlásících se k Římskokatolické církvi, majících za sebou zkušenost rozvodu svého manželství.

5. Údaje o empirickém výzkumu

Výzkum se zabývá problematikou rozvedených křesťanů hlásících se k Římskokatolické církvi. Konkrétně se zaměřuje na ty jedince, pro které ztroskotání jejich manželství nekončí „civilním“rozvodem a pro něž je neméně důležité tyto záležitosti řešit i z hlediska církevního.

5.1 Cíl výzkumného šetření:

Cílem průzkumu je předložit pokud možno ucelený, obecný přehled o tom, jací lidé vlastně tvoří skupinu rozvedených křesťanů.

Dalším cílem je podat co nejkonkrétnější svědectví přímo od těch, kdo zkušeností rozvodu manželství prošli nebo momentálně procházejí; zjistit, zda těmto lidem byla poskytnuta adekvátní pomoc a podpora ze strany církve (především ze strany duchovních správců), a jak oni sami pak chování ze strany svého okolí a své farní obce vnímali.

Výzkumné otázky:

- Jaké jsou u dané skupiny lidí: míra vzdělanosti; průměrná délka trvání známosti před vstupem do manželství; průměrný věk v okamžiku uzavření sňatku; průměrná délka trvání soužití v církevně uzavřeném manželství?
- Jakým způsobem vnímají svůj duchovní život, víru, příslušnost ke konkrétní církvi, ke konkrétnímu farnímu společenství?
- V jakém časovém horizontu trvání manželství nejčastěji dochází k prvním partnerským neshodám? Snažili se dotazovaní nastalé problémy řešit, případně jakým způsobem? Co označují za hlavní příčinu rozpadu svého manželství?
- Věděli dotazovaní, že mají možnost požádat o „dočasné odloučení manželů při zachování manželství“, nebo na církevní soud podat žádost o zneplatnění manželství? Uvažovali o některé z uvedených možností? Požádali o „odluku“ či zneplatnění manželství? Byl jim v této záležitosti nápomocen jejich duchovní správce?
- Domnívají se dotazovaní, že se období řešení rozvodu, případně „odluky“ či zneplatnění manželství promítlo i do jejich duchovního života? Jakým způsobem?
- S jakými reakcemi se v období řešení rozpadu svého manželství setkali ze strany nejbližšího okolí, případně ze strany farní obce?

- Měli a mají dotazovaní potřebu duchovního vedení? Mají kněze, který je schopen a ochoten jim poskytnout adekvátní duchovní pomoc a podporu?

Typ výzkumného šetření:

Analýza vyplněných dotazníků v kombinaci s kvantitativní analýzou jednotlivých vybraných otázek.

Cílová skupina:

Cílovou skupinou jsou osoby, jež se svou příslušností hlásí k ŘK církvi, uzavřeli církevní manželství a prošly zkušeností civilního rozvodu.

Technika dotazování:

Oslovení respondentů formou dotazníku.¹⁸⁰

Termín konání výzkumu:

únor 2010 – únor 2011

5.2 Metoda výzkumu:

Pro průzkum jsem zvolila metodu dotazníku. Jednotlivé otázky pak vznikaly postupně, a to na základě mých dosud získaných vědomostí v rámci daného tématu a dále z informací od osob, přímo patřících do skupiny rozvedených křesťanů.

Protože znám osobně větší počet lidí, kteří uzavřeli církevní sňatek, rozvedli se a nyní žijí sami, požádali o zneplatnění manželství či uzavřeli nový civilní sňatek, bylo mým prvotním úmyslem oslovit pouze tyto mně známé osoby. Vzhledem ke skutečnosti, že by vrácené dotazníky dosáhly celkového počtu max. 10-15 ks, což je pro adekvátní výzkum počet nedostatečně reprezentativní, rozhodla jsem se oslovit uvedenou cílovou skupinu i mimo své nejbližší okolí.

V prvé řadě jsem požádala o spolupráci správce větších farností českobudějovické diecéze. Na 38 odeslaných e-mailů reagovalo pouze pět administrátorů konkrétních farností. Z celkového počtu 38 oslovených kněží pak pouze dva přislíbili, že předají dotazník k vyplnění lidem splňujícím uvedená kritéria, další tři duchovní sdělili, že je dané téma natolik citlivé, že ačkoli ve svých farnostech mají několik „takových“ lidí, oslovovat je nebudou.

Následně jsem požádala o spolupráci českobudějovické Diecézní centrum rodin, kde mi manželé Poláčkovi nabídli spolupráci a ochotně rozeslali dotazník do dalších rodinných center v rámci celé České republiky. Dále jsem dotazník rozeslala svým přátelům žijícím v různých částech republiky s prosbou o jeho předání těm, o nichž ví, že by splňovali stanovená kritéria pro vyplnění dotazníku a byli ochotni jej vyplnit.

Tímto „řetězovým“ způsobem se tedy průzkum nestal původně zamýšleným projektem v rámci českobudějovické diecéze, ale průzkumem celorepublikovým.

¹⁸⁰ Viz Příloha X. – Dotazník.

5.3 Postup zpracování získaných údajů

První vyplněné dotazníky začaly přicházet již v prvním týdnu od rozeslání, přičemž největší počet respondentů zaslalo dotazník v průběhu února a března r. 2010, tedy v prvních dvou měsících od rozeslání. Poslední do výzkumu zařazený dotazník jsem zpracovala 27. února 2011.

Celkový počet vyplněných dotazníků činí 53 ks, z toho 18 bylo vráceno prostřednictvím České pošty, 31 využilo možnosti zaslání e-mailem, tři dotazníky mi byly předány osobně a jeden dotazník jsem, na výslovnou žádost reagujícího respondenta, vyplnila prostřednictvím telefonického rozhovoru formou zaznamenávání jednotlivě zodpovídaných otázek.

Z důvodu zachování anonymity jednotlivých respondentů a též pro přehlednější orientaci při následném zpracování získaných údajů jsem zavedla jednoduchou evidenci, v níž má každý dotazník přiřazeno pořadové číslo. Pod tímto číslem byl každý dotazník následně elektronicky uložen do samostatné složky. V mé práci, respektive v průzkumu samotném, tedy nebudou figurovat žádná konkrétní jména dotazovaných, nýbrž pouze čísla.

Dalším krokem pro kvalitní zpracování dat bylo vytvoření podrobné tabulky, která přesně kopíruje otázky v dotazníku. Do této tabulky jsem zaznamenávala jednotlivé odpovědi z postupně docházejících dotazníků tak, jak je respondenti skutečně zodpověděli. Aby tedy mohlo být zaznamenáno opravdu vše, bylo nutné výslednou tabulku poměrně rozšířit a pozměnit.

Navíc, v mnoha případech cítili dotazovaní také potřebu k jednotlivým otázkám doplnit své další myšlenky, prožitky či zkušenosti, jež však do žádného uceleného přehledu zařadit nelze. Vzhledem (alespoň z mého pohledu) k vysoké hodnotě těchto svěřených údajů jsem se rozhodla zaznamenat i všechny tyto osobní výpovědi a ve výsledcích výzkumu se je pokusit též adekvátně zhodnotit. V závěru práce jsou tyto údaje vloženy pod názvem „Dodatky odpovídajících respondentů“.

V rozhodném okamžiku ukončení výzkumu, tzn. k 31. březnu 2011, jsem veškeré získané údaje zpracovala do konečné tabulky a z několika vybraných otázek následně zpracovala výsledné grafy. Vše bude předloženo v kapitole 5.2. „Vyhodnocení výzkumu“.

5.4 Vyhodnocení výzkumu

V této části práce nejprve formou tabulky předkládám konečný výstup získaný zpracováním údajů ze všech vyplněných dotazníků. Z několika vybraných otázek následně podávám grafická znázornění s konkrétními závěry, které jsem z výsledků daných otázek vyvodila. Kapitulu uzavírám celkovým shrnutím uskutečněného výzkumu.

5.4.1. Tabulka konečných výstupů jednotlivých otázek dotazníku

<i>Otázka č. 1</i> Jste:	muž	18				
	žena	35				
<i>Otázka č. 2</i> Kolik Vám je let	20-30	2	40-50	22	60-70	3
	30-40	13	50-60	11	70 a více	1
<i>Otázka č. 3</i> Jakého nejvyššího vzdělání jste dosáhl/a?	základní	1	SŠ	27		
	vyšší odborné	8	VŠ	17		
<i>Otázka č. 4</i> Jaké jste přijal/ přijala svátosti	Křest	v dětství	42	Křest+ Euch. + Biřm.+Manž.		39
		v dosp.	11	Křest+ Euch.		1
	Křest + Eucharistie + Manž.					7
	Křest + Euch. + Biřmování					4
	Křest + manželství					2
<i>Otázka č. 5</i> Z jaké jste diecéze	Praha	7	Č. Budějovice	16	Ostrava/Opava	4
	Plzeň	3	Olomouc	5	Hradec Králové	1
	Brno	14	Litoměřice			3
<i>Otázka č. 6</i> Bohoslužeb se účastníte:	často	31	nepravidelně (podle času a možností)		9	
	pravidelně každou neděli	13	pouze o Vánocích a Velikonocích		0	
<i>Otázka č. 7</i> Pro Váš duchovní život je pravidelná účast na mši sv. a časté přijímání svátosti eucharistie:	samozřejmostí		10			
	nezbytností		13			
	povzbuzením		29			
	všechny možnosti		5			
	jiná odpověď		13			
<i>Otázka č. 8</i> Jak dlouho trvala Vaše známost před manželstvím?	méně než 1 rok		15			
	1–2 roky		21			
	2-3 roky		6			
	3-5 let		9			
	5 let a více		2			
<i>Otázka č. 9</i> Uzavřel/a jste nejprve sňatek civilní a církevní proběhl později?	ano		5			
	ne		43			
	jiná odpověď		7			
Případně po kolika letech trvání civilně uzavřeného manželství?	1-5 let	2	10-20 let	1		
	5-10 let	2	20 let a déle	0		

Otázka č. 10		méně než 20	10	30-40	3						
V kolika letech jste uzavřel/a církevní manželství?		20-25	25	40-50	1						
		25-30	12	50 a více	2						
Otázka č. 11		s katolíkem			39						
Církevní manželství jste uzavřel/ uzavřela:		s pokřtěným nekatolíkem			6						
		s nepokřtěným			8						
Otázka č. 12		méně než 1 rok	2	10-15 let	8						
Jak dlouho jste žil/a v církevně uzavřeném manželství?		1-3 roky	8	15-20 let	8						
		3-5 let	5	20-25 let	13						
		5-10 let	4	Jiná odpověď	5						
Otázka č. 13		ano			43						
Narodily se z Vašeho manželství děti?		ne			10						
		Případně kolik dětí?		1	10	2	18	3	11	4	3
Otázka č. 14		před svatbou	4	po 10 letech	5						
Po jaké době trvání manželství se začaly objevovat partnerské neshody?		okamžitě	25	po 15 letech	5						
		po 2 letech	6	po 20 letech	3						
		po 5 letech	3	po 25 a více	0						
		po 7 letech	1	jiná odpověď	8						
Otázka č. 15		pouze <i>s a m i</i> mezi „čtyřma očima“			23						
Jakým způsobem jste se snažili Vaše manželské neshody řešit?		vyhledali jsme odbornou pomoc <i>j e d n o t l i v ě</i>		manželská poradna	13						
				psycholog/psychiatr	12						
				osoba z duch. stavu	13						
		vyhledali jsme odbornou pomoc <i>s p o l e č n ě</i>		manželská poradna	5						
				psycholog/psychiatr	5						
				osoba z duch. stavu	8						
		manžel/manželka odmítl/odmítla jakoukoliv pomoc ze strany odborníků					12				
manžel/manželka si nepřipustil/ nepřipustila žádné provinění ze svojí strany					16						
jiné odpovědi + „dodatky“					18						
Otázka č. 16		spíše bývalý partner			18						
Myslíte si, že je za „ztroskotání“ Vašeho manželství odpovědný:		spíše Vy			3						
		oba dva neseme stejný díl viny			7						
		oba dva neseme díl viny, ale v rozdílné míře			25						
		jiné odpovědi + „dodatky“			15						

Otázka č. 17 Hlavní důvody vedoucí k rozvodu:	rozdílnost názorů, neshody		18
	neschopnost vzájemné komunikace, společného dialogu		25
	ovlivňování manž. soužití ze strany rodičů, příp. prarodičů		13
	domácí násilí	fyzické	12
		psychické	19
		sociální	3
		ekonomické	8
	nevěra		21
	neplodnost		2
	zdravotní problémy		4
	závislosti	alkoholismus	16
		drogy a jiné návykové látky	1
		hazardní hry, výherní automaty	4
rozdílné náboženské přesvědčení		6	
jiné odpovědi + „dodatky“		20	
Otázka č. 18 Uvažoval/ uvažovala jste po civilním rozvodovém řízení o tzv. dočasném odloučení manželů při zachování manželství či o zneplatnění manželství?	ano		30
	ne		19
	jiné odpovědi + „dodatky“		6
V případě, že ano, co Vás k těmto úvahám vedlo?	možnost uzavření nového sňatku		15
	potřeba přijímání svátosti eucharistie		19
	s touto myšlenkou přišel/přišla bývalý manžel/ manželka		2
	jiné odpovědi + „dodatky“		13
Otázka č. 19 Váš manžel/ manželka s odlukou či zneplatněním manželství:	souhlasil/souhlasila		7
	byl/ byla proti		10
	bylo mu/jí to jedno		15
	neví o tom		2
	jiné odpovědi + „dodatky“		5

Otázka č. 20		ano				6	
Byla na příslušný biskupský úřad podána žádost o dočasném odloučení manželů?		ne				47	
V případě, že ano:	Kdo podal žádost týkající se odluky		Vy			5	
			manžel/manželka			1	
	Jak dlouho celé řízení trvalo, případně stále trvá	do ½ roku	2	do 2 let	0	4 a více	0
		do 1 roku	1	do 3 let	0		
		1 rok	0	do 4 let	0	stále trvá	3
	S jakým výsledkem byla Vaše žádost vyřízena		odluka byla povolena			3	
		odluka byla zamítnuta			0		
Otázka č. 21		ano				17	
Byla podána k Církevnímu soudu žádost týkající se prohlášení neplatnosti církevně uzavřeného manželství?		ne				36	
V případě, že ano:	Kdo podal žádost týkající se zneplatnění manželství		Vy			14	
			manžel/manželka			3	
	Jak dlouho celé řízení trvalo, případně stále trvá	do 1 roku	3	do 3 let	4	5 let a déle	0
		1,5 roku	0	do 4 let	0	stále trvá	5
		do 2 let	5	do 5 let	0		
	S jakým výsledkem byla Vaše žádost vyřízena	Círk. soud prohlásil manželství za právoplatně uzavřené, žádost o zneplatnění byla tedy zamítnuta				0	
		Círk. soud I. instance prohlásil manž. za neplatně uzavř., tento rozsudek <i>potvrdil</i> i Círk. soud II. inst.				12	
Círk. soud I. instance prohlásil manž. za neplatně uzavř., tento rozsudek Círk. soud II. inst. <i>nepotvrdil</i>				0			
Otázka č. 22					ano	0	
V případě, že Církevní soud II. instance rozsudek Církevního soudu I. instance nepotvrdil, bylo podáno odvolání pro řízení III. instance na Římskou rotu?					ne	0	
Římská rota rozsudek Církevního soudu I. instance:					potvrdila	0	
					nepotvrdila	0	
Otázka č. 23					ano	0	
V případě, že Církevní soud Vaše manželství potvrdil jako právoplatně uzavřené, odvolal/ odvolala jste se proti tomuto rozhodnutí?					ne	0	

Otázka č. 24 Jak jste snášel/ snášela období, kdy probíhalo rozvodové řízení, případně řízení týkající se „odluky“, či zneplatnění manželství u Církevního soudu?	trpělivě	7	s nadějí, že vše dobře dopadne	10
	odevzdaně	14	ubíjela mě nejistota	3
	netrpělivě	0		
	měl/ měla jsem často pocit marnosti a bezmoci			12
	velkou pomocí pro mne byla psychická podpora ze strany duchovního správce a blízkých lidí			10
	jiná odpověď + „dodatky“			14
Otázka č. 25 Promítlo se řešení rozvodu, případně řízení stran „odluky“ či prohlášení neplatnosti manželství i do Vašeho duchovního života?			ano	18
			ne	4
			nepřemýšlel/a jsem o tom	10
V případě, že ano, jakým způsobem?			Vaši víru to spíše posílilo	6
			Vaši víru to spíše oslabilo	2
			jiná odpověď + „dodatky“	10
Otázka č. 26 V současné době:	žijete sám/a			35
	žijete ve společné domácnosti s druhem/družkou			3
	uzavřel/a jste nový civilní sňatek			8
	uzavřel/a jste církevní sňatek			2
	jiná odpověď + „dodatky“			12
Otázka č. 27 Jak se zachoval Váš duchovní správce v okamžiku, kdy se dověděl o rozpadu Vašeho manželství?	aktivně se snažil pomoci a podal pomocnou ruku			18
	navrhl řešení formou odluky či zneplatnění manželství			9
	požádal mě o dočasné přeruš. aktivní služby ve farnosti			2
	doporučil pohovor s biskupem			1
	navrhl dočasné přerušení přijímání svátosti eucharistie			5
	jiné odpovědi + „dodatky“			30
Otázka č. 28 Byl Vám duch. správce nápomocen v záležit. odluky či zneplatnění?			ano	21
			ne	17
Otázka č. 29 Vyhledal/a jste duchovní pomoc a podporu případně i jinde?			ano	41
			ne	12
Otázka č. 30 Byl/a jste před zahájením řízení o zneplatnění manželství, odluce, případně před rozvodovým řízením aktivně činný/á ve Vaší farnosti?			ano	24
			ne	29
Otázka č. 31 Je pro Vás důležité být součástí konkrétního farního společenství?			ano	40
			ne	8
			je mi jedno, kam jdu do kostela	5
			jiná odpověď + „dodatky“	7

<p><i>Otázka č. 32</i></p> <p>Jak se k Vám chovali lidé z Vašeho farního společenství, když se dozvěděli o problémech ve Vašem manželství a následně o rozvodu?</p>	byli spíše vstřícní a solidární	15	
	nabídli pomocnou ruku	10	
	dodali mi naději a optimismus do budoucna	11	
	byli spíše odtažití	7	
	dávali najevo nesouhlas, dívali se na mne svrchu	6	
	pocíval/a jsem veškeré výše zmíněné varianty	12	
	jiná odpověď + „dodatky“	23	
<p><i>Otázka č. 33</i></p> <p>Jak jste vnímal/ vnímala reakce ze svého okolí Vy sám/ sama?</p>	vstřícnost lidí mne potěšila a povzbudila	25	
	jejich odtažitost a nepochopení mě	odradila	7
		znejistila	8
		zklamala	8
		překvapila	6
		psychicky „vydeptala“	6
	strasti druhých jsou vždy pro okolí aktuální a tak jsem to vnímal/a i já	13	
problémy jiných nikoho nezajímají a tak tomu bylo i v mém případě	2		
jiná odpověď + „dodatky“	16		
<p><i>Otázka č. 34</i></p> <p>Jste nyní aktivním laikem ve Vaší farnosti?</p>	ano	29	
	ne	24	

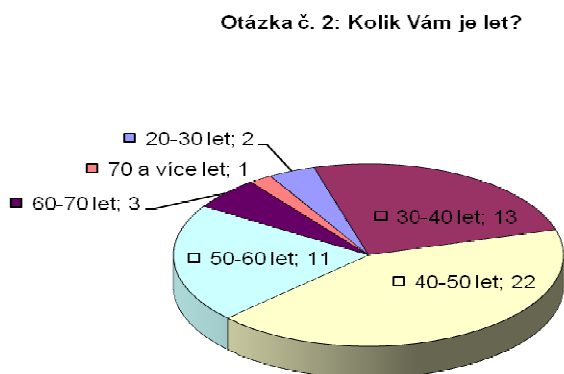
5.4.2. Vyhodnocení vybraných otázek z dotazníku

Graf č. 1 k otázce č. 1: Zastoupení pohlaví dotazovaných respondentů

Z Grafu č. 1 je patrné, že z celkového počtu odpovídajících respondentů tvoří ženy početnější skupinu než muži, což lze, s ohledem na přirozenost obou pohlaví, označit za výsledek očekávaný. Osobně však považuji počet 18 dotazníků (z celkového počtu 53) vyplněných muži za velmi uspokojivý. S povděkem též konstatuji, že muži si (co do míry sdílnosti a otevřenosti) při vyplňování dotazníku nikterak nezahlavili s ženami.¹⁸¹

Graf č. 2 k otázce č. 2: Věkové zastoupení dotazovaných respondentů

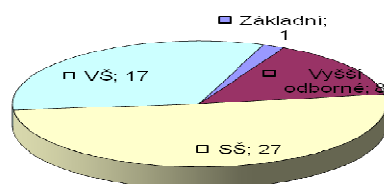

Z grafu zobrazujícího věkové zastoupení respondentů, tvoří nejpočetnější skupinu lidé 40-50 let, následování téměř shodně třicátníky a osobami ve věku 50-60 let. Nepochybně zajímavým výsledkem lze označit fakt, že se do průzkumu zapojili i lidé starší věkové kategorie, a sice 3 osoby v rozmezí 60-70 let a 1 osoba starší 70 let.

¹⁸¹ Viz Příloha XI. – Dodatky odpovídajících respondentů.

Graf č. 3. k otázce č. 3: Vzdelanost dotazovaných respondentů

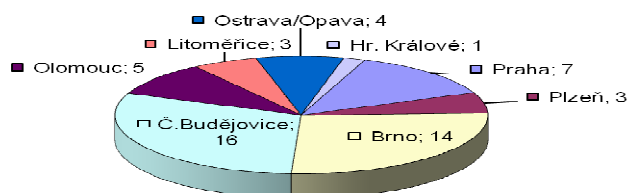
Otázka č. 3: Jakého nejvyššího vzdělání jste dosáh/a?

Z výše uvedeného je evidentní, že na vyplnění dotazníku reagovali především lidé s vyšší mírou vzdělanosti. Nejsilnější skupinou jsou v tomto případě lidé s úplným středním vzděláním ukončeným maturitou, následováni vysokoškoláky. Přímo se nabízí možnost z daného výsledku vyvodit závěr, že středoškolsky a vysokoškolsky vzdělaní lidé tvoří nejpočetnější skupinu „rozvedených křesťanů“. S tím ale jistě nelze souhlasit. Domnívám se, že v případě mého výzkumu, kdy není možné zjistit, kolik osob bylo prosbou o vyplnění dotazníku osloveno, na tuto výzvu zareagovali ti křesťané, kteří nejen že jsou rozvedenými křesťany, ale o dané téma se zajímají a situace rozvedených v církvi jim není lhostejná.^{182 183}

Graf č. 4 k otázce č. 5: Zastoupení respondentů z jednotlivých diecézí

Otázka č. 5: Z jaké jste diecéze?

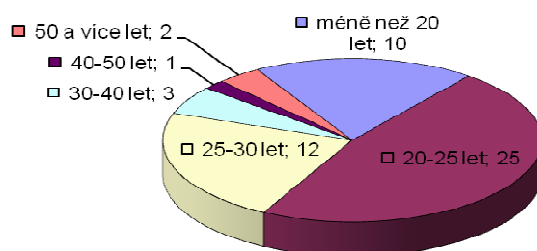
Otázka týkající se příslušnosti respondenta k určité diecézi ukázala, že nejvíce osob odpovědělo z diecézí českobudějovické a brněnské, přičemž počet vrácených dotazníků byl téměř shodný. Tento výsledek si dovoluji přičíst jednak své současné příslušnosti k českobudějovické diecézi, kde jsem měla možnost osobně oslovit širší skupinu lidí, a jednak mé předchozí příslušnosti k diecézi brněnské, kde jsem žila do svých třiceti let. V okolí svého rodiště mám dodnes spoustu přátel, z nichž některé jsem s prosbou o vyplnění dotazníku přímo oslovila a jiné pak požádala o jeho další rozeslání. návratnost dotazníků z jiných diecézí je víceméně výsledným efektem spolupráce právě s těmi, kdo se o rozšíření dotazníků zasloužili.

¹⁸² Viz Příloha XII. – Vzor vyplněného dotazníku jednoho z respondentů.

¹⁸³ Viz Příloha XI. – Dodatky odpovídajících respondentů.

Graf č. 5 k otázce č. 10: Věk v době uzavření církevního sňatku

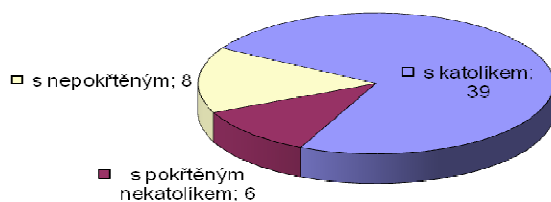
Otázka č. 10: V kolika letech jste uzavřel/a církevní manželství?

Otázka týkající se dosaženého věku v okamžiku uzavření církevního sňatku ukázala, že nejvíce respondentů vstoupilo do manželství ve věku 20–25 let, nejméně početnou skupinu tvořily osoby, které dosáhly věku 50 let a více. Zajímavým údajem je skutečnost, že pouze jedna osoba z 53 dotazovaných spadá do věkové skupiny 40-50 let. Výsledek této otázky lze zhodnotit stručným konstatováním: 37 respondentů z celkového počtu 53 dotazovaných, zapojených do průzkumu, uzavřelo církevní manželství ve věku 20-30 let.

Graf č. 6 k otázce č. 11: Církevní (náboženská) příslušnost partnera

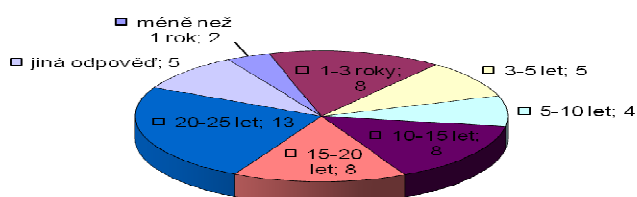
Otázka č. 11: Církevní manželství jste uzavřel/a:

Z grafu č. 6 vyplývá, že z 53 reagujících respondentů 39 uzavřelo církevní manželství s partnerem hlásícím se k Římskokatolické církvi, tedy se stranou katolickou. Téměř shodný údaj pak vykazuje sňatečnost s partnerem nepokřtěným a partnerem pokřtěným, ale nekatolíkem.

Graf č. 7 k otázce č. 12: Délka trvání církevně uzavřeného manželství

Otázka č. 12: Jak dlouho jste žil/a v církevně uzavřeném manželství?

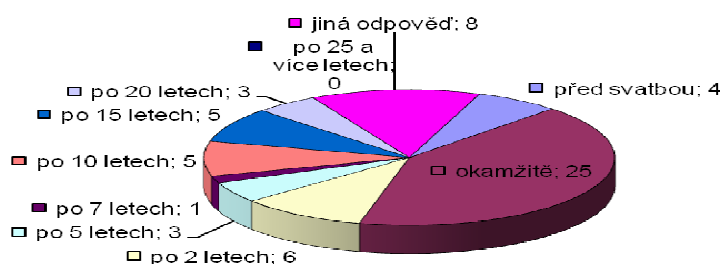

Graf č. 7, znázorňující délku soužití v církevně uzavřeném manželství, vykazuje poměrně vyvážené údaje. Nejvíce manželství bylo ukončeno po dvaceti letech soužití, shodné jsou pak počty ukončených manželství po 10-15 letech a po 15-20 letech.

V souvislosti s jednotlivými odpověďmi na otázku č. 14 lze ovšem konstatovat, že byt téměř 90% respondentů uvedlo, že k partnerským neshodám začalo docházet již záhy po uzavření sňatku, k samotnému rozpadu manželství ve většině případů dochází až po několika letech.

Graf č. 8 k otázce č. 14: Časový horizont prvních náznaků manželských neshod

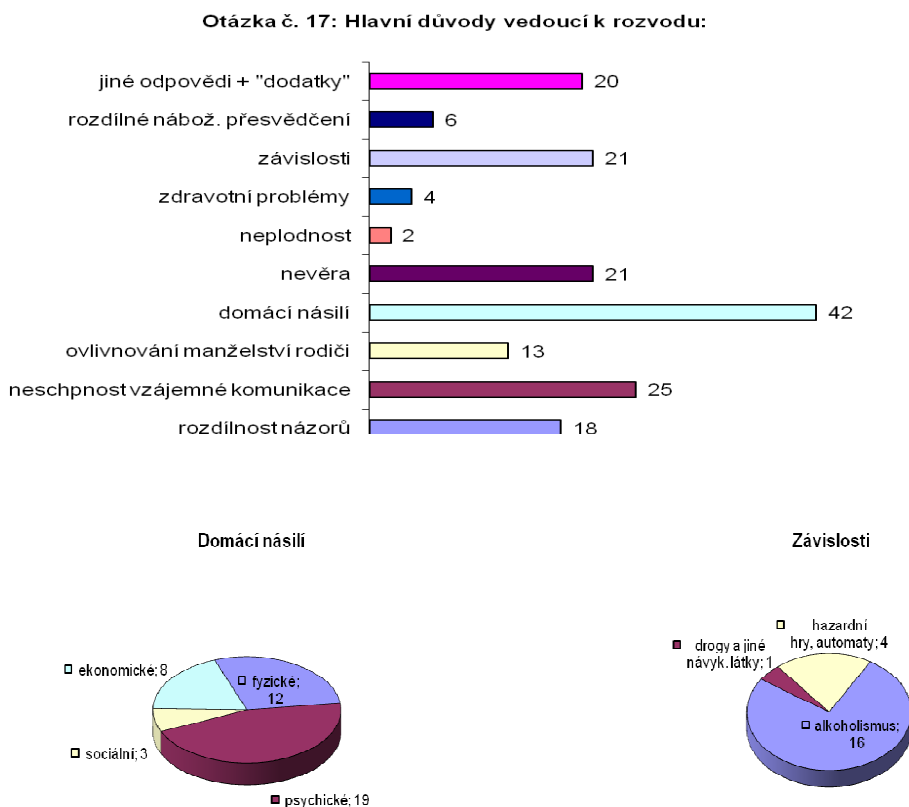
Otázka č. 14: Po jaké době trvání manželství se začaly objevovat partnerské neshody?

Graf č. 8, zobrazující výsledné údaje týkající se otázky prvotních náznaků nestability manželství, velmi překvapivě dokazuje, že téměř polovina respondentů začala pociťovat problémy ve svém partnerském vztahu téměř okamžitě po vstupu do manželství.

V souvislosti této otázky s jednotlivými odpověďmi na otázku č. 11 (viz výše) následně vyplynula další zajímavá informace. Z celkem šesti manželství, kdy sňatek uzavřela strana katolická se stranou pokřtěnou nekatolickou, v pěti manželstvích začalo k neshodám docházet již krátce po svatbě. V manželství katolíka s nepokřtěným tuto odpověď zvolilo pět respondentů z celkových osmi. A v případě 39 uzavřených manželství stranami katolickými byla tato odpověď zvolena 21x. Co z uvedeného vyplývá? Snad psychická nevyzrálость snoubenců, nedostatečné poznání osobnosti budoucího partnera nebo nedostatečná příprava snoubenců na manželství ze strany církve?

Graf č. 9 k otázce č. 17: Hlavní důvody vedoucí k rozvodu

Výsledné údaje, týkající se otázky hlavních důvodů vedoucích k rozvodu, jsou, alespoň z mého pohledu, jedny z nejzajímavějších z celého výzkumu. Grafické zobrazení výsledných odpovědí velmi zřetelně ukazuje, že respondenti za hlavní důvod vedoucí k rozvodu manželství nejčastěji označili domácí násilí, a to především psychické a fyzické. Neschopnost vzájemné komunikace označilo 25 osob. Manželské nevěře a závislostem v grafickém zobrazení rovněž přísluší přední příčky, přičemž v závislostech naprosto evidentně převládá alkoholismus. Z podrobného zkoumání jednotlivých dotazníků mohu dále jednoznačně konstatovat, že v případech, kde docházelo k fyzickému násilí, byl většinou dalším z označených důvodů alkoholismus.

Nad výše uvedenými výsledky by se dalo zajisté dlouze diskutovat. Na tomto místě se pokusím alespoň o jednu úvahu. Výzkum ukázal, že z 53 respondentů zapojených do výzkumu uzavřelo 39 osob církevní sňatek s katolíkem a šest osob pak s pokřtěným nekatolíkem, což znamená, že všechny tyto zmíněné strany, vstupující do manželství, byly alespoň pokřtěny. Z tohoto faktu by se dalo předpokládat, že všem těmto lidem mohla být dána alespoň základní křesťanská výchova. Výsledná data však přitom poukazují na velkou míru domácího násilí v křesťanských rodinách, na závislosti a na nevěru.

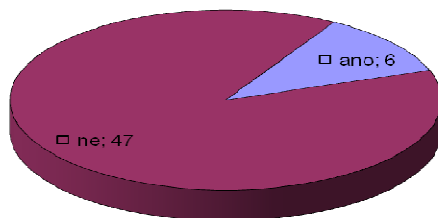
Na tomto místě lze položit otázku: Kde hledat křesťanské hodnoty, křesťanskou morálku, když ne v křesťanských manželstvích, v křesťanských rodinách, když v nich tak často chybí?

Grafy č. 10 k otázce 20 a č. 11 k otázce 21 zobrazují, kolik dotázaných řešilo rozpad svého manželství i po církevní stránce, tzn., kolik respondentů podalo žádost o „dočasné odloučení manželů při zachování manželského pouta“ a kolik žádost o zneplatnění manželství.

Na otázku č. 18, kde jsou respondenti dotazováni, zda uvažovali o možnosti „odluky“ či zneplatnění manželství, odpověděla většina dotázaných shodně. Nicméně z celkového počtu respondentů pouze malé procento z nich žádost o „odluky“ nebo zneplatnění manželství skutečně podalo.

Graf č. 10 k otázce č. 20: Počet podaných žádostí o „dočasné odloučení manželů při zachování manželského pouta“ z celkového počtu respondentů

Otázka č. 20: Byla na příslušný biskupský úřad podána žádost o dočasném odloučení manželů?

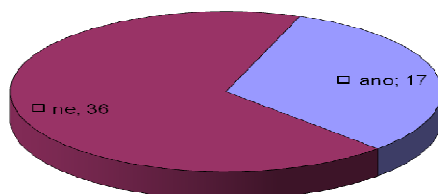
V grafickém znázornění výsledných údajů otázky č. 20 vidíme, že o „dočasné odloučení“ požádalo pouze šest dotazovaných, což dokazuje, že se této církevní praxe v současné době již příliš nevyužívá. Z těchto šesti žádostí o „odluky manželů při zachování manželského pouta“ byly dvě vyřízeny do půl roku, jedna žádost do jednoho roku a ve třech případech (v rozhodném okamžiku vyplnění dotazníku) řízení stále trvalo.

Podrobná analýza jednotlivých dotazníků však poukázala na zajímavou skutečnost. Čtyři z těchto šesti o „odluky“ žádajících přísluší k brněnské diecézi. V rámci odpovědi na danou otázku pak tyto uvedli, že v případě rozpadu církevně uzavřeného manželství je podání žádosti o „odluky“ jejich biskupstvím přímo vyžadováno a „odluka“ je často považována též za jistý „předstupeň“ v těch případech, kdy je s výhledem do budoucna zvažována také žádost o zneplatnění manželství.

V jednotlivých diecézích se tedy v záležitostech „odloučení manželů při zachování manželského pouta“ můžeme setkat s odlišnou praxí.

Graf č. 11 k otázce č. 21: Počet podaných žádostí o zneplatnění manželství z celkového počtu respondentů

Otázka č. 21: Byla podána k církevnímu soudu žádost o prohlášení neplatnosti manželství?

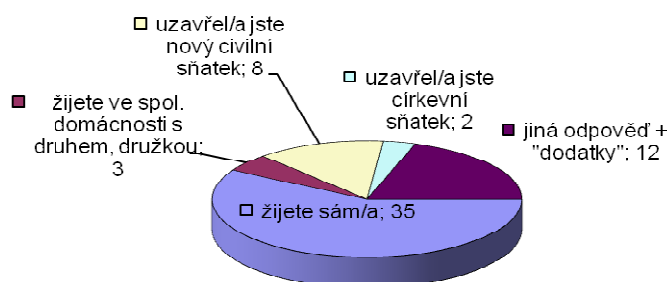

Z grafu č. 11 je patrné, že o zneplatnění manželství požádala pouze jedna třetina z celkového počtu 53 respondentů. K příslušným církevním soudům bylo podáno 17 žádostí, přičemž ve třech případech trvalo řízení necelý jeden rok, pět případů bylo rozsouzeno do dvou let, čtyři do tří let a v pěti případech v rozhodném okamžiku vyplnění dotazníku řízení stále trvalo. Všech dvanáct rozsouzených kauz pak bylo v prvoinstančním i druhoinstančním řízení prohlášeno za neplatně uzavřené.

Zde je možné konstatovat, že výše uvedené údaje korespondují i s výslednými statistickými daty, poskytnutými jednotlivými církevními soudy.

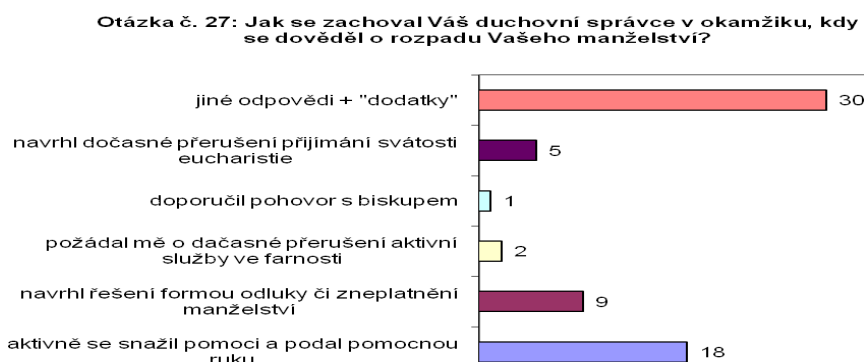
Graf č. 12 k otázce č. 26: Rodinný stav respondentů v současné době

Otázka č. 26: V současné době:

Na otázku týkající se rodinného stavu v současnosti nejvíce dotázaných odpovědělo, že žijí sami, přitom necelá polovina z těchto 35 osob dále doplnila, že žijí sami se svými dětmi. Z celkového počtu 53 oslovených uzavřelo osm nový civilní sňatek, tři žijí ve společné domácnosti s druhem či družkou a ve dvou případech došlo k uzavření „nového“ církevního sňatku.

Graf č. 13 k otázce č. 27: Postoj duchovního správce

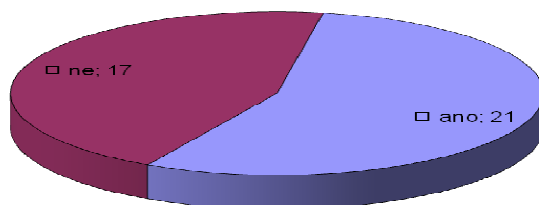
Vyhodnocení otázky postoje duchovního správce, jak jej vnímali sami respondenti, přineslo nejen zajímavé údaje, ale též mnoho konkrétních výpovědí¹⁸⁴, což je z výsledného grafu také zřejmé.

Z grafického znázornění můžeme také vyčíst, že 18 osobám byla ze strany duchovního správce poskytnuta aktivní duchovní pomoc. Uvedený počet se mi jeví jako velmi malý, domnívám se, že aktivní duchovní pomoc a podpora ze strany kněží by měla být samozřejmostí, obzvláště v případech rozpadu křesťanského manželství, kdy jeden z partnerů hledá pomoc, radu a pochopení u svého duchovního správce.

Odpovědi související s danou otázkou také poukazují na poměrně nízkou informovanost kněží v „rozvodové“ problematice. V jednotlivých výpovědích se např. můžeme dočíst, že duchovní často sami nevěděli, jakým konkrétním způsobem by mohli být dotyčnému člověku nápomocni. Případy, kdy se „rozvedený křesťan“ setkal s nepochopením, a odsouzením ze strany kněze, také nejsou výjimkou.

Graf č. 14 k otázce č. 28: Nabídka duchovní praktické pomoci duchovního správce v záležitostech „odluky“ či zneplatnění manželství

Otázka č. 28: Byl Vám duchovní správce nápomocen v záležitosti odluky či zneplatnění?

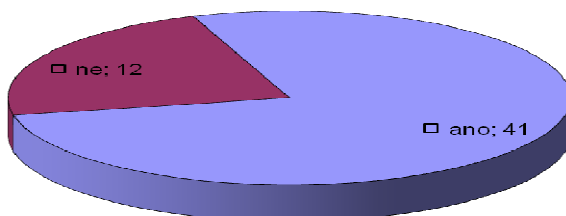

Graf č. 14 ukazuje, že poměr kladných a záporných odpovědí na otázku praktické pomoci v záležitostech „odluky“ či zneplatnění manželství byl téměř shodný, což v podstatě podtrhuje výsledky předchozího grafu č. 13 i vše k tomu uvedené.

¹⁸⁴ Viz Příloha č. XI. – Dodatky odpovídajících respondentů.

Graf č. 15 k otázce č. 29: Vyhledání duchovní pomoci a podpory mimo příslušnou farnost

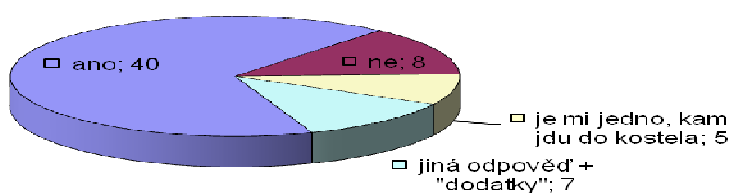
Otázka č. 29: Vyhledal/a jste duchovní pomoc a podporu případně i jinde?

Grafické vyhodnocení otázky vyhledání duchovní pomoci mimo farnost naprosto jasně poukazuje na skutečnost, že tři čtvrtiny dotázaných vyhledali duchovní pomoc, radu, pochopení ještě u jiného duchovního. Na tomto místě nelze definovat důvody, které vedly respondenty k oslovení dalších duchovních, neboť tato otázka nebyla součástí dotazníku. Příčin by zajisté bylo možno nalézt mnoho. S ohledem na výpovědi uvedené v dotaznících lze uvést, že v těchto případech bylo důvodem nepochopení, neochota, neosobní přístup ze strany kněze; ze strany respondentů pak nedůvěra k duchovnímu správci či potřeba dalšího „duchovního pohledu“ na konkrétní záležitost.

Graf č. 16 k otázce č. 31: Důležitost příslušnosti ke konkrétnímu farnímu společenství

Otázka č. 31: Je pro Vás důležité být součástí konkrétního farního společenství?

Z grafu č. 16 je zcela jednoznačně patrné, že většina křesťanů zapojných do tohoto výzkumu považuje svou příslušnost ke konkrétnímu farnímu společenství za důležitou a nezbytnou součást svého života. Tento konkrétní výstup také koresponduje s výsledným pohledem na skupinu respondentů, ke kterému se podrobněji vyjádřím v závěrečném shrnutí a vyhodnocení výzkumu.

Bezesporu důležitým faktem je skutečnost, že díky širokospektrálnímu způsobu „distribuce“ dotazníků k rozvedeným křesťanům, nelze zjistit přesný počet osob, které byly s prosbou o vyplnění dotazníku osloveny. V této studii tedy nebylo možné ani předložit údaj o počtu osob, které byly dotazníkem osloveny, ale jeho vyplnění z nějakého důvodu odmítly.

ZÁVĚR

Ve své práci jsem se snažila předložit informace o tom, jak žijí rozvedení katoličtí křesťané v České republice; jak vnímají svoji životní situaci, jak prožívají přístup svého okolí i svou příslušnost ke katolické církvi.

Co tedy lze říci o lidech, kteří byli ochotni se do výzkumu zapojit?

S určitostí mohu konstatovat, že to byli křesťané, kterým nečinilo potíže dotazník vyplnit. Z vyplněných dotazníků je dále patrné, že všichni respondenti jsou pokřtění katolíci, většina z nich jsou lidé hluboce věřící, pro které je velmi důležité být součástí konkrétního farního společenství; stejně tak je pro ně důležité žít „plnohodnotným“ křesťanským životem a své „stigma“ rozvedeného člověka nevnímat jako doživotní újmu. Jsou to lidé, kteří s povděkem přijali skutečnost, že se o „ně“, o rozvedené křesťany, konečně někdo zajímá.

Samotný rozpad svého manželství spolu se vším, co tato těžká životní zkušenost obnáší, prožívají křesťané často intenzivněji, než lidé nevěřící. Odpovědi v dotaznících jasně ukazují, jak je pro rozvedené důležité zakoušet v nastalé životní krizi pocit, že i jako rozvedení mají své stále místo ve společenství církve, v konkrétní farnosti a že jsou zde stále přijímáni skutečnou křesťanskou láskou.

V mnoha případech dotazovaní uvedli, že právě víra jim dala sílu nastalou situaci zvládnout, že právě přijímání svátosti Eucharistie jim bylo nesmírnou posilou, že právě lidé z farního společenství jim byli oporou.

Bohužel se rozvádějící velmi často setkávají s pravým opakem. Chování a postoje ze strany farností, kněží i samotné církve jako instituce vnímají rozvedení lidé často jako velmi odtažitě. Jejich okolí jim mnohdy dává najevo, že jako rozvedení už nemohou „úplně“ patřit do společenství církve a dává jim tak zakusit pocit „méněcenného“ katolíka. Existují i případy, kdy dotazovaní uvedli, že se cítili jako „špinaví“.

V tomto směru jsou v přístupu církevního společenství k rozvedeným křesťanům a k jejich pastoraci evidentně velké nedostatky. Domnívám se, že by v dnešní době, kdy v naší společnosti rozvodovost stále roste, byla důkladnější vzdělanost kněží v psychologii, rozvodové problematice, jakož i v potřebné orientaci v oblasti sekulárního i církevního práva pro křesťanskou veřejnost velkým přínosem. Domnívám se také, že základní informace tohoto rázu by měly být dostupné nejen kněžím a těm, kdo zkušenost rozvodu sami zakusili, ale také všem křesťanům, kteří se s rozvedenými setkávají a často k nim právě z důvodu nevědomosti zaujímají rozpačitý, mnohdy i negativní postoj.

Celkově lze říci, že předložená studie dokázala odpovědět na položené výzkumné otázky a přinesla nejednu novou informaci. Domnívám se, že by také mohla být přínosem i podnětem pro širší veřejnost.

Seznam použitých zdrojů

- Bible. Písmo svaté Starého a Nového zákona.* Český ekumenický překlad. Praha: Česká biblická společnost, 2007. ISBN 978-80-85810-56-1.
- CRABB, Larry. *Manželství je vztah*, Praha: Návrat domů, 1994. ISBN 80-95495-31-7.
- Česká biskupská konference. *Směrnice o smíšených manželstvích. Určeno pro kněze, jáhny a všechny, kdo pomáhají v pastorační práci* (28. ledna 1999). Publikováno v Acta curie českých a moravských diecézí (ACAP 5/1999, č.j. 1765/99).
- Český statistický úřad [online], poslední úpravy 15. 1. 2010 [cit. 2011-04-10]. Dostupné na WWW: <http://www2.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/rozvodovost>.
- Český statistický úřad [online], poslední úpravy 14. 3. 2011 [cit. 2011-04-10]. Dostupné na WWW: <http://www.czso.cz/csu/csu.nsf/informace/coby031411.doc>.
- DIMITROVÁ, Michaela. Manželství a jeho význam v pojetí české veřejnosti. In *Centrum pro výzkum veřejného mínění* [online]. Praha: Sociologický ústav AV ČR, v.v.i. (cit. 2011-03-06). Dostupné na WWW: http://www.cvvm.cas.cz/upl/nase_spolecnost/100074s_MANZELSTVI.pdf.
- Dokumenty Druhého vatikánského koncilu.* Praha: Zvon, 1995. ISBN 80-7113-089-3.
- DUDA, Ján. *Katolícke manželské právo.* Spišská kapitula – Spišské Podhradie: Kňazský seminár biskupa Jána Vojtaššáka, 1996. ISBN 80-7142-041-7.
- GORECKI, Edward. *Církev se uskutečňuje ve farnosti.* Olomouc: Matice cyrilometodějská, 1996.
- JAN PAVEL II. Apoštolská abortace *Familiaris consortio* o úkolech křesťanské rodiny v současném světě (22. Listopadu 1981). Praha: Zvon 1995. ISBN 80-7113-161-X.
- JURČÍKOVÁ, Irena. *Pastorace rozvedených lidí v církvi.* Olomouc, 2010. Diplomová práce. Univerzita Palackého v Olomouci. Cyrilometodějská teologická fakulta. Katedra pastorální a spirituální teologie. Vedoucí práce M. Umlauf.
- KASPER, Walter. *Teologie křesťanského manželství.* Brno: CDK, 1997. ISBN 80-85959-28-3.
- KAŠNÝ, Jiří. *Manželství v západní tradici.* České Budějovice: TF JCU, 2006. ISBN 80-7040-921-5.
- KAŠNÝ, Jiří. „Kanonické právo a pořádek.“ *Teologické texty* 2 (2006) 64-67.
- KAŠNÝ, Jiří. Dignitas connubii – instrukce k vyhlášení neplatnosti manželství. *Revue církevního práva*, Praha, Společnost pro církevní právo. ISSN 1211-1635, 2005, roč. 30, č. 1, s. 60-65.
- Katechismus katolické církve.* Praha: Zvon, 1995. ISBN 80-7113-132-6.
- KLIMEŠ, Petr. *Psychické příčiny neplatnosti manželství.* Olomouc: Matice cyrilometodějská s. r. o., 2004. ISBN 80-7266-163-9.
- Kodex kanonického práva (CIC 1983).* Praha: Zvon, 1994, Kánony 1055-1165. ISBN 80-7113-082-6.

- NĚMEC, Damián. *Manželské právo katolické církve s ohledem na platné české právo*. Praha: Krystal OP a Karmelitánské nakladatelství, 2006. ISBN 80-85929-83-X (Krystal OP). ISBN 80-7195-065-3 (Karmelitánské nakladatelství).
- POLÁŠEK, František. *Discretio iudicii nutné k platnému manželskému souhlasu v kodexech církevního práva z roku 1917 a 1983*. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 1995. ISBN - neuvedeno.
- POLÍVKA, J., DOLISTA, J., DŘÍMAL, L. *Povídání o manželství*. Praha: Karmelitánské nakladatelství, 1999. ISBN 80-7192-245-5.
- PŘIBYL, Stanislav. *Ekumenismus a právo*. Brno: L. Marek, 2006. ISBN 80-86263-68-1.
- RŮTOVÁ, Jana. *Současná pastorace rozvedených v českých a moravských diecézích*. Praha: Pastorační středisko při Arcibiskupství pražském, 2004.
- Sbírka právních norem Arcidiecéze pražské z let 1945 – 2009*. Praha: Arcibiskupství pražské, 2009. ISBN neuvedeno.
- SVOBODA, Jiří. Zplatnění manželství v právu Katolické církve. *Revue církevního práva*, Praha, Společnost pro církevní právo. ISSN 1211-1635, 2005, roč. 30, č. 1, s. 7-36.
- ŠIMÁČKOVÁ, Kateřina. Mlčení českého ústavodárce o institutu manželství. *Revue církevního práva*, Praha, Společnost pro církevní právo. ISSN 1211-1635, 2010, roč. 46, č. 2, s. 147 - 162.
- ŠŤASTNÁ, Anna. Analýza: Vybrané faktory rozvodovosti. In *Národní týden manželství* [online]. Liberec – Staré Město: Centrum Generace, o.s. (cit. 2011-04-08). Dostupné na WWW: <<http://www.tydenmanzelstvi.cz/data/files/000006.pdf>>
- ŠŤASTNÁ, Anna. *Analýza: Vybrané faktory rozvodovosti* [online]. Praha: Demografický informační portál, 15.4. 2005 [cit. 2011-03-04]. Dostupné na WWW: <http://www.demografie.info/?cz_detail_clanku=&artclID=46>. ISSN 1801-2914.
- Vyznání víry církve*, Překlad 1. dílu katolického katechizmu pro dospělé (Vydala Německá biskupská konference 1985). České Budějovice: Teologická fakulta Jihočeské univerzity, 1999. ISBN 80-86074-15-3.
- Zákon o rodině č. 94/1963 Sb., ve znění pozdějších předpisů. Dostupné na WWW: <<http://www.zakonycr.cz/seznamy/094-1963-sb-zakon-o-rodine.html>>
- Život z víry*, Překlad 2. dílu katolického katechizmu pro dospělé (Vydala Německá biskupská konference 1995). České Budějovice: Teologická fakulta Jihočeské univerzity, 1998. ISBN 80-86074-02-1.

Seznam použitých zkratek

aj.	a jiné
atd.	a tak dále
CIC	Codex iuris canonici (Kodex kanonického práva)
CCEO	Codex Canonum Ecclesiarum Orientalium (kodifikace kanonického práva východních katolických církví)
CS	Církevní soud
č.	číslo
ČBK	Česká biskupská konference
ČR	Česká republika
DCS	Diecézní církevní soud
ICS	Interdiecézní církevní soud
KKC	Katechismus Katolické církve
MCS	Metropolitní církevní soud
např.	například
n. l.	našeho letopočtu
PS	Písmo svaté
Sb. z. a n.	Sbírka zákonů a nařízení
sv.	svatý
tj.	to je
tzn.	to znamená
tzv.	takzvaný
FC	Familiaris Consortio

Seznam příloh

- Příloha I.** Rozvody podle příčiny rozvratu manželství v letech 1960-2009
- Příloha II.** Kopie dokumentace z procesu zneplatnění manželství
- Příloha III.** Intenzita rozvodovosti podle délky trvání manželství (0-9 let), ČR, vybrané roky
- Příloha IV.** Úhrnná rozvodovost a průměrná délka trvání manželství při rozvodu, 2001-2008
- Příloha V.** Demografický vývoj (sňatečnost a rozvodovost), 2001-2009
- Příloha VI.** Sňatečnost v českobudějovické diecézi v letech 2000-2010
- Příloha VII.** Žádost o poskytnutí údajů
- Příloha VIII.** Statistické údaje MCS Praha
- Příloha IX.** Statistické údaje ICS Olomouc
- Příloha X.** Dotazník
- Příloha XI.** Dodatky odpovídajících respondentů
- Příloha XII.** Vzor vyplněného dotazníku jednoho z respondentů

Příloha I. - Rozvody podle příčiny rozvratu manželství v letech 1960-2009

5-7 Rozvody podle příčiny rozvratu manželství v letech 1960 - 2009
Divorces by cause: 1960 - 2009

Příčina rozvratu	1960	1965	1970	1975	1980	1985	1990	1995	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	Cause of divorce
<i>Příčina na straně muže Due to male</i>																			
Celkem	12 970	16 196	21 516	26 154	27 218	30 489	32 055	31 135	29 704	31 586	31 758	32 824	33 060	31 288	31 415	31 129	31 300	29 133	Total
1. Neuvážený sňatek	222	1 260	1 175	859	1 063	321	1 788	1 385	656	505	558	380	348	272	228	186	146	152	1. Rash marriage
2. Alkoholismus	1 538	2 111	2 981	3 489	4 462	4 932	3 301	2 915	1 719	1 648	1 560	1 453	1 379	1 332	1 140	982	854	757	2. Habitual drinking
3. Nevěra	3 819	3 509	3 389	5 037	4 990	6 384	4 795	4 002	2 371	2 284	2 078	2 078	2 026	1 831	1 745	1 621	1 442	1 270	3. Infidelity
4. Nezáměr o rodinu, opuštění soužití	842	1 402	2 992	3 115	2 296	1 730	2 426	2 279	1 569	1 532	1 285	1 191	1 318	1 085	928	858	716	616	4. Family neglect
5. Zlé nakládání, trestný čin	1 480	1 944	2 181	2 820	1 837	1 725	872	647	481	532	426	369	396	384	336	294	266	200	5. Brutal treatment, criminal act
6. Rozdílné povah, názorů a zájmů	1 380	2 271	4 279	5 513	7 091	8 471	12 978	15 179	13 967	14 692	15 603	16 599	16 962	16 290	17 138	20 534	22 033	20 260	6. Interest, nature, opinion disharmony
7. Zdravotní důvody	245	312	294	360	341	227	335	155	85	79	68	61	73	74	71	61	41	60	7. Health reasons
8. Sexuální neshody	346	725	972	1 024	1 008	986	855	514	168	156	143	136	131	112	87	74	74	57	8. Sexual incompatibility
9. Ostatní příčiny	1 875	1 886	1 827	1 937	1 382	1 519	2 534	2 905	6 626	7 590	7 589	8 059	8 308	7 900	8 053	5 685	5 091	5 206	9. Other
10. Soud nezjistil zavinění	1 223	776	1 426	2 000	2 748	4 194	2 169	1 154	2 062	2 568	2 455	2 498	2 119	2 008	1 689	834	637	555	10. Not identified by court
<i>Příčina na straně ženy Due to female</i>																			
Celkem	12 970	16 196	21 516	26 154	27 218	30 489	32 055	31 135	29 704	31 586	31 758	32 824	33 060	31 288	31 415	31 129	31 300	29 133	Total
1. Neuvážený sňatek	152	1 508	1 285	858	1 063	321	1 788	1 399	667	519	557	400	362	292	255	200	159	165	1. Rash marriage
2. Alkoholismus	49	47	85	119	178	270	301	225	144	167	155	149	150	182	186	171	186	231	2. Habitual drinking
3. Nevěra	3 708	3 237	2 676	4 691	4 591	5 706	4 235	3 277	1 676	1 480	1 267	1 312	1 325	1 163	1 048	1 051	921	870	3. Infidelity
4. Nezáměr o rodinu, opuštění soužití	817	1 154	2 431	3 339	2 212	977	802	574	370	404	373	426	421	331	357	393	366	335	4. Family neglect
5. Zlé nakládání, trestný čin	358	559	281	369	135	117	45	47	25	19	23	29	34	26	35	37	41	53	5. Brutal treatment, criminal act
6. Rozdílné povah, názorů a zájmů	1 416	2 665	4 675	5 681	7 091	8 471	12 978	15 550	14 573	14 964	15 757	16 502	16 856	15 802	16 578	20 074	21 742	20 129	6. Interest, nature, opinion disharmony
7. Zdravotní důvody	273	454	369	494	368	376	403	165	81	72	66	54	69	65	62	53	46	61	7. Health reasons
8. Sexuální neshody	326	769	1 074	1 089	1 002	981	855	527	181	165	146	130	126	108	87	79	67	56	8. Sexual incompatibility
9. Ostatní příčiny	2 026	2 231	1 994	1 794	1 244	1 262	3 015	3 923	7 903	9 363	9 278	9 608	9 678	8 993	8 574	6 149	5 354	5 330	9. Other
10. Soud nezjistil zavinění	3 845	3 572	6 646	7 720	9 334	12 008	7 633	5 448	4 084	4 433	4 136	4 214	4 039	4 326	4 233	2 922	2 418	1 903	10. Not identified by court

(zdroj: <http://www.czso.cz/csu/2010edicniplan.nsf/p/4032-10>)

Příloha II. – Kopie dokumentace z procesu zneplatnění manželství

INTERDIECEZNÍ CÍRKEVNÍ SOUD ČESKÉ PROVINCE

Arcibiskupství pražské, 119 02 Praha 1, Hradčanské náměstí 56/16;

kancelář: Praha – Hrad, III. hradní nádvoří 2;

tel/fax: 224 372 301; e-mail: icspraha@volny.cz

Čís. jedn. [redacted]
(V odpovědi uveďte toto číslo)

V Praze dne [redacted]

Dekret o přijetí žaloby a ustanovení tribunálu.

Interdiecezní církevní soud v Praze přijal dne [redacted] Vaši žalobu na neplatnost církevního manželství, které jste uzavřela s panem [redacted]

K jejímu projednávání byl ustanoven senát ve složení:

předseda: [redacted]

vyšetřující soudce: [redacted]

přisedící soudce: [redacted]

obhájce manželského svazku: [redacted]

Žádáme Vás zdvořile, abyste ve vlastním zájmu urychleně našemu soudu:

1. sdělila, zda souhlasíte se složením senátu;
2. sdělila, zda nemáte odůvodněnou námitku proti některému z jeho členů;
3. zaplatila do 14 dnů přiloženou složenkou zálohu na soudní výlohy Kč. 2.500,-;
4. doplnila svou žádost následujícími doklady: -----

O všech kontaktech s církevním soudem informujte, prosím, svého advokáta!

[redacted]
notář

[redacted]
předseda senátu

Poučení: K vedení procesu je nutná svědecká výpověď nejméně dvou osob ochotných se dostavit na vyzvání ke složení výpovědi. Jejich jména, adresy a případně i telefonní čísla musí být soudu dodány, pokud se tak již nestalo v rámci žaloby.

Vážený žadateli (žadatelko),

v souvislosti s podáním žádosti o přezkoumání platnosti Vašeho manželství Vám sdělujeme

Pravidla a podmínky v procesním řízení

Oznámení o přijetí Vaší žádosti pověřeným tribunálem církevního soudu nezaručuje anulaci církevního sňatku, jehož platnost je žalobou napadána. Tu může vyslovit teprve rozsudek, vyneseny ve finální části řízení.

Doba, za jakou bude Vaše žádost vyřízena, nemůže být předem stanovena. Doba trvání procesního řízení se liší případ od případu. Někdy se mohou vyskytnout neočekávané okolnosti, které pak dobu projednávání prodlouží.

Z výše uvedených důvodů proto v žádném případě nedoporučujeme plánování nebo dokonce stanovení data případného nového církevního sňatku. Tribunál církevního soudu nemůže být zodpovědný za jakékoliv nepříjemné komplikace (finanční a jiné) související s případným předčasným organizováním církevního sňatku.

Žádost o speciální nebo přednostní vyřízení případu nemůže být církevním soudem přijata. Jedinou výjimkou je velice závažné (smrtelné) onemocnění stran procesu (navrhovatele nebo odpůrce). Jiné argumenty nemůže soud brát v potaz.

Žadatel odpovídá nejen za poskytnutí jmen, adres a telefonních čísel svědků, ale také zajistí jejich spolupráci s tribunálem církevního soudu. Rovněž odpůrce má právo navrhnout svědky. Neměl(a) byste od podání žádosti k církevnímu soudu hovořit o údajích týkajících se Vašeho případu, s žádným z navržených svědků a s kýmkoliv, kdo by mohl mít zájem na Vašem případu. Jakýkoli důkaz o ovlivňování svědků může vést k ukončení procesního řízení a vynesení konečného rozhodnutí v neprospěch anulace.

Podle Kodexu kanonického práva v souvislosti s požadavky spravedlnosti musí být přijetí žádosti o prohlášení neplatnosti manželství dáno na vědomí oběma stranám sporu. Oba účastníci musí mít možnost spolupráce s tribunálem církevního soudu. Neexistují žádné výjimky. Odpůrce má právo procesu se nezúčastnit. Po shromáždění všech svědeckých výpovědí, případně i znaleckých posudků, a následném zveřejnění procesu příslušným dekretem, mají účastníci řízení právo vyjádřit se k obsahu spisu.

Řízení probíhá po celou dobu důvěrně, neboť případná anulace církevního sňatku je záležitostí soukromou. Proto členové církevního soudu zachovávají v tajnosti průběh a obsah Vašeho případu před každým včetně Vašeho případného budoucího partnera.

Pokud v průběhu tohoto procesního řízení změníte adresu nebo telefonní číslo, nebo pokud se dovíte o změně adresy a telefonního čísla Vašeho bývalého manžela (Vaší bývalé manželky) a Vámi navržených svědků, sdělte to písemně co nejdříve našemu církevnímu soudu.

INTERDIECEZNÍ CÍRKEVNÍ SOUD ČESKÉ PROVINCE
Arcibiskupství pražské, 119 02 Praha 1, Hradčanské náměstí 56/16

Kancelář: Praha – Hrad, III. hradní nádvoří 2 (vedle katedrály)
Telefon 224 372 301

Čís. jedn. [redacted]
(v odpovědi uveďte toto číslo)

V Praze dne [redacted]

DEKRET O PŘEDMĚTU SPORU
(de litis contestatione)

V církevněsoudním procesu o neplatnost manželství mezi

[redacted] a [redacted]

stanoví se na základě žaloby předmět procesu takto:

Soudu se předkládá k rozhodnutí otázka, zda výše uvedené církevní manželství bylo uzavřeno neplatně z důvodu:

oboustranná neschopnost převzít a plnit manželské povinnosti
(kán. 1095 odst. 2 a 3 CIC)

Protí tomuto dekretu je možné odvolání k tomuto soudu do 10 dnů po doručení.

[redacted]
aktuár

[redacted]
předseda tribunálu
~~vyššího soudu~~

Na vědomí: strana žalujících
strana nežalujících se neúčastní

Poučení: Tento dekret není rozsudkem; je deklarací toho, kterými důvody, uváděnými ve prospěch neplatnosti tohoto manželství, se bude soud zabývat.

INTERDIECEZNÍ CÍRKEVNÍ SOUD ČESKÉ PROVINCE

Arcibiskupství pražské, 119 02 Praha 1, Hradčanské náměstí 56/16;
kancelář: Praha – Hrad, III. hradní nádvoří 2;
tel/fax: 224 372 301; e-mail: icspraha@volny.cz

Čís. jedn. [redacted]
(V odpovědi uveďte toto číslo)

V Praze dne [redacted]

Věc: Neplatnost manželství
I. – ~~II.~~ instance

DEKRET O ZVEŘEJNĚNÍ PROCESU

Protože lze soudit, že proces o platnost manželství uzavřeného mezi [redacted]
[redacted] .a. [redacted]
je dostatečně instruován, všichni svědkové byli vyslechnuti, a proto tímto dekretem, dle kán.
1598 § 1 CIC, se akta procesu zveřejňují. Stranám a advokátům se dává možnost, aby během
15-ti dnů od doručení nahlédli do spisů a podali k nim své připomínky, námítky, návrhy a
doplňky. Akta procesu jsou uložena v kanceláři církevního soudu a možnost nahlédnutí do
nich je nutné domluvit telefonicky předem.

[redacted]
notář

[redacted]
předseda senátu

Na vědomí:

žalující strana [redacted]

nežalující strana neúčastní se

obhájce svazku [redacted]

advokáti procesních stran: [redacted]

[redacted], advokát strany žalující

Prohlídka akt je právem, nikoli povinností procesních stran.

INTERDIECEZNÍ CÍRKEVNÍ SOUD ČESKÉ PROVINCE
*Arcibiskupství pražské, 119 02 Praha 1, Hradčanské náměstí 56/16;
kancelář: Praha – Hrad, III, hradní nádvoří 2;
tel/fax: 224 372 301; e-mail: icspraha@volny.cz*

Čís. jedn. [redacted]
(V odpovědi uveďte toto číslo)

V Praze dne [redacted]

Věc: neplatnost manželství
I. – instance

DEKRET O UZAVŘENÍ PROCESU

Ve sporu o platnost manželství uzavřeného mezi [redacted]

.....
bylo vykonáno vše, co kanonické právo stanoví.

1. Sporné strany prohlásily, že nemají co dodat.
 2. Uplynula soudem stanovená užitečná lhůta 15-ti dnů k předložení důkazů.
 3. Soudce prohlašuje, že považuje záležitost za dostatečně objasněnou.
- Proto vydávám tento dekret o uzavření procesu dle kán. 1599 § 3 CIC a další důkazy se již nepřijímají, vyjma případů dle kán. 1600 CIC.

Zároveň stanovím lhůtu 10-ti dnů dle kán. 1601 CIC ve které sporné strany či jejich advokáti mohou soudu předložit své písemné obhajoby, nebo připomínky v rozsahu maximálně dvou stran formátu A 4.

[redacted]
notář

[redacted]
předseda senátu
vyšetřující soudce

Na vědomí:

žalující strana [redacted]

nežalující strana neúčastní se

obhájce svazku [redacted]

advokáti procesních stran [redacted], advokát strany žalující

Interdiecézní církevní soud České provincie

119 02 Praha 1, Hradčanské nám.16, tel.-fax 224 372 301, E-mail icspraha@volny.cz
kancelář – Praha Hrad, III.hradní nádvoří č.2

V Praze dne

Čj.: [redacted]

Causa: [redacted] - [redacted]
neplatnost manželství

Vážení,

sdělujeme Vám, že rozsudkem ze dne
prohlásil v I. instanci Interdiecézní církevní soud v Praze Vaše manželství
za **n e p l a t n ě** uzavřené.

Proti tomuto rozsudku se můžete odvolat do 15 dnů po obdržení
s uvedením důvodů k Interdiecéznímu církevnímu soudu v Olomouci, Wurmova
9, případně k Tribunálu Římské Roty prostřednictvím našeho soudu.

Aby uvedený rozsudek byl vykonatelný, musí být v každém případě, tj. i
když se žádná ze zúčastněných stran neodvolá, potvrzen soudem II. instance, tj.
Interdiecézním církevním soudem v Olomouci. Projednávání ve II. instanci Vám
bude oznámeno.

Žalující strana je povinna uhradit soudní taxu ve výši Kč,
pokud tak již neučinila.

S přáním všeho dobrého do dalšího života

[redacted]
notářka

strana žalující: [redacted]

strana nežalující: neúčastní se - [redacted]

Strana nežalující - [redacted] se procesu nezúčastnil, proto
pro něho nepřikládáme rozsudek. V případě jeho odvolání mu bude
rozsudek zaslán.

INTERDIECÉZNÍ TRIBUNÁL V OLOMOUCI
771 01 OLOMOUC, Wurmova 9 **tel: 587 405 404**

Č. j. [redacted]
Neplatnost manželství II. inst.

V Olomouci dne [redacted]

Dekret o ustanovení tribunálu a předmětu sporu II. instance

Ve sporu o platnost manželství mezi *stranou žalující* [redacted] a *stranou nežalující* [redacted] rozhodl dne [redacted] církevní soud v Praze v *I. instanci* takto:

byla prokázána neplatnost uvedeného manželství

Akta procesu se zasílají k přezkoumání odvolací instanci *ex offio*. **K jejímu projednávání ve II. instanci byl ustanoven tribunál:**

[redacted]	předseda tribunálu
[redacted]	vyšetřující soudce
[redacted]	přisedící soudce
[redacted]	obhájce svazku
[redacted]	notář

Máte-li námitky proti složení tribunálu, můžete je uplatnit do 10 dnů u našeho Interdiecézního soudu v Olomouci (adresa v záhlaví dekretu). Uveďte jméno člena tribunálu a důvody.

Písemně nám prosím sdělte, zda souhlasíte s tribunálem a uvedeným předmětem sporu: 1) nezpůsobilost muže k manželství dle c. 1095 n. 3

Žádáme stranu žalující, aby přiloženou složenkou zaplatila zálohu na soudní výlohy 1250,- Kč a zaslala nám kopii dokladu o zaplacení.

[redacted]
notář

[redacted]
soudní vikář

Strana žalující: [redacted]

Strana nežalující: [redacted]

INTERDIECÉZNÍ SOUD V OLOMOUCI

Wurmova 9, 771 01 Olomouc, tel. 587 404 404 - 05

Č. j.: [redacted]

V Olomouci dne [redacted]

Neplnost manželství - II. instance

Causa: [redacted] - [redacted]

D e k r e t

Ve jménu Páně. Amen.

Dne [redacted] se sešel tribunál II. instance Interdiecézního soudu v Olomouci v místnosti soudu Arcibiskupství olomouckého ve složení:

[redacted] předseda sboru soudců,
[redacted] vyšetřující soudce,
[redacted] přísedící soudce,

a tímto dekretem potvrdil rozsudek I. instance Interdiecézního církevního soudu české provincie v Praze č.j. [redacted] rozs. ze dne [redacted], jímž bylo prohlášeno za neplatné manželství [redacted] a [redacted] z důvodu nezpůsobilosti přijmout a plnit manželské povinnosti ze strany muže (kán. 1095,3° CIC 1983).

Zároveň rozhodl o udělení soudního zákazu uzavřít další církevní manželství pro [redacted] do doby, dokud podle úsudku ordináře nepominou důvody vedoucí k neplatnosti tohoto manželství.

Zdůvodnění:

[redacted], strana žalující, (zastupovaná prokurátorem [redacted]), strana nyní bytem [redacted], [redacted], narozená [redacted] v [redacted] římskokatolicky pokřtěná [redacted] v [redacted] uzavřela jako svobodná manželství kanonickou formou dne [redacted] ve farním kostele v [redacted] s [redacted], stranou nežalující, bytem [redacted], [redacted], narozeným [redacted]

v [redacted] okr. [redacted], římskokatolicky pokřtěným, před tímto sňatkem svobodným. Z manželství se děti nenarodily.

Manželství se rozpadlo a bylo na návrh [redacted] rozvedeno Okresním soudem v Břeclavi dne [redacted], sp.zn. [redacted]. Rozsudek nabyl právní moci.

Dne [redacted] požádala [redacted] Interdiecézní soud České provincie o prohlášení neplatnosti tohoto manželství. Projednávání této causy ze zákona příslušelo Diecéznímu soudu v Brně, který udělil souhlas s projednáváním záležitosti u ICS v Praze s písemným souhlasem odpůrce. Uvedený tribunál ICS žalobu přijal a stanovil jako předmět sporu:

1. **Oboustrannou psychickou nezralost ohledně manželských povinností (can.1095,2° CIC 1983)**
2. **Oboustrannou nezpůsobilost přijmout a plnit manželské povinnosti (can.1095,3° CIC 1983)**

Strana nežalující se procesu neúčastnila.

Po provedeném šetření ICS v Praze vynesl ve věci dne [redacted] rozsudek, kterým uvedené manželství prohlásil za neplatně uzavřené z titulu nezpůsobilosti přijmout a plnit manželské povinnosti ze strany muže (can.1095,3° CIC 1983).

Proti rozsudku se žádná ze stran v zákonné lhůtě neodvolala. Pražský soud I. instance jej pak podle kán. 1682 §1 postoupil Interdiecéznímu soudu v Olomouci k potvrzení.

Obhájce svazku II. instance, [redacted], nevznesl námitek proti potvrzení rozsudku I. instance a podrobuje se rozhodnutí soudu.

My níže podepsaní soudcové II. instance jsme shledali šetření provedené soudem I. instance dostatečným a jeho rozsudek spravedlivým. Proto jsme se rozhodli rozsudek potvrdit dekretem ve zkráceném řízení.

Poučení:

Rozsudek církevního soudu má pouze vnitrocírkevní platnost a vyslovuje se výlučně ke schopnosti stran uzavřít platné manželství, jak mu rozumí katolická církev. Nevyslovuje se ke

schopnosti nebo způsobilosti osob k jakýmkoli jiným úkonům nebo činnostem a pro žádná další hodnocení osob nemá platnost.

Potvrzením rozsudku I. instance nabylo rozhodnutí definitivní platnosti a strany, jimž nebyl vysloven soudní zákaz, jsou oprávněny uzavřít nové církevní manželství.

Toto rozhodnutí je zapotřebí zaznamenat k zápisu sňatku do matriky oddaných farností [redacted] a do křestních matrik k zápisům křtu obou stran (manžel: farnost třeba dohledat, manželka: farnost [redacted] kniha [redacted]).

[redacted]
předseda sboru soudců

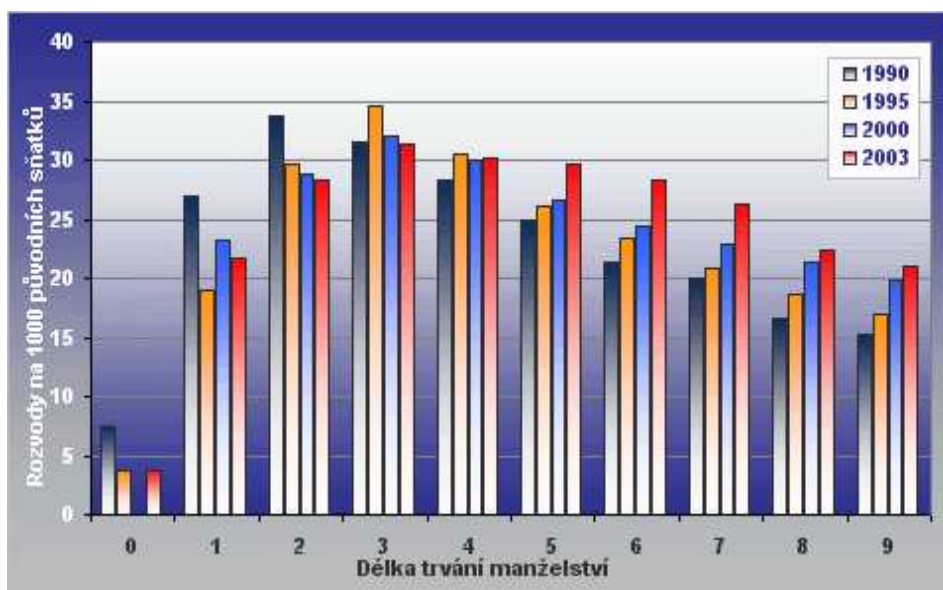
[redacted]
vyšetřující soudce

[redacted]
notář

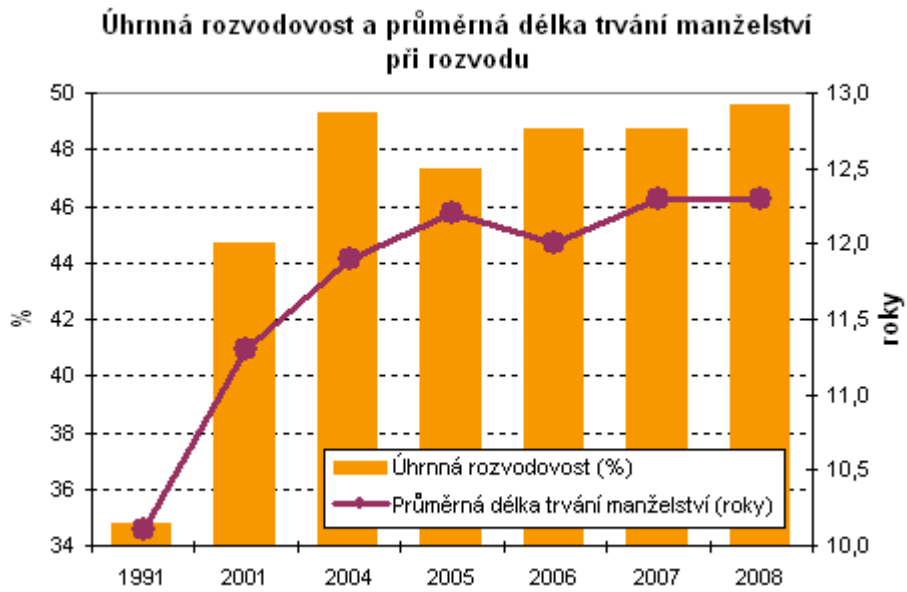
[redacted]
soudce

Příloha III. - Intenzita rozvodovosti podle délky trvání manželství (0-9 let), ČR, vybrané roky

(zdroj: <http://www.tydenmanzelstvi.cz/data/files/000006.pdf>)

Příloha IV. – Úhrnná rozvodovost a průměrná délka trvání manželství při rozvodu

(zdroj: <http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/rozvodovost>)

Příloha V. – Demografický vývoj (sňatečnost a rozvodovost), 2001-2009

Ukazatel	2001	2003	2005	2006	2007	2008	2009
Absolutní počty:							
Sňatky	52 374	48 943	51 829	52 860	57 157	52 457	47 862
Rozvody	31 586	32 824	31 288	31 415	31 129	31 300	29 133
Na 1000 obyvatel:							
Sňatky	5,1	4,8	5,1	5,1	5,5	5,0	4,6
Rozvody	3,1	3,2	3,1	3,1	3,0	3,0	2,8

Ukazatel	2001	2003	2005	2006	2007	2008	2009
Tabulková prvosňatečnost							
Muži (%)	66,0	62,5	62,8	62,9	64,5	59,6	56,1
Ženy (%)	72,5	68,7	69,1	69,7	71,1	66,1	62,7
Průměrný věk při 1. sňatku							
Muži	29,3	30,3	30,8	31,0	31,2	31,4	32
Ženy	26,9	27,7	28,1	28,4	28,6	28,8	29,2
Úhrnná rozvodovost: (%)	44,7	48,0	47,3	48,7	48,7	49,6	46,8
Průměrná délka manželství při rozvodu	11,3	11,8	12,2	12,0	12,3	12,3	12,5

(zdroj: [http://www.czso.cz/csu/2010edicniplan.nsf/t/8F0039EF61/\\$File/400710u.pdf](http://www.czso.cz/csu/2010edicniplan.nsf/t/8F0039EF61/$File/400710u.pdf))

Příloha VI. – Sňatečnost v českobudějovické diecézi v letech 2000-2010

POČET CÍRKEVNĚ UZAVŘENÝCH MANŽELSTVÍ				
Kalendářní rok	Celkem	Mezi katolíky	Katolík s pokřtěným nekatolíkem	Katolík s nepokřtěným
2000	468	304	27	137
2001	396	239	18	139
2002	546	391	20	135
2003	522	372	9	141
2004	522	376	13	133
2005	515	358	20	137
2006	538	323	21	137
2007	479	307	19	153
2008	482	300	19	163
2009	418	255	22	141
2010	392	213	26	153
Celkem:	5.278	3.438	214	1.569

(zdroj: Archív Biskupství českobudějovického)

Příloha VII. – Žádost o poskytnutí údajů

Marie Vítová, Prachatická 6, 370 05 České Budějovice, e-mail: vitova@bcb.cz

Metropolitní církevní soud
Hradčanské náměstí 56/16
Praha 1 – Hradčany
119 02

Věc: Žádost o poskytnutí údajů

Žádám Vás o poskytnutí statistických údajů za účelem jejich použití v Bakalářské práci.

Studuji na Teologické fakultě Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích, téma mojí práce je Rozvedení křesťané a jejich situace v církvi. Součástí mé Závěrečné práce je empirický výzkum oslovující rozvedené katolíky v České republice, který byl zrealizován v průběhu roku 2010. Vzhledem ke skutečnosti, že tento výzkum proběhl celorepublikově, považuji za důležité svou práci doložit také komplexními údaji, které lze ovšem získat pouze prostřednictvím jednotlivých církevních soudů působících na území ČR.

Údaje, které bych potřebovala, jsou následující:

- 1) Kolik žalob o zneplatnění manželství bylo podáno za posledních 10 let
- 2) Kolik z jednotlivých diecézí
- 3) Kolik z podaných žádostí bylo vyřízeno „kladně“ – tzn., kolik manželství bylo prohlášeno za neplatně uzavřené v 1. instanci + kolik z nich bylo potvrzeno 2. Instancí, případně kolik z nich bylo řešeno 3. instancí v Římě
- 4) Kolik žalob bylo podáno za rok 2010
- 5) Kolik z jednotlivých diecézí
- 6) Kolik z podaných žádostí v r. 2010 již bylo vyřízeno a s jakým výsledkem

Vámi poskytnuté informace by velkou mírou přispěly ke kvalitnějšímu a objektivnějšímu zpracování výše zmíněného tématu. Za kladné vyřízení předem velmi děkuji.

S pozdravem a přáním všeho dobrého

Marie Vítová

V Českých Budějovicích, 1. 3. 2011

Příloha VIII. – Statistika MCS Praha

MCS Praha 2001-2010										
ROK	Žaloby									
	P Ř I J A T É	I. instance					II. instance		III.inst.-Řím	
		D O K U M E N T	U K O N Č E N O	A F F I R M A T I V E	N E G A T I V E	D O S U D T R V Á	A F F I R M A T I V E	U K O N Č E N O	O D E S L Á N O	
2001	55	10	3	37	5	0	35	0	3	
2002	46	1	5	33	7	0	33	1	0	
2003	60	0	4	45	11	0	43	1	2	
2004	66	0	7	53	6	0	47	2	2	
2005	66	3	0	55	8	0	55	1	0	
2006	53	3	1	41	8	0	36	2	0	
2007	72	1	4	54	9	4	41	1	2	
2008	53	1	3	33	4	12	17	0	0	
2009	69	0	2	17	3	47	1	0	0	
2010	43	0	0	0	0	43	0	0	0	
Celkem:	583	19	29	368	61	106	308	8	9	

Příloha IX. – Statistika ICS Olomouc

ICS OLOMOUC 2004 až 2010																						
ROK	PŘIJATÉ KAUZY										VYŘEŠENÉ KAUZY											
	Přijaté kauzy celkem:	Povolení přístupu ke svátostem	Privilegium		Žaloby I. instance						Žaloby II. Instance					Žaloby I. instance			Žaloby II. Instance			
			P A U L I N U M	P E T R I N U M	Žaloby celkem z toho:	N E Z A Č A L Y	N E O D P O V Ě D Ě L I	O D M Í T N U T Í	A D A C T A	J I N É	Žaloby celkem z toho:	P R A H A	B R N O	H K R Á L O V É	P L Z E Ň	J I N É	A F F I R M A T I V E	N E G A T I V E	J I N É	A F F I R M A T I V E	N E G A T I V E	J I N É
2004	97	11	5	2	29	0	5	1	0	0	50	40	10	0	0	1	24	5	4	37	4	0
2005	109	11	3	1	47	0	4	3	0	0	47	41	6	0	0	1	32	1	2	41	8	3
2006	121	17	2	0	37	0	4	1	0	1	65	62	3	0	0	0	31	1	3	61	0	4
2007	134	18	2	0	47	0	6	1	0	1	67	53	12	0	0	2	28	6	9	54	5	2
2008	111	11	1	1	46	0	1	0	2	3	52	38	14	0	0	0	30	2	3	57	2	1
2009	119	12	4	2	52	0	0	0	1	2	49	38	11	0	0	0	31	5	2	41	4	1
2010	137	11	5	3	48	3	0	0	1	1	70	44	21	4	1	0	31	4	4	44	2	3
Celkem:	828	91	22	9	306	3	20	6	4	8	400	316	77	4	1	4	207	24	27	335	25	14

Příloha X. - Dotazník

Vážená paní, Vážený pane,

dovoluji si Vás touto cestou oslovit a požádat o laskavé vyplnění přiloženého dotazníku.

Studuji na Teologické fakultě Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích a údaje tímto způsobem získané bych ráda použila ke kvalitnějšímu zpracování své Bakalářské práce na téma Rozvedení křesťané a jejich situace v církvi.

Dotazník je anonymní, Vaše jméno tedy nebude nikde figurovat. Pokud své jméno uvedete, slibuji, že Vámi svěřené údaje nikterak nezneužiji ani je nebudu dále rozšiřovat.

Vyplněný dotazník mi, prosím, zašlete co nejdříve, pokud možno do konce března, a to buď e-mailem, nebo poštou (poštovní náklady, samozřejmě, uhradím). V případě potřeby, zájmu či jakéhokoliv dotazu mne, prosím, neváhejte kontaktovat i prostřednictvím telefonu.

Za Vaši vstřícnost, ochotu a v neposlední řadě za projevenou důvěru předem velmi děkuji.

S pozdravem a přáním všeho dobrého

Marie Vítová

V Českých Budějovicích, 9. 2. 2010

Kontaktní údaje:

Marie Vítová, Prachatická 6, 370 05 České Budějovice, tel.: 777 693 990, e-mail: vitova@bcb.cz

DOTAZNÍK

k vypracování Bakalářské práce na téma **Rozvedení křesťanů a jejich situace v církvi**

1. *Jste:*

- a) muž b) žena

2. *Kolik Vám je let?*

- a) 20-30 d) 50-60
b) 30-40 e) 60-70
c) 40-50 f) 70 a více

3. *Jakého nejvyššího vzdělání jste dosáhl /dosáhla?*

- a) základní c) středoškolské
b) vyšší odborné d) vysokoškolské

4. *Jaké jste přijal/přijala svátosti?*

- a) svátost křtu b) svátost eucharistie
- v dětství c) svátost biřmování
- v dospělosti d) svátost manželství

5. *Z jaké jste diecéze?*

- a) Praha d) České Budějovice g) Ostrava - Opava
b) Plzeň e) Olomouc h) Hradec Králové
c) Brno f) Litoměřice

6. *Bohoslužeb se účastníte:*

- a) často (každou neděli, o svátcích i ve všední dny)
b) pravidelně každou neděli
c) nepravidelně (podle času a možností)
d) pouze o Vánocích a Velikonocích
e) bohoslužeb se neúčastním vůbec

7. *Pro Váš duchovní život je pravidelná účast na mši svaté a časté přijímání svátosti eucharistie:*

(je možné zvolit i více bodů, případně doplnit prázdnou kolonku)

- a) samozřejmostí c) povzbuzením
b) nezbytností d)

8. *Jak dlouho trvala Vaše známost před manželstvím?*

16. Myslíte si, že za „ztroskotání“ Vašeho manželství je odpovědný:

(případně doplňte prázdnou kolonku)

- a) spíše bývalý partner (manžel, manželka)
- b) spíše Vy
- c) oba dva nesete stejný díl viny
- d) oba dva neseme díl viny, ale v rozdílné míře
- e)

17. Hlavní důvody vedoucí k rozvodu:

(je možné zvolit i více bodů, případně doplnit prázdnou kolonku)

- a) rozdílnost názorů, neshody
- b) neschopnost vzájemné komunikace, společného dialogu
- c) ovlivňování manželského soužití ze strany rodičů, případně prarodičů
- d) domácí násilí
 - fyzické
 - psychické
 - sociální
 - ekonomické
- e) nevěra
- f) neplodnost
- g) zdravotní problémy
- h) závislosti
 - alkoholismus
 - drogy a jiné návykové látky
 - hazardní hry, výherní automaty
- i) rozdílné náboženské přesvědčení
- j)

18. Uvažoval/ uvažovala jste po civilním rozvodovém řízení o možnosti řešení této situace i po církevní stránce, tzn. o dočasném odloučení manželů při zachování trvání manželství či o zneplatnění manželství?

- a) ano
- b) ne

V případě, že ano, co Vás k těmto úvahám vedlo?

(je možné zvolit i více bodů, případně doplnit prázdnou kolonku)

- a) možnost uzavření nového sňatku
- b) potřeba přijímání svátosti eucharistie
- c) s touto myšlenkou přišel /přišla bývalý manžel/ manželka
- d)

19. Váš manžel/manželka s odlukou (dočasným odloučení manželů) či zneplatněním manželství:

- a) souhlasil /souhlasila
- b) byl/ byla proti
- c) bylo mu /jí to jedno

20. Byla na příslušný biskupský úřad podána žádost o dočasné odloučení manželů při zachování trvání manželství?

- a) ano b) ne

V případě kladné odpovědi, prosím, uveďte:

Kdo podal žádost týkající se odluky (dočasného odloučení manželů)?

- a) Vy b) manžel/ manželka

Jak dlouho celé řízení trvalo, případně stále trvá?

(uveďte, prosím, počet měsíců nebo let)

S jakým výsledkem byla Vaše žádost vyřízena?

- a) dočasné odloučení manželů bylo povoleno
b) dočasné odloučení manželů bylo zamítnuto

21. Byla podána k Církevnímu soudu žádost týkající se prohlášení neplatnosti církevního manželství?

- a) ano b) ne

V případě kladné odpovědi, prosím, uveďte:

Kdo podal žádost týkající se zneplatnění manželství?

- b) Vy b) manžel/ manželka

Jak dlouho celé řízení trvalo, případně stále trvá?

(uveďte, prosím, počet měsíců nebo let)

S jakým výsledkem byla Vaše žádost vyřízena?

- a) Církevní soud prohlásil manželství za *právoplatně uzavřené*, žádost o zneplatnění manželství byla tedy zamítnuta
b) Církevní soud I. instance prohlásil manželství za *neplatně uzavřené* a tento rozsudek *p o t v r d i l* i Církevní soud II. instance
c) Církevní soud I. instance prohlásil manželství za *neplatně uzavřené*, tento rozsudek Církevní soud II. instance *n e p o t v r d i l*

22. V případě, že Církevní soud II. instance rozsudek Církevního soudu I. instance nepotvrdil, bylo podáno odvolání pro řízení v III. instanci na Římskou rotu?

- a) ano b) ne

Římská rota rozsudek Církevního soudu I. instance:

- a) potvrdila b) nepotvrdila

23. V případě, že církevní soud Vaše manželství potvrdil jako právoplatně uzavřené, odvolal /odvolala jste se proti tomuto rozhodnutí?

- a) ano b) ne

24. Jak jste snášel/ snášela období, kdy probíhalo rozvodové řízení, případně řízení týkající se „odluky“, či zneplatnění manželství u Církevního soudu?

(je možné zvolit i více bodů, případně doplnit prázdnou kolonku)

- a) trpělivě
b) odevzdaně
c) s nadějí a myšlenkou, že vše dobře dopadne
d) netrpělivě
e) ubíjela mě nejistota
f) měl/ měla jsem často pocit marnosti a bezmoci
g) velkou pomocí pro mne byla psychická podpora ze strany duchovního správce a blízkých lidí
h)
i)

25. Promítlo se řešení rozvodu, případně řízení stran „odluky“ či prohlášení neplatnosti manželství i do Vašeho duchovního života?

- a) ano b) ne c) nepřemýšlel/ nepřemýšlela jsem o tom

V případě, že ano, jakým způsobem?

(případně doplňte prázdnou kolonku)

- a) Vaši víru to spíše posílilo
b) Vaši víru to spíše oslabilo
c)

26. V současné době:

- a) žijete sám /sama
b) uzavřel /uzavřela jste nový civilní sňatek
c) uzavřel /uzavřela jste církevní sňatek
d) žijete ve společné domácnosti s druhem /družkou
e) jiná možnost

27. Jak se zachoval Váš duchovní správce v okamžiku, kdy se dověděl o rozpadu Vašeho manželství, tzn., že bylo Vaše manželství civilně rozvedeno?

(je možné zvolit i více bodů, případně doplnit prázdnou kolonku)

- a) aktivně se snažil pomoci a podal pomocnou ruku
b) navrhl řešení formou odluky či zneplatnění manželství
c) požádal mě o dočasné přerušení aktivní služby ve farnosti
d) doporučil pohovor s biskupem
e) navrhl dočasné přerušení přijímání svátosti eucharistie
f)

28. Byl Vám duchovní správce nápomocen v záležitostech týkajících se odluky či zneplatnění manželství?

- a) ano b) ne

29. Vyhledal/ vyhledala jste duchovní pomoc a podporu případně i jinde?

- a) no b) ne

30. Byl /byla jste před zahájením řízení o zneplatnění manželství, odluce, případně před rozvodovým řízením aktivně činný /činná ve Vaší farnosti (lektor, akolyta, varhaník, kostelník, schola, apod.)?

- a) ano b) ne

31. Je pro Vás důležité patřit, být součástí konkrétního farního společenství?

- a) ano
b) ne
c) je mi jedno, kam jdu do kostela, chodím pokaždé jinam

32. Jak se k Vám chovali lidé z Vašeho farního společenství, když se dozvěděli o problémech ve Vašem manželství a následně o rozvodu?

(je možné zvolit i více bodů, případně doplnit prázdnou kolonku)

- a) byli spíše vstřícní a solidární
b) nabídli pomocnou ruku
c) dodali mi do budoucna optimismus a naději
d) byli spíše odtažití
e) dávali najevo nesouhlas, dívali se na mne svrchu
f) pocíť oval /pocíť ovala jsem veškeré výše zmíněné varianty
g)

33. Jak jste vnímal/ vnímala reakce ze svého okolí Vy sám/ sama?

(je možné zvolit i více bodů, případně doplnit prázdnou kolonku)

- a) vstřícnost lidí mě potěšila a povzbudila
b) jejich odtažitost, nepochopení mě: odradilo, znejistilo, znechutilo, zklamalo, překvapilo, psychicky vydeptalo, ...
c) strasti druhých jsou vždy pro okolí aktuální a tak jsem to vnímal/vnímala i já
d) problémy jiných nikoho nezajímají a tak to bylo i v mém případě
e)

34. Jste nyní aktivním laikem ve Vaší farnosti?

- a) ano b) ne

Příloha č. XI. – Dodatky odpovídajících respondentů

Dotazník č. 1: Kompletní kontakt

č. 15.: Manžel opustil rodinu, postupně přestal komunikovat a zajímat se o dítě a odmítl sdělit pozdější adresu i tel. číslo svého pobytu v zahraničí.

č. 18: Mít tento problém vyřešený, ať je rozsudek soudu jakýkoli.

č. 19.: Neví o tom, několik let se neozval svým rodičům ani mně. I civilní rozvod proběhl bez něj.

č. 21: Řízení o neplatnosti manželství stále trvá, dosud 11 měsíců.

č. 24: Věřím, že se stane Boží vůle a proto přijmu rozsudek, ať je jakýkoli.

č. 25: Uvědomuji si víc, že Boží vůle může být jiná než to, co si přeju já. A tak se učím víc ptát Boha, co po mně chce On – neprosit za to, co si přeji já.

Č. 27: Duchovního správce jsem poznala až po civilním rozvodu.

č. 32: Lidé z farnosti mě poznali až po civilním rozvodu.

Č. 33: Nyní cítím od někoho až opovržení, ale většinou jsou lidé vstřícní.

Připsala jsem odpovědi, které na tomto dotazníku nebyly. Snad Vám trochu můj vyplněný dotazník pomůže. Poštovní náklady, jak píšete, prosím, neuhrazujte. Spíš by mě zajímaly výsledky Vaší práce. O tomto tématu se totiž opravdu nemluví. Přeji hodně štěstí ve studiu a do Vašeho života Boží požehnání.

Dotazník č. 2: Kompletní kontakt + následná e-mailová komunikace

č. 7: Všechny uvedené možnosti, v současné době však bez možnosti přijímání svátosti Eucharistie.

č. 12: Za cca 6 týdnů!!

č. 14: Neshody byly již před sňatkem!

Č. 15: Problémy jsme se nesnažili řešit, vyhledali jsme odbornou pomoc (manželská poradna) společně – spíše donuceni rozvodovým soudem.

Č. 16: Důvody vedoucí k rozvodu: její matka

Č. 20-25: Nic jsem nepodal, nakonec jsem se smířil s tím, že se dalších svátostí snad dočkám na sklonku svého života – až budeme se současnou manželkou žít jako bratr se sestrou (viz následná e-mailová komunikace).

Č. 27: Požádal mě o dočasné přerušení aktivní služby ve farnosti+ navrhl dočasné přerušení přijímání svátosti eucharistie = drsnějším způsobem, dnes si snad již uvědomuje, že tenkrát přestřelil.

Č. 32: Bylo mi řečeno, že shořím v pekle!

Č. 33: Na pár let jsem z církve odpadl, na bohoslužby nechodil.

Ale i člověk ve svých názorech s věkem dozrává že? V našem případě je to ovšem komplikované ještě tím, že by se jednalo o dva církevní soudy. Má manželka totiž měla také církevní sňatek, ale na rozdíl ode mne do toho nechce zbytečně vrtat a jítřit nějaké staré nálady, natož se třeba se svým bývalým manželem, byť totálně nevěřícím scházet u nějakého církevního soudu. Ona v době svého církevního sňatku byla také nevěřící, svatbu v kostele měla pouze proto, že si to přála její babička. Ale dříve to tak bylo.

Věřit začala asi až tak po našem tříletém vztahu a to říká, že jen díky mě. Ale já v tom prsty nemám. Pouze jsem znovu začal chodit do kostela a ona potom se mnou. Já jsem se ženil v kostele coby věřící, ale před revolucí jsem do kostela chodil pouze tajně. Otec byl ve straně a do kostela aktivně chodil pouze dědeček a babička, kteří byli mými nejlepšími vychovateli, víru mně předali hlavně oni.

K církevnímu sňatku jsem byl donucen okolnostmi - manželka byla těhotná. Když jsem nechtěl svatbu v kostele, protože již 2 měsíce před svatbou jsme spolu vůbec nekomunikovali, její matka řekla, že pokud nebude svatba v kostele, tak nebude žádná. Do toho se vložili ještě mí rodiče a už to bylo. Ke svatbě jsem byl svým způsobem vlastně donucen. Rozmlouval mě to tenkrát i ten kněz, který místo, aby mně pomohl, tak se potom svým způsobem ode mě odvrátil.

Tak to je můj (náš) osud, s tím také tak žijeme. Vědomě porušujeme 6 přikázání, jsou nám odepřeny všechny svátosti, ale těšíme se, že až budeme jednou žít jako bratr se sestrou, budeme smět přijímat Pána Ježíše. Snad zemřeme staří, abychom se na smrt mohli připravit. Prozatím pouze tápeme a přežíváme. Dlouho mně trvalo, než jsem se s tím smířil. Věřte, jsem smířen, ale jsou i chvíle kdy se cítím méněcenným. Ale mohu si za to pouze já. Děkuji Vám za vše.

Dotazník č. 3: Kompletní kontakt + následná e-mailová komunikace

Č. 15: Řešení manželských neshod: zpočátku sami, mezi „čtyřma očima“; následně manželská poradna (manžel, po odchodu ze společné domácnosti s 2 dětmi a jako těhotná); dotazovaná – pomoc psychologa; dále společně odborná pomoc u psychologa v manželské poradně (navrhoval nežít společně – psychopatické rysy manžela); duchovní pomoc ze strany kněze a věřícího psychologa – oba navrhovali žít společně).

Č. 16: Oba dva neseme díl viny, ale v rozdílné míře = tento názor jsem ale tehdy neměla.

Č. 24: Velkou pomocí pro mne byla psychická pomoc ze strany blízkých lidí z farnosti a fyzická pomoc rodiny (žila jsem sama se 3 malými dětmi, z toho 1 nemocné).

Č. 25: V době odluky jsem byla jednou úplně na dně v duchovní oblasti, a to když mi farář nechtěl pokřtít 3 dítě.

Č. 26: Po 2,5 letech odloučení jsme se s mužem smířili a kvůli dětem začali žít společně. Byli jsme „světsky“ rozvedeni, a po cca 20 letech jsme se opět vzali na úřadě, neboť naše manželství stále trvalo. A tak jsme to dali „do pořádku“. Přišlo to z popudu mého muže a o to to bylo krásnější. Na Váš e-mail Vám pošlu svatební fotku. Bylo to 15. 11. 2008. První svatbu jsme měli 20. 6. 1981. Tu druhou jsme stihli ještě před svatbou našeho syna. Bohu díky!!!

Jen pro Vaši informaci: Jsou to roky modliteb a zázraků. To, že jsme si odpustili a začali znovu žít, bylo určitě díky tomu, že jsme se s dětmi každý večer modlili za tatínka desátek růžence. I Marii patří dík. AVE!, ALELUJA! (přestože je nyní postní doba).

Asi bych Vám Marušku (slečno nebo paní?) mohla napsat celý román, ale snad alespoň těch pár řádků Vám ve Vaší práci pomůže. Jsem Vám k dispozici, pokud se budete na něco chtít zeptat, nejlépe mailem. Určitě mi neposílejte peníze za poslání tohoto dotazníku. Ať Vám Pán žehná.

p.s.: Tehdejší farář už v naší farnosti, samozřejmě, není!

Č. 27: Odluka byla dříve než civilní rozvod! S řešením formou odluky mi pomohli farníci. Farář se postavil do opozice proti mně, protože mu muž dělal elektrikářské práce ve farnosti a muž mu vyhrožoval skandály při mši svaté – bál se ho!

Církevní soud v rozsudku uvedl, že smím přijímat svátosti v jiné farnosti. Ale jak, se 3 malými dětmi?! Odvolala jsem se a bylo mi vyhověno. Ale křest 3 dítěte musel být neveřejně, ale přesto nám přišel zazpívat celý chrámový sbor! Farnost byla při mně. Díky Bohu. Tehdejší kaplan chtěl, abych dokázala nemožné (žít s psychopatickým člověkem) a byla tak vzorem ostatním. Ale tehdy to nešlo, bylo to pro mě moc těžké, byla jsem vyčerpaná péčí o děti,)

Č. 34: Jsem člen pastorační rady (jmenovaný děkanem, člen výboru o. s. Jitřenka (Centrum pro rodinu), lektor, chrámový sbor,

Dotazník č. 4: Kompletní kontakt

Č. 9: Oboje najednou

Přeji Vám hodně štěstí v osobním i profesním životě a též, aby se Vám Vaše Bakalářská práce co nejlépe povedla.

Dotazník č. 5: Anonymní

Č. 7: Uzavřela jsem JEN civilní manželství, tudíž následně „jen“ civilní rozvod.

Č. 15: Bez snahy.

Č. 34: Ano, snažím se.

Č. 31: V r. 1993 jsem se rozvedla, asi 2 roky měla vztah, i ten skončil. Roky 1998 – 2000 byly o mém obrácení a hledání v církvi. Myslím, že společenství naší farnosti mě přijalo, aniž by mi dalo hmatatelně najevo, že jsem rozvedená.

Dotazník č. 6: Komplettní kontakt

Č. 16: Našel si přítelkyni.

Dotazník č. 7: Komplettní kontakt + následná e-mailová komunikace t

Č. 30: Dříve katechetka, nyní účetnictví.

Č. 33: Dokud jsem trpěla, tak byli lidé soucitní, chtěli vědět vývoj situace, utěšovali mě, ať to vydržím (s poukazem na utrpení Ježíšovo), až jsem se rozvedla, někteří mi odpovídají pouze na pozdrav, někteří se baví, ale ... hlavně buď sama a nevdávej se...

Přiznám se, že bych si ráda tu Vaši práci přečetla. Zajímá mě, jak na naši situaci nahlížíte a k jakým závěrům se dostanete. V loňském roce jsem se zúčastnila duchovních cvičení s P. Alešem Opatrným na Svaté Hoře u Příbrami a byla jsem velmi spokojená, protože aniž bych se ptala, byly mně zodpovězeny otázky a otazníky, jak v mém životě dál. Mějte se hezky a přeji Vám hodně úspěchů.

Dotazník č. 8: Komplettní kontakt + následná e-mailová komunikace

Č. 33: Lidé byli vstřícní, přesto jsem se cítila nějak „pošpiněná“, špatná ...

Děkuji Vám výběr a zpracování tohoto tématu. Skupina „rozvedených křesťanů“ tvoří v dnešní době již poměrně velké procento populace, přesto se o tomto tématu mnoho neví a veřejně nemluví. Pokud to bude možné, ráda bych si Vaši práci přečetla. Přeji Vám hodně úspěchů!

Dotazník č. 9: Komplettní kontakt + následná e-mailová komunikace

Č. 17: Závislost manželky na diskotékách

Č. 21: 1 rok a stále trvá.

Č. 22 + 23: Pokud ne, podám odvolání.

Č. 27: Toto jsem ale řešil až po uzavření civilního sňatku s mou současnou manželkou, v jiné farnosti (v místě našeho společného bydliště).

Č. 32: V době mého prvního manželství jsme se bohoslužeb účastnili s bývalou ženou jn velmi zřídka.

Č. 33: S bývalou ženou jsme se s ostatními věřícími nestýkali a nepatřili jsme do žádného farního společenství.

Vážená Marie, zasílám Vám vyplněný dotazník (...). Přeji Vám hodně úspěchů ve Vaší práci a hlavně hojnost Božího požehnání na Vaší cestě.

Dotazník č. 10: Komplettní kontakt + následná e-mailová komunikace

Č. 16: Nepřiměl jsem jí včas k vyhledání odborné pomoci.

Č. 20: Stále trvá, již skoro 2 roky.

Č. 25: Cítím se mnohdy „vyhořelý“.

Dotazník č. 11: Anonymní

- Č. 20: Ano, je to povinné.
Č. 27: Nehovořila jsem s ním o tom.
Č. 28: Nehovořila jsem s ním o tom.
Č. 32: S nikým jsem o tom nehovořila.

Dotazník č. 12: Anonymní

- Č. 17: Neschopnost plnit manželství – psychické obtíže manželky.
Č. 26: Mám partnerku.
Č. 32: Blízké okolí velmi dobře, u ostatních nevím a je mi to jedno.

Dotazník č. 13: Kompletní kontakt

0

Dotazník č. 14: Anonymní

- Č. 15: Velice ochotně mi zařídila návštěvy u psychiatra a velice důsledně dbala na jejich provádění. Trvaly rok a podle jejího přesvědčení měly být ukončeny ústavní léčbou.
Č. 27: Chápavě.

Dotazník č. 15: Kompletní kontakt

- Č. 7: Radost ze spojení s Kristem.
Č. 15: Oba jsme byli nepraktikující křesťané, já jsem se postupně stále více bránil dialogu.
Č. 17: Neschopnost vzájemné komunikace – u mne; nevěra – u ženy, ke konci manželství; alkoholismus – u mne se stále stupňující; žena se rozhodla žít s jiným partnerem.
Č. 26: Žiji opět se svými rodiči.
Č. 28: Ne, neusiloval jsem o tuto možnost.

Dotazník č. 16: Anonymní

- Č. 25: Žiji sama, ale po 10 letech mám přítele.
Č. 27: Duchovní správce ponechal rozhodnutí na mém svědomí

Dotazník č. 17: Anonymní

- Č. 9: Nejprve civilní, pak církevní sňatek – jinak to tehdy nešlo.
Č. 17: Důvody vedoucí k rozvodu: nevěra – ze strany manželky; zdravotní problémy (částečně), jen se domnívám.
Č. 20: Nevěděl jsem o této možnosti.
Č. 27: Duchovní správce neřešil nic.

Dotazník č. 18: Kompletní kontakt + následná komunikace

- Č. 16: Potřeba úplného ukončení vztahu; uzavření celé této části života.

Dotazník č. 19: Anonymní

0

Dotazník č. 20: Kompletní kontakt + následná komunikace

Č. 21: 2 roky a 5 měsíců.

Č. 26: Ráda bych uzavřela církevní sňatek.

Dotazník č. 21: Anonymní

Č. 9: Manželství jsme uzavřeli civilně a současně církevně v r. 1979.

Č. 15: Vyhledali jsme pomoc jednotlivě – všechny zmíněné varianty.

Č. 16: hlavním důvodem byl alkohol manžela, nespolupracoval na řešení problémů, později byl agresivní; nedokázala jsem ho odvést od hospody.

Č. 26: Ano, žiji sama s dětmi – již dospělými.

Č. 27: Pracovala jsem jako účetní na faře – po roce jsem byla donucena ukončit pracovní poměr, nebyla mi prodloužena smlouva. Byl to dárek k mým 50. narozeninám. Jinak jsem si požádala o dovolení přijímat svátost eucharistie.

Č. 28: Přes AO jsem jezdila na dovolené osamělých maminek, každý rok po rozvodu a našla jsem tam duchovní pomoc.

Č. 30: Ano, pracovala jsem pro farnost jako účetní.

Č. 31: ano je, ale v současné době jsem změnila bydliště a stále si zvykám.

Č. 33: měla jsem kamarádku, která mě „držela“, povzbuzovala, ale více jsem cítila odtazitost, překvapení jiných.

Dotazník č. 22: Kompletní kontakt + následná komunikace

Č. 7: Součástí života

Č. 27: Duchovní správce projevil lítost, ale jeho chování ke mně se nezměnilo.

Č. 28: Ne, nežádala jsem o odluku ani zneplatnění.

Č. 32: Někteří nevěděli, jak se ke mně mají chovat, někteří chápali důvody, ale nesouhlasili s řešením – rozvodem.

Č. 33: Radost z přátelství a povzbuzení od těch, kteří mi pomáhali, frustraci z těch, kteří nesouhlasili s rozvodem, ale nebyli schopni navrhnout jiné řešení.....

Přeji Vám hodně úspěchů v osobním životě i ve studiu. Kéž je Vám mnou vyplněný dotazník k užítku, kéž se Vám Bakalářská práce podaří a kéž se dostane do rukou těm, kteří by měli nám, věřícím lidem, zraněným rozvodem, věnovat svoji pozornost, lásku, porozumění a duchovní podporu! Děkuji za Váš zájem, kéž Vám Pán žehná!

Dotazník č. 23: E-mailový kontakt + následná komunikace

Č. 15: Manžel nespolupracoval.

Č. 17: Hazardní hry; duševní choroba.

Č. 27: Duchovního jsem informovala o stavu věci, ale byla jsem ve špatném psychickém stavu, a nedokázala jsem přesně popsat stav věci. Zvláště o psychickém týrání jsem nedokázala mluvit ještě rok. Došlo k nepochopení ze strany duchovního a ten mě požádal, abych se vrátila zpět. Já se vrátila a do roka se situace v rodině ještě více zhoršila, že i děti musely docházet k psychiatrovi a z důvodu morálního i zdravotního poškozování dětí jsem musela znovu odejít.

Dotazník č. 24: Anonymní

Č. 15: Později mu domlouvali RODIČE; měli jsme rozhovor i s knězem.

Č. 17: Manžel nepřispíval finančně na domácnost ani na výživu dětí.

Č. 27: Nijak jsme to osobně neřešili, později souhlasil se setkáváním osamělých matek na faře.

Č. 33: Každý má právo na svůj názor. Nikdo z nich s námi nebydlel a nezažil to co my, a tím pádem nemůžou soudit.

Děkuji za Váš zájem o nás, „rozvedené křesťany“. Přeji Vám úspěšné zpracování Vaší práce i vše dobré v osobním životě.

Dotazník č. 25: Anonymní, Praha

Č. 7: Zklidněním, pomocí.

Č. 9: Uzavřeli jsme pouze civilní sňatek.

Č. 11: S pokřtěným, věřícím policistou, dříve se nesměli ženit v kostele.

Č. 12: V církevně uzavřeném manželství jsem nežila.

Č. 15: Manžel nechtěl nic řešit, odcházel z domu pravidelně k milence po dobu více než 7let, pak se k ní odstěhoval, požádal o rozvod, jeho žena sehnala právníka, aby nás rozvedli rychle. Rozvedli nás na 1. stání, milenka byla těhotná.

Č. 16: Spíše Vy - neměla jsem si brát za manžela někoho, kdo má dítě, vrátil se k ní, obnovil s ní vztah za mé nemoci, byl přistižen, její manžel pak zažádal o rozvod, po jejich rozvodu se k ní přistěhoval. Mně a mé matce se svěřil, že stejně celý život miloval jen tu jednu jedinou, ale já to nejsem.

Č. 18 + 20 + 21: Nebylo co zneplatňovat.

Č. 18: 3 roky soud o děti do péče, proběhlo 5 soudních stání, pak rozvedeni na první stání. Více než tři roky žil otec dětí odděleně od rodiny, milenka těhotná.

č. 24: Pater (...) a (...), Nazaret v Kunraticích; děti začaly jezdit na chaloupky; „katecháč“, duchovní obnovy v Českém Těšíně a pobyt na osam. maminkách s paterem (...).

Č. 26: Žiji sama, se třemi dětmi a psem.

Č. 27: Nebyl žádný.

Č. 28: Nevím, co je to duchovní správce.

Č. 29: Jen toho (...).

Č. 31: Nevím, chodím zpívat na Lhotku, tak pak jsem na mši tam; jindy v Kunraticích, tam to mám blíže, ale nyní chodím více do Strašnic zase k tomu (...), a při návštěvě rodičů chodím v Písku nebo do Čížové, kde jsou pohřbeni prarodiče.

Č. 32: P (...) mi nabídl 1000,-na vánoce, já odmítla, vrátila jsem mu to a ranila jsem ho tím. Tak to vhodil do kasičky v kostele a byl smutnej. Pomoc jsem tedy nepřijala. Nejen lidi z kostela, ale i sousedky, spolupracovnice mě zásobují obnošenými svršky obzvláště po zesnulých.

Nevím, jak kdo, nepřemýšlela jsem o tom, spíše si mě nevšímalí, ženy se mnou nekamarádily, snad se bály, abych jim neodtáhla manžela.

Č. 33: Nevím, nepřemýšlím o tom, spíše nečekám nějaký soucit či povzbuzení od lidí kolem.

Dotazník č. 26: E-mailový kontakt + následná komunikace

Č. 7: Posilou, obnovou.

Č. 8: Znali jsme se jako spolužáci přes 10 let a 3x spolu „chodili“, naposledy (před uzavřením manželství) přes rok.

Č. 9: Neuzavřeli jsme církevní sňatek, byla jsem pokřtěna až jako vdaná, muž pokřtěný dosud nebyl.

Č. 15: Já sama jsem vyhledala odbornou pomoc několikrát, s manželem pak 1x společně.

Manžel se snažil být hodně mimo společný byt (ať v době pobytu v trvalém. Bydlišti, uzavřený na „své“ půdě, tak služebně od PO do PÁ mimo město).

Č. 16: Manžel se necítil být „stvořený pro manželství“ a já velké osamocení a hlavně psychický (později i fyzický) nátlak těžce nesla.

Č. 17: Alkoholismus – ne závislost, ale zvýšené požívání a pak neadekvátní reakce; drogy a jiné návykové látky – dtto.

Rozdílné náboženské přesvědčení – on udal jako jediný důvod v žádosti o svěření dětí do jeho péče + v žádosti o rozvod (tam i nefunkční soužití) – po více než 1,5letém odděleném bydlení.

Č. 21: Stáhla jsem ji zpátky po bližším vysvětlení, že v mém případě nic neřeší a v případě uzavření potenciálního budoucího církevního sňatku bych neměla mít větší problém.

Č. 24: U mě období přípravy, sepsání + předání žádosti (přes ½ roku) i u dalších otázek.

Velkou pomocí pro mne byla psychická podpora ze strany duchovního správce (některých) a blízkých lidí (většiny). Hodně jsem se modlila za správné poznání, pochopení a jednání v celé situaci, abych se snažila její vývoj a lidi kolem toho co nejméně ovlivňovat.

Začala jsem to řešit až po cca 12-13 letech osamělého života, kdy jsem poznala blízkého muže a chtěla situaci nějak řešit; nechápala jsem či si nedovedla připustit, že by Bůh opravdu mohl „chtít“ platnost takového manželství (které tak zatížilo tři syny, u kterých hrozí, že opět mohou negativně poznamenat své partnery či potomky), ale byla připravena (snad?) „rozhodnutí“ přijmout.

Č. 25: Víra myslím zůstala stejná, ale rozkolísalo to mé nejisté přesvědčení, zda mají být církevní zákony (vysvětlované a prováděné lidmi) a autority opravdu NAD mým vlastním svědomím (které se však může snadno mýlit! – jako subjektivní, osamocené, či spíš jediné, individuální), zda je mám „slepě“ poslouchat – stále si nejsem jistá ani jedním a velmi mi chybí možnost o tom více komunikovat. Našli by se i ochotní kněží, ale mám pocit, že je dostávám do těžké situace, kdy mi vlastně nemohou moc říci. A taky se mi dostalo nejednoznačných informací tehdy, kdy jsem se právě snažila postupovat podle jejich pokynů a pak zjistila, že jsem je buď špatně pochopila já, nebo oni mě. Stáhla jsem se tedy a snažím se věci zatím zvažovat sama a čekat na další Boží pokyn, vedení, nasměrování ...

Č. 26: Mám vážnou známost, se kterou se na jedné straně cítím být po spoustě let konečně „celým“ a šťastným člověkem, na druhé straně se mi stále vrací pochybnosti a nejistoty, jedná-li správně (nevěřící člověk, poznaný v závěru 3týdenní křesť. pouti).

Č. 27: Jak se zachoval Váš duchovní správce v okamžiku, kdy se dověděl o NUCENÉM ODCHODU Z MUŽOVA BYTU (o civilním rozvodu jsme asi později nijak nemluvíli): aktivně se snažil pomoci a podal pomocnou ruku.

Č. 28: Věřím, že by byl, ale byl poměrně nový, neměl dost času a řešila jsem to tedy s jiným knězem.

Č. 31: spíše ano, ale nejdůležitější je pro mě asi osoba kněze, možná i trochu prostředí (zvyk).

Č. 32: Jak se k Vám chovali VĚŘÍCÍ LIDÉ Z VAŠEHO OKOLÍ (ve farním společenství se známe spíše podle vidění a „letmého“ popovídání, tak intimní věci jsem probírala jen s nejbližšími přáteli – ať věřícími či ne, či v modlitebním společenství).

Č. 33: Vstřícnost lidí mě potěšila a povzbudila, a byla mi hlavně velkou posilou. I to, že jsme s dětmi mohli trávit např. dovolené či občasné víkendy s úplnými křesť. rodinami (byť to později synové začali špatně snášet, že jsou tam jediní bez otce).

Č. 34: Ve farnosti či farářů jen občas s něčím vypomohu, jsem poměrně hodně zaměstnaná prací v Charitě. A tady (+ ve spojení s biskupstvím) občas vnímám svou „diskvalifikaci“ - „jen“ jako dlouhá léta civilně rozvedená (byť jsem s tím nemohla téměř nic dělat, maximálně jen nesouhlasit s rozvodem, ale nemělo to smysl, navíc jsem byla bez bydlení, práce a financí). Necítím své provinění, snažila jsem se dělat, co jsem dokázala, a s odstupem času jsem téměř přesvědčená, že to bylo nejlepší řešení. Či spíš ještě, že jsem to nechala dojít až příliš daleko. Lidé (včetně kněží či pracovníků biskupství) jako jednotlivci se ke mně chovají dobře a jsou milí, přesto ze strany církve jako takové (biskupství apod.) vnímám odstup a určitou svou „nepatřičnost“, byť na ní nemohu nic změnit (např. nejsem „žádoucí“ jako případný zaměstnanec či spolupracovník nějakého. círk. úřadu apod.) - mám prostě už jakýsi „škraloup“,

punc neúspěšnosti, nepřikladného života (nemyslím hříšného!, jde jen o stav). A přitom si nepřipadám ničím horší než ostatní, jen se mi něco – byť hodně podstatného – nepovedlo. Ale vidím, že mě to znevýhodňuje v oblasti, která je mi blízká.

A to je můj velký otazník – zda je to tak správně. Sama nevím, co s tím (asi až tento dotazník mě přiměl to nějak formulovat a tak si ujasnit dosud jen matné pocity). Je mi jasné, že by to nedávalo dobrý signál – stavět se k rozvedeným stejně jako k těm, kdo mají dobré křesťanské rodiny (podobně na tom mohou být možná i bezdětní – taky jim „něco“ chybí – a jim ještě více nezaviněně než mně!, já si měla snad opatrněji vybrat, lépe posoudit – šlo-li to), mohlo by to působit jako schvalování rozvodů. Ale prostě mě mrzí, že jsem už možná navždy (leđa že bych to riskla a podařilo se mi třeba uzavřít svátostné manželství) trochu nerovnoprávným či méněhodnotným členem církve v očích jejích pozemských zástupců (v Božích očích se tak naštěstí necítím :o)).

Poznámka: Kdo nás bere / přijímá plnohodnotně (jen jako specifickou skupinu či menšinu s jistými problémy) je P. Aleš Opatrný. Bohu díky za něho! :o)

Omlouvám se, že dotazník posílám později – byla jsem poměrně dlouho pryč. Když ne vám, aspoň mě to pomohlo si něco pojmenovat, upřesnit ...

DÍKY, přeju hodně zduar ve studijním i osobním životě!

Dotazník č. 27: E-mailový kontakt + následná komunikace

Č. 16: Psychická nemoc manželky, nebo démon (není rozlišeno) a bezradnost zodpovědných katolíků.

Č. 17: Manželka se od nás v lednu 2008 naprosto nečekaně a bez vysvětlení odstěhovala. Po roce a půl, se slovy „Já jsem se rozvádět nechtěla, když jsi to neudělal ty, tak jsem to musela udělat já, očekávej obsílku od soudu.“ jsem se, zase nečekaně, dostal k civilnímu soudu. Ten zamítl všechny mé námitky a na základě toho, že 2 roky žijeme odděleně a žalující strana nevidí možnost návratu, nás okamžitě rozvedl – v lednu 2010.

Č. 27: Vyjádřil lítost, slíbil lidskou i duchovní podporu.

Č. 32: Prakticky všichni setrvávají v pozici mrtvých brouků!!!

Jsem rád, že v Církvi se najdou lidé, kteří se zajímají o rozbitá manželství. Snad Vám mé odpovědi pomůžou ve Vaší studijní práci. Nezapadáme do všech Vašich kolonek, asi jsme trošku originální. Pro mě civilní rozvod nemá žádnou váhu. Před Bohem i před Církví jsme manželé a já, prozatím, nemám důvod o tom pochybovat. Rád Vás někdy poznám osobně.

Přeji Vám Boží pomoc ve studiu a Boží požehnání v celém Vašem životě!

Dotazník č. 28: Komplettní kontakt +následná e-mailová komunikace

Vážená paní, dostal se mi do ruky dotazník, který chcete vyplnit pro studijní účely. Velmi rád tak činím a v příloze Vám zasílám tento dotazník vyplněný.

Jsem rád, že se touto problematikou někdo zabývá. Domnívám se totiž, že mnoho lidí se do situace rozvedeného člověka může dostat, aniž si kdy v životě myslelo, že je něco takového možné. Znáám i lidi, kteří se chovali nadneseně k takovému záležitostem a nyní se s tím sami setkávají u svých dětí. Posílám Vám tento dotazník a můžete s ním naložit, jak uznáte za vhodné. Mohu-li Vám být ještě v této věci nějak prospěšný, klidně se na mne obraťte. Zůstávám s pozdravem

Č. 6: Často (každou neděli, o svátcích i ve všední dny) 3-5x týdně

Č. 8: U prvního manželství 1 rok; u druhého manželství 4 roky

Č. 10: U prvního sňatku 25 let; u druhého sňatku necelých 65 let.

Č. 11: S katolíkem (první manželství: byla pokřtěna na podnět babičky a pak o tom až do sňatku nevěděla), druhé manželství s pokřtěnou vdovou, až po zneplatnění 1. manželství.

Č. 12: 1. manželství – 18 let.

Č. 13: 3 synové – první zemřel týden po porodu

Č. 15: U manželky to nebyla otázka viny či nevinu – jen se rozhodla svůj promiskuitní život, který vedla bez mého vědomí, přede mnou a před syny (10 a 12 let), přestat tajit.

Č. 16: Otázku pokládám za irelevantní.

Č. 17: Protože jsem v té době onemocněl rakovinou a od 18. 12. 1985 mám kolostomii, odmítala jakékoliv řešení, předpokládala, že během 2 let zemřu. Tento názor dávala na zřetel i dětem. Nastěhovala si k nám postupně několik mužů. Těžkou situaci jsem pak začal na popud synů řešit sám civilním rozvodem.

Č. 27: V době civilního rozvodu jsem neměl kontakt s duchovním. Až později jsem začal církevně žít společně se syny, kteří přijali svátost křtu.

Č. 30: Ano – postupně: jako člen farní rady, člen Diecézní rady laiků (do zrušení této rady), člen ČKA.

Č. 32: Znáám i lidi, kteří se chovali nadneseně k takovým záležitostem a nyní se s tím sami setkávají u svých dětí.

Č. 33: Reakci okolí jsem vcelku vnímal kladně, ale měl jsem dost starostí s výchovou synů, bavilo mne zaměstnání, tak jsem se s tímto hlediskem příliš nezabýval.

Dotazník č. 29: Komplettní kontakt +následná e-mailová komunikace

Č. 17: Především: PSYCHICKÉ ŠRÁMY Z PŮVODNÍCH RODIN, až na dalším místě různé životní priority, různost v představě o postavení muže a ženy v rodině (kompetence v rozhodování, povinnosti, sexualita apod.)

Č. 18: vysvobození z nefunkčního svazku, který nás k sobě stále poutal.

č. 19: Manžel byl uražen, vadilo mu, že se církevní soud bude ptát na podrobnosti – intimnosti, které patří do soukromého života.

Č. 24: Měla jsem problém jak se chovat k osobám druhého pohlaví; jak ošetřit vypovídající svědky, když jsem byla vázána mlčenlivostí. Bylo to období znovuootevírání a hojení ran, přemýšlení proč Bůh dopustil naše manželství, k čemu to všechno těžké bylo dobré apod.

Č. 25: Zneplatnění a konečný rozsudek (uvedení odůvodnění) mi pomohl přijmout autoritu církve.

Č. 27: Vše byl spíše postupný proces. Kněz se mnou probral celou záležitost a pomáhal mi nalézt místo v životě i v církvi, poradil mi, kam se mám obrátit (církevní právník).

Č. 30: Dělán jen ve svátky a v určité neděle květinovou výzdobu.

Č. 31: Ano, i když chodím i jinak.

Č. 33: S některými lidmi jsem se sblížila právě proto, že měli podobné životní osudy a dokázali se mnou o nich mluvit.

Č. 34: Má „aktivní“ služba je stále stejná

Dotazník č. 30: Komplettní kontakt +následná e-mailová komunikace

Č. 7: Posílení

Č. 12: uzavřela jsem pouze civilní manželství.

Č. 32: Největší oporou mi byla moje maminka.

Milá paní Vítová,

posílám Vám vyplněný dotazník a moc pozdravů z Písku. V případě nějakých dotazů se na mě s důvěrou obraťte. Přeji mnoho úspěchů v životě i ve studiu.

Dotazník č. 31: Kompletní kontakt +následná e-mailová komunikace

Č. 17: Směřování partnera k „Jefébristům“.

Č. 20: Žádost o dočasné odloučení manželství byla podaná nedávno, předchozí kněz v naší farnosti mne o této možnosti neinformoval, sdělil mi pouze, že pokud nebudu žít s jiným partnerem, mohu nadále přijímat svátosti. O dočasném odloučení manželů při zachování manželství mi nic neřikal.

Č. 27: Duchovní správce farnosti se mne snažil přesvědčit, abych v manželství setrvala. Následně jsem přerušila aktivní službu ve farnosti.

Nápomocen mi nebyl duchovní správce farnosti, nýbrž jiný kněz z okolí.

Č. 34: Sama jsem přerušila aktivní službu ve farnosti.

Věřím, že podané údaje citlivě zpracujete. Jsem ráda, že i u nás se v církvi začíná veřejně mluvit a řešit problém rozvedených křesťanů. Možná jsme zapomněla dopsat, že nejvíce mi pomohla setkávání OM pořádaných centrem pro rodinu v Olomouci.

Dotazník č. 32: E-mailový kontakt +následná komunikace

Č. 8: Známost trvala 4 roky, ale vídali jsme se nejvýše 1x za týden.

Č. 12: V církevně uzavřeném manželství jsem žila 30 let.

Č. 13: Jedno z dětí v dětském věku tragicky zahynulo.

Č. 16: Chce se mi označit a), ale bylo by to jednostranné.

Č. 17: Nezodpovědnost, nespolehlivost.

Č. 18: Možnost uzavření nového sňatku – případně v budoucnu.

Č. 21: Ne, ale silně o tom uvažuji.

Č. 26: Žiji sama, ale moc mi to nevyhovuje.

Č. 27: Dosud jsem se na něj neobrátila. Domnívám se, že by s mým rozhodnutím nesouhlasil.

Č. 33: Vstřícnost lidí, kteří jsou na tom obdobně jako já.

Dotazník č. 33: Kompletní kontakt +následná e-mailová komunikace

Č. 27: V té době jsem žil bez víry.

Dotazník č. 34: E-mailový kontakt +následná komunikace

Č. 15: Odbornou pomoc jsme vyhledali až při vyvrcholení krize.

Č. 17: Manželka po svatbě zjistila, že ke mně necítí nic víc než hluboké přátelství a odmítla se mnou žít sexuálně, mít děti. Zachovávání čistoty (zřeknutí se pohlavního styku před uzavřením manželství) - jakkoli se v obecné rovině jedná o velmi dobrou věc - zde tedy sehrálo velmi negativní roli. Tři roky našeho společného soužití se nesly ve snaze změnit tuto okolnost. Nevyvíjel jsem na moji ženu násilí a snažil jsem se být trpělivý a pracovat na odstranění některých problémů (stavba domu - osamostatnění se od rodičů). Po dokončení jejích studií nastoupila do zaměstnání, kde se zamilovala. Ačkoliv se žena sblížila s oním mužem před naším rozvodem pouze „duševně“, jednalo se již v té době svého druhu o nevěru. Nyní s tímto mužem uzavřela sňatek a mají spolu dítě.

Č. 18: Samotný akt rozvodu mě nepřipravil o možnost přijímání svátosti eucharistie. Žil jsem několik let sám a žádost o zneplatnění manželství jsem podával pro „otevření si cesty k dalšímu životu“ - svobodnou volbu v budoucnu. Ta se nesla až po několika letech v navázání vztahu s mojí nynější ženou. Jinak tomu bylo s mojí bývalou ženou, která již byla s jejím mužem sezdána civilním sňatkem a nemohla tedy chodit k sv. přijímání. Snažil jsem se tedy také vyhovět jí. Po zneplatnění našeho manželství podala úspěšně žádost o sanaci jejího stávajícího manželství. Vnitřně jsem se ztotožnil s formulací, že je „žalováno manželství“ nikoliv moje bývalá manželka.

Č. 27: Zapojení „mého duchovního správce“ bylo spíš formální, ale to byla moje volba. Obrátil jsem se s prosbou o pomoc na kněze, který mě duchovně doprovází, ten se mnou celou situaci řešil, pomohl mně kontaktovat interdiocézni soud atd.

Č. 31: Ano, ale v dané situaci je člověk rád, když není příliš v centru pozornosti ať už kladného (soucitného) nebo záporného charakteru. Několik měsíců jsem proto raději chodil na mše svaté v jiných farnostech.

Č. 32: Byli spíše vstřícní a solidární, vzhledem k tomu, že jsem byl ten, kdo nenesl hlavní odpovědnost za rozpad manželství.

Děkuji Vám za odpověď a rovněž Vaši otevřenost. I pro mě moje nynější manželství - tedy společný život s mojí ženou a radost z našeho synka Cyrila - obrovskou hodnotu, kterou tak intenzívně zakouším právě ve srovnání s předchozím obdobím a mohu -li to tak vyjádřit - JÍM JE VŠE NIKOLIV ZAPOMENUTO, ALE PROMĚNĚNO. Bůh žehnej Vám i Vaším blízkým.

Dotazník č. 35: E-mailový kontakt

Č. 21: Stále trvá – 19 měsíců.

Dotazník č. 36: E-mailový kontakt +následná komunikace

Č. 14: Neměli jsme neshody.

Č. 17: Internet.

Č. 18: V současné době probíhá civilní rozvod, církevní není možný, neboť manželství bylo uzavřeno zcela svobodně, dobrovolně, i když jsem vstupoval do církevního sňatku ještě jako nevěřící.

Č. 26: Žiji s dětmi.

Č. 27: Nabídl, abych se na něj obrátil, kdykoliv budu potřebovat pomoc.

Č. 31: Je mi jedno, kam jdu do kostela – chodím pokaždé jinam.

Č. 32: Byli zmatení a nejistí, jak asi reagovat. Jen někteří dokázali nabídnout pomoc a optimismus.

Vážená paní Vítová, děkuji Vám za projevenou důvěru, velice si toho vážím.

Já mám ukončené střední odborné vzdělání, žena si na začátku našeho manželství dokončila VŠ. Bydlím (...), spadáme do vikariátu Teplice, který spravují Salesiáni, což je Litoměřická diecéze.

Když to jde, tak hraju na kytaru v rytmické schole při dětských mších, jsem členem pastorační rady a vedu v létě týdenní tábor.

Když jsem byl sám s dětmi, tak to bylo "dobré", ale před cca půl rokem jsem se seznámil s krásnou ženou, kterou také opustil partner a najednou je "problém". Nevěřící přátelé to považují za velice dobré, ale "kostelní okolí" to je věc jiná, že. Většina se nevyjadřuje, jsou zřejmě stejně nejistí jako my, ale už jsem slyšel i vyjádření: dal jsi slib, a když tedy nový vztah, tak se odstěhujte, ať nebudíte pohoršení.

Přeji Vám hodně lásky a pohody a Božího požehnání.

Dotazník č. 37: E-mailový kontakt

27: V té době jsem nepotřebovala církev.

Č. 32: V té době jsem nikde nechodila.

Č. 33: Ostudu.

Dotazník č. 38: E-mailový kontakt

Č. 7: Zklidněním.

Č. 9: Manželství jsem uzavřela pouze civilní, manžel se „nesměl“ ženit v kostele.

- Č. 15: Odešel k milence.
Č. 18: Zneplatňovat nebylo co.
Č. 24: Několik let u soudu – svěřením dětí do péče; několik let žil otec od rodiny – s milenkou.
Č. 27: Žádný duchovní nebyl.
Č. 31: Ano, asi ano.
Č. 32: Nečekám soucit.

Dotazník č. 39: E-mailový kontakt

- Č. 12: Dosud žiji – 24 let, ale před rokem se manžel odstěhoval k mladé milence.
Č. 13: Z našeho manželství se děti nenarodily; osvojili jsme si 4 děti.
Č. 14: Manželské neshody se objevily po 23 letech.
Č. 18: Nevím, jsem stále nějaká zmatená.
Č. 19: Souhlasil – myslím.
Č. 27: Nemluvila jsem s ním.

Dotazník č. 40: Kompletní kontakt

0

Dotazník č. 41: E-mailový kontakt +následná komunikace

- Č. 14: Od začátku byly neshody, které se příliš nelišily od jiných manželství. Asi po 17 –ti letech vznikla neúnosná situace, kdy manžel nestál o domluvu a po 20-ti letech požádal o rozvod a založil novou rodinu.
Č. 15: Manžel četl mnoho psychologických knih a chtěl, abych s ním navštěvovala odborníky. Nemám pocit, že by nám to pomohlo, protože manžel neměl velkou snahu měnit něco na sobě. Tvrdil, že už to nejde a pro mě a děti vznikala neúnosná situace. Ze čtení psychologických knih dokonale zblbnul (toto je názor i našich společných známých).
Č. 16: Řada mých známých mi říká, že mnohem větší podíl na rozpadu má manžel. Mám odpovědnost za velkou krizi manželství. Rozvod a církevní zneplatnění vyvolal manžel a zvláště proti zneplatnění silně protestuji dodnes.
Č. 19: Manžel si to prosadil.
Č. 21: Podala jsem řadu protestů na průběh soudu, který považuji za zkreslený a o jeho pravdivosti pochybuji dodnes!!!
Č. 24: Považuji to za nejhorší období svého života. Ani civilní rozvod pro mě neznamenal takový stres. Moje dospívající děti to nesly též velmi špatně.
Č. 25: Přežila jsem to, ale dnes chápu, že v církevní hierarchii se vyskytují lidé, kteří dost chybují a zaštiťují se svojí funkcí a Duchem sv. Osobně si myslím, že se zneplatněním mého manželství nemá Duch sv. nic společného. Pokud ano, tak jen využil neschopnosti církevních soudců.
Č. 28: Vše se mnou velmi intenzivně prožíval, byl jako svědek u soudu. Dodnes není schopen uvěřit výroku soudu. Oba nás s manželem dobře znal. Jeden čas byl i naším společným zpovědníkem.
Č. 30: Ano, jako salesiánští spolupracovníci jsme se podíleli na životě církve.
Č. 32: Pociťovala jsem všechny zmíněné varianty, kromě „e“.

Velmi mně leží na srdci, že o praktikách církevního soudu se ví velmi málo. Církevní soudci se, podle mého, snaží pomoci rozvedeným manželům, ale mám mnoho výhrad ke způsobu, kterým se snaží manželství zneplatnit. Napsala jsem řadu dopisů na nejrůznější církevní instituce, ale situaci považuji za neprůstřednou.

V zájmu toho, aby další lidé nemuseli prožívat tak těžké chvíle jako já, jsem ochotna vám zpřístupnit svoje soukromí. Možná, touto cestou vejdu moje problémy ve známost a někdo se nad stávající situací zamyslí. Pokud máte zájem o další informace, napište mi na tento email. Mám jedinou podmínku, že si budu moci přečíst pasáže týkající se mého případu před jejich zveřejněním ve vaší práci a případně je upravit tak, jak se mi bude zdát nejpravdivější. Přeji vše dobré, ať se Vám daří!

Dotazník č. 42: E-mailový kontakt +následná komunikace

Č. 12: Úředně jsem žila v manželství 19 let; nakonec se ukázalo, že mi byl nevěrný už 14 dní po svatbě; po 5 letech od svatby měl 1 nemanželské dítě, pak další. Mé podezření se naplno vyplnilo po 4 letech od svatby.

č. 16: Mylně jsem se domnívala, že křesťanská žena vše snese a vytrvá v dobrém i zlém díky silné víře – OMYL. On – chtěl si život „užít“ ..., vše se „vyřeší samo“ ... vždyť, problémy jsou všude Některé jeho citáty; Nejhorší – naše spory se projevíly a DOSUD projevují ve zdravotním stavu mém i mých dětí. Mlčet o bezpráví je největší hloupost mého života!

Č. 17: Alkoholismus – jeho – řešil tím problémy, když vyplavaly nahoru.

Č. 18: Ne, styděla jsem se.

Č. 26: Žiji sama – s dětmi.

Č. 30: Ano, byla jsem, a doposud jsem (i po civilním rozvodu manželství) ve farnosti aktivní.

Č. 32: Nejvíce mi pomohlo setkávání osamělých matek – společná dovolená.

Dotazník č. 43: E-mailový kontakt +následná komunikace

Č. 6: Často; protože jsem pracující, LZE-li potom i ve všední dny.

Č. 7: Posilou a nejosobnějším setkáním se samotným Kristem.

Č. 8: ¾ roku – tedy velmi krátce (ač jsem již byla dospělá, ..., nebo snad právě proto? Pro touhu být něčí, někomu patřit?).

Č. 10: 27 let (již jako svobodná matka dvouleté dcery – její otec si dítě nepřál, já na potrat jít nechtěla, volila jsem v té době – zvláště v církvi značně neobvyklou - cestu svobodné matky; nyní již podruhé těhotná).

Č. 11: S nepokřtěným – tohle bych již nikdy nechtěla zažít.

Č. 14: V podstatě okamžitě – již v době těhotenství, tedy pár měsíců po svatbě.

Č. 15: Manželská poradna – ovšem jen jednou; poté mne manžel natolik ztloukl, že jsem byla nucena vyhledat odbornou lékařskou pomoc a pomoc policie.

Č. 16: Manžel – ukázalo se postupem času, že je to agresivní alkoholik s psychopatickými sklony.

Č. 17: Psychické domácí násilí – neustálé vyhrožování zabitím, ublížení dětem apod. ;nakonec vadilo COKOLIV, i to, že jsem věřící a „tahám“ děti do kostela, ...

Č. 18: Ano – asi po 8. letech na pokyn mého duchovního vůdce.

Duchovní vůdce mne vedl k tomu, abych si své záležitosti stran platnosti či neplatnosti manželství dala do pořádku – doporučil mi kontakt na církevní soud do Olomouce.

Č. 19: Bylo mu /jí to jedno – nebyl křtěný, otázky víry se ho nijak netýkaly.

Č. 24: Přála jsem si a modlila se za to, aby bylo JASNÉ (stvrzeno církevními autoritami a odborníky, kteří vypracovávali své posudky), zda je či není naše manželství platné – pro klid můj a také mých dětí (abych se jim mohla rovně dívat do očí, že jsem se snažila, ale prostě pouze lidsky, ne ve shodě s Boží vůlí)

Č. 25: Ano – více jsem přilnula ke svátostem, vím, že je to DAR, že je mohu stále i nadále přijímat.

Moje víra se stala vroucnější, začala jsem vyhledávat aktivity v církvi (exercicie, duchovní obnovy apod.) a zapojila jsem se do služeb v církvi (služba v nemocnici – obcházení pacientů s nabídkou mše svaté, služba osamělým matkám prostřednictvím Centra pro rodinu v Olomouci, vedení scholy, zapojení se do sboru aj.).

Č. 26: Žiji sama (J tedy se svými dvěma, dnes již dospělými, dcerami).

Č. 27: Musela jsem „utéci“, a to doslovně, z Prahy zpět na rodnou Moravu, kde se mne po půl roce, kdy jsem se zapojila aktivně do oprav kostela, ujal zdejší duchovní správce, nabídl mi účast v jednom z farních společenství a po čase doporučil dát své manželství do „řádu“ – tedy nechat odborníky posoudit, zda je či není platné.

Č. 28: Ano – poskytl mi kontakt na církevní soud v Olomouci.

Č. 29: Ano – ještě po letech, kdy již bylo rozhodnuto o neplatnosti mého manželství, ale mne stále „sužovaly“ otázky, zda jsem si vše jen „NEVYNUTILA“, „nevysnila“ – ač jsem již věděla, že vdávat se již zřejmě nikdy nebudu – opět by to s největší pravděpodobností dopadlo „stejně“?

Č. 30: Ano – schola a farní společenství.

Č. 31: Ano. VELMI, je to pro mne opora a posila v mé cestě „domů“, ve víře – v jejím prožívání, hledání a objevování Boží vůle v mém životě.

Č. 32: Lidé v mém rodném městě mne z hlediska víry neznali – do té doby jsem studovala, pracovala a bydlela v Praze.

Č. 33: Reakce některých „spravedlivých“ křesťanů a věrných katolíků byly pro mne bolestivé – Bohu poručeno a jim odpuštěno; já mám alespoň dvě zdravé a krásné věřící dcery (některé z těch „zlých“ žen mají za sebou zřejmě potrat – tedy jejich bolest byla jen „projekcí“ do mých bolestí).

Č. 34: Ano – stále - a NAPLNO! J

Dotazník č. 44: Kompletní kontakt + následná e-mailová komunikace

Č. 15: Neřešili jsme je, on hned odešel, bez možnosti řešení.

Č. 17: Psychická nevyzrálost, nezodpovědnost.

Č. 21: Žádost ohledně zneplatnění podána zatím nebyla – nicméně jsem již v kontaktu s církevním soudem; církevní právník mne pomáhá se sepsáním žaloby.

Č. 24: Velkou pomocí pro mne byla psychická podpora blízkých lidí – především mojí kamarádky, která si procesem zneplatnění manželství před pár lety prošla.

Č. 25: Kde jinde má člověk v takové situaci hledat oporu, než u Boha.

Č. 26: Ano, žiji sama, se třemi psy.

Č. 32: Nevnímala jsem jiné varianty. Největší oporou mi byla již zmíněná kamarádka.

Dotazník č. 45: E-mailový kontakt

Č. 18: Nemluvili jsme o tom.

Č. 21: Po poradě s církevním právníkem na kurii, který vyhodnotil moje šance na úspěch jako nulové, jsem se rozhodl žádost vůbec nepodávat.

Č. 27: Řekl mně, že manželství nejde zneplatnit a že mám zůstat sám

Č. 28: Ano byl, ale pouze formálně.

Č. 29: Ano – další kněží, psycholog z křesťanské manželské poradny.

Č. 32: Ve farnosti jsem spíše anonymní; nepocítil jsem dopad.

Č. 33: ve farnosti jsem spíše anonymní, nepocítil jsem dopad; co se týče přátel mimo farnost, reakce nebyly nijak negativní.

Dotazník č. 46: Kompletní kontakt + následná komunikace

Č. 3: Nyní dokončuji v kombinované formě studium na VŠ.

Č. 6: Na mši svatou chodím pravidelně každou neděli a dále podle času a možností.

Č. 7: Přijímání svátosti Eucharistie je pro mne nezbytnou součástí života, obrovskou posilou. Velmi těžce jsem nesla období rozpadu svého manželství. Kněz nevěděl, jak se má v mojí situaci zachovat – zda, i když s manželem nežiji, mohu přijímat sv. smíření a eucharistie.

Č. 13: Děti se nenarodily – 2x jsem potratila, z toho 1x až v 5 měsíci.

Č. 14: Problémy nastaly v podstatě okamžitě; k tomu, s odstupem času, nezbyvá než konstatovat, že se neshody objevovaly již před sňatkem. Bohužel jsem v té době „varovné signály“ ještě nedokázala rozpoznat.

Č. 15: Již po roce manželství jsem navštívila manželskou poradnu a docházela do ní (podle aktuálního stavu) v podstatě po celou dobu trvání manželství. Aneb, čím náročnější „krizovka“, tím častější návštěvy manželské poradny. Manžel navštívil poradnu pouze 1x – a to jen kvůli tomu, aby paní doktorce vysvětlil, že on – na rozdíl ode mne -žádný problém nemá, tudíž k další návštěvě není důvod.

Samozřejmě jsem vyhledala i pomoc duchovního; jeden měsíc jsem také pobývala v klášteře karmelitánů.

Č. 16: Uvědomuji si, že jsem byla častými roztržkami časem již tak unavená, že mi už nezbyvala energie na neustálé „dávání dalších šancí“. Deset let „takového“ manželství člověka „otupí“.

Č. 17: Nejhorší pro mne byly manželovy psychické ataky. Když byl střízlivý, bylo vše v pohodě, ale když se napil, stal se z něho naprosto jiný člověk – zlý, agresivní. Jeho citové, psychické vydírání bylo k nevydržení. Až se z toho vyspal, srdceryvně se kál, nosil růže, prosil za odpuštění ...

Č. 18: Chtěla jsem mít „tuto etapu“ svého života vyřešenu nejen civilně, ale především po církevní stránce. Bylo pro mne důležité přistupovat k přijímání – být „normální“ katoličkou a ne „černou ovčí“, jak jsem se dlouhou dobu mezi ostatními věřícími cítila.

Č. 24: Velkou oporou pro mne byl též právní zástupce, který se ujal mého řízení u Církevního soudu.

Č. 25: Na nějakou dobu byla moje víra ve stavu stagnace, nejistoty ... nedokázala jsem přijmout, „strávit“ některá církevní „ustanovení“, které souvisí s problematikou rozvedených křesťanů. Postupem času jsem ale našla úplně jinou cestu k Bohu – cestu, která mne přivedla k víře, která je nyní mnohem intenzivnější ... vroučnější ... Díky, Pane! ☩

Č. 27: Po přestěhování se do nové farnosti mne nesmírně povzbudilo přijetí zdejšího duchovního správce, který mě okamžitě zapojil do dění farnosti, přenechal část výuky náboženství, stal se mým zpovědníkem a duchovním rádcem. Také mne zkontaktoval s právníkem, který se ujal mé kauzy ohledně zneplatnění manželství u Církevního soudu.

Č. 28: Ano byl – v maximální míře.

Č. 29: Ano, duchovní pomoc jsem vyhledala i jinde – především u kněží, které mě znají od dětství a byli tudíž obeznámeni s postupně se vyvíjející domácí situací.

Na tomto místě bych ráda zmínila ještě jednu, pro mě osobně velmi nepochopitelnou, skutečnost. A sice, jak je možné, že jsou – v oblasti „rozvodové problematiky“ mnozí duchovní tak málo informováni? Jak je možné, že nejsou schopni, rozvodem zraněnému věřícímu člověku, nabídnou adekvátní pomoc? Nemám na mysli podporu v záležitosti zneplatňování manželství, spíše duchovní oporu, porozumění, přijetí, povzbuzení ...

Č. 32: V podstatě jsem pocívala veškeré výše zmíněné varianty – samozřejmě v různé míře

Č. 33: Strasti druhých jsou vždy pro okolí aktuální a tak jsem to vnímal/vníkala i já – obzvlášť v rodné vesnici. V současném bydlišti je mnohem větší anonymita.

Velmi Vám děkuji za to, že jste mne tímto dotazníkem oslovila. Při jeho vyplňování jsem si uvědomila, jak moc těžké a dlouhé období mám za sebou ... znovu se mi vybavily nepěkné vzpomínky, ale já jsem za to vděčná. Uvědomuji si totiž, že i když se nám to mnohdy nezdá, přesto platí staré známé: „Co Bůh činí, dobře činí“! ☺ Těch 10 let byla (po všech stránkách) velká „škola života“. Myslím, že nebýt toho, nedokázala dostatečně a opravdově vážit současného vztahu. Mám úžasného manžela ... mám tedy každodenně za co Bohu děkovat. Přeji Vám vše dobré!

Dotazník č. 47: E-mailový kontakt

Č. 7: Ani nevím, ale asi samozřejmostí.

Č. 14: V podstatě okamžitě – prý, říkala manželka.

Č. 15: Většinou sami, mezi 4 očima; Manželka chodila do manželské poradny, já jsem měl tehdy pocit, že k tomu nemám žádný důvod a vadilo mně, že naše problémy řeší s cizím člověkem. Co se doma upeče, to se má doma i sníst.

Č. 17: Fyzické a psychické násilí - podle manželky, já jsem to tak nebral; alkoholismus – podle manželky. Ano, občas se napiju, ale za alkoholika se nepovažuji.

Č. 19: Já jsem byl proti. Přece, Co Bůh spojil, člověk nerozlučuj!

Č. 21: Asi rok. Já jsem se odmítl zúčastnit.

Č. 24: Já jsem nesouhlasil s civilním rozvodem, natož pak s církevním – takže, jak bych to měl asi tak snášet?

Č. 26: Mám partnerku, budeme se brát.

Č. 27: Nevím, moc jsem to neřešil, ale spíš ano.

Č. 32: Asi všechny zmíněné varianty, ale nesnažil jsem se to nějak vnímat.

Dotazník č. 48: E-mailový kontakt

0

Dotazník č. 49: E-mailový kontakt

Č. 7: Není nezbytné ani samozřejmé, ale velmi důležité a cenné, nyní více než kdykoli předtím.

Č. 11: Manželství jsem uzavřela s nepokřtěným, chodili jsme spolu již v době mého křtu.

Č. 14: Problémy po 9 letech, ale spíše malé, pak to najednou naprvalo velký spád po 12 letech.

Č. 15: Pro záchranu manželství jsem zkusila všechny varianty.

Č. 17: Manžel na řadu věcí mlčel, nebylo poznat, co si myslí; málo společného času, velké pracovní nasazení manžela.

Č. 18: Nyní nevím, uvažuji o tom, co dál. Nejsme ještě rozvedeni, manžel v současnosti bydlí 1 rok mimo domov se svou milenkou a podal žádost o rozvod.

Č. 26: Žiji sama s dětmi.

Č. 30: Ano, vedli jsme snoubenecká setkání v rodině.

Č. 32: Někteří lidé byli vstřícní a solidární, někteří podali pomocnou ruku, někteří ale nevědí, co si o tom mají myslet – jsou opatrní, nechtějí zranit.

Č. 33: Vstřícnost některých lidí mě potěšila, nicméně dosud nevím, jak to prezentovat – není to pro mne ještě uzavřený příběh.

Č. 34: Ne, jsem v ulitě.

Dotazník č. 50: Kompletní kontakt + následná komunikace

18. Donedávna jsem o možnosti církevního řešení nevěděla.

19. Rozumná domluva s manželem nebyla, ale myslím, že by mu to bylo jedno.

27. S duchovním správcem naší farnosti jsem o problémech v manželství nemluvila, domnívám se, že by mi nic nového k mojí situaci neřekl.

Dotazník č. 51: Telefonický kontakt (dotyčný respondent mne telefonicky kontaktoval s vysvětlením, že jej o vyplnění dotazníku požádala jemu známá osoba a projevil přání jednotlivé odpovědi nadiktovat v rámci telefonátu. Byť je podobný přístup (s ohledem návrhu zachování anonymity respondentů) netradiční, dotyčnému jsem, vyhověla a jeho jednotlivé odpovědi zaznamenala)

Č. 7: Účast na mši svaté je pro mne jakýmsi povzbuzením, ke svátosti eucharistie pravidelně nepřistupuju.

Č. 10: Manželka byla o 6 let starší, ale věkový rozdíl jsem nikterak nepocíťoval a ani mně nepřipadal nijak zvláštní či neobvyklý.

Č. 17: Postupné vyhoření manželství jako takového.

Č. 24: Nežijeme spolu 5 let, manželka se odstěhovala do Prahy, před nedávnem si našla přítele. Rozvodové řízení dosud neproběhlo. Naše cesty se rozešly v klidu, neměli jsme potřebu na civilní rozvod spěchat. Nedávno jsme se však dohodli, že je na čase naše manželství dořešit oficiální cestou – v květnu by mělo rozvodové řízení proběhnout.

Č. 27: Neměl jsem dosud potřebu to s ním řešit.

Č. 30: Ano, částečně – když bylo třeba.

Č. 32: Ano, ale nemám problém jít do kostela kamkoli.

Dotazník č. 52: Kompletní kontakt + následná komunikace

Č. 7: Není mi umožněno přijímat svátost Eucharistie.

Č. 11: Církevní sňatek jsem uzavřela s pokřtěným katolíkem, ale z komunistické rodiny.

Č. 21: Při podávání žádosti k Církevnímu soudu mě církevní hodnostář slovně napadl – z toho důvodu jsem odešla a žádost nepodala.

Č. 25: Překvapilo a zaskočilo mě, že dnešní víra NEPOČÍTÁ s lidmi jako já – co mají tyto problémy anebo neví, co s nimi.

Č. 32: Je jim to jedno.

Č. 34: Ano i ne, něco mezi.

Dotazník č. 53: E-mailový kontakt + následná komunikace

Č. 14: Neshody se začaly objevovat zhruba po jednom roce manželství.

Posílám vyplněný dotazník, odpovědi jsem značil červeným křížkem. Moc jsem se nerozepsal, protože se k tomu nerad vracím. I když jsem (a snad si to nenamlouvám) svoji manželce odpustil, stále je pro mne toto téma velmi bolestivé. Snad Vám to i tak k něčemu bude. Přeji Vám mnoho duchovního ovoce ze studia teologie a též šťastné zakončení!

Příloha XII. – Vzor vyplněného dotazníku jednoho z respondentů

DOTAZNÍK

k vypracování Bakalářské práce na téma Rozvedení křesťanů a jejich situace v církvi

1. *Jste:*
 - a) muž
 - b) žena

2. *Kolik Vám je let?*
 - a) 20-30
 - b) 30-40
 - c) 40-50
 - d) 50-60
 - e) 60-70
 - f) 70 a více

3. *Jakého nejvyššího vzdělání jste dosáhl /dosáhla?*
 - a) základní
 - b) vyšší odborné
 - c) středoškolské
 - d) vysokoškolské

4. *Jaké jste přijal/přijala svátosti?*
 - a) svátost křtu - v dětství
 - b) svátost křtu - v dospělosti
 - c) svátost eucharistie
 - d) svátost biřmování
 - e) svátost manželství

5. *Z jaké jste diecéze?*
 - a) Praha
 - b) Plzeň
 - c) Brno
 - d) České Budějovice
 - e) Olomouc
 - f) Litoměřice
 - g) Ostrava - Opava
 - h) Hradec Králové

6. *Bohoslužeb se účastníte:*
 - a) často (každou neděli, o svátcích i ve všední dny)
 - b) pravidelně každou neděli
 - c) nepravidelně (podle času a možností)
 - d) pouze o Vánocích a Velikonocích
 - e) bohoslužeb se neúčastním vůbec

7. *Pro Váš duchovní život je pravidelná účast na mši svaté a časté přijímání svátosti eucharistie: (je možné zvolit i více bodů, případně doplnit prázdnou kolonku)*
 - a) samozřejmostí
 - b) nezbytností
 - c) povzbuzením
 - d)

8. *Jak dlouho trvala Vaše známost před manželstvím?*

5 let

9. *Uzavřel/ uzavřela jste nejprve civilní manželství a církevní sňatek proběhl až později?*
 - a) ano
 - b) ne

Případně, po kolika letech trvání civilně uzavřeného manželství?

10. Kolik Vám bylo let, když jste uzavřel/ uzavřela církevní manželství?

20

11. Církevní manželství jste uzavřel/uzavřela:

- d) s katolíkem
- e) s pokřtěným nekatolíkem
- f) s nepokřtěným

12. Jak dlouho jste žil/žila v církevně uzavřeném manželství?

10 let

13. Narodily se z Vašeho manželství děti?

- b) ano
- b) ne, 2x jsem potratila

Případně kolik dětí?

14. Po jaké době trvání manželství se začaly objevovat partnerské neshody?

- f) v podstatě okamžitě
- f) po 15 letech
- g) po 2 letech
- g) po 20 letech
- h) po 5 letech
- h) po 25 letech
- i) po 7 letech
- i) po 30 letech
- j) po 10 letech
- j) po letech
- už i před svatbou.

15. Jakým způsobem jste se snažili tyto manželské neshody řešit?

(je možné zvolit i více bodů, případně doplnit prázdnou kolonku)

- g) pouze sami, mezi „čtyřma očima“- zpočátku
- h) vyhledali jsme odbornou pomoc *j e d n o t l i v ě*

A/ manželská poradna -já

B/ psycholog/psychiatr-já

C/ osoba z duchovního stavu, např. kněz, řeholník, ...já

- i) vyhledali jsme odbornou pomoc *s p o l e č n ě*

A/ manželská poradna

B/ psycholog/psychiatr

C/ osoba z duchovního stavu, např. kněz, řeholník, ...

- j) manžel/manželka odmítl /odmítla jakoukoliv pomoc ze strany odborníků
- k) manžel/manželka si nepřipustil/nepřipustila žádné provinění ze svojí strany – za veškeré problémy v manželství vinil/vinila mě
- l) Po roce manželství jsem navštívila manž. poradnu a docházela do ní v podstatě po celou dobu trvání manž. – podle aktuálního stavu – čím náročnější „krizovka“, tím častější schůzky v manž. poradně. Manžel navštívil poradnu pouze 1x – a to jen kvůli tomu, aby paní dr. vysvětlil, že on – na rozdíl ode mne - žádný problém nemá, tudíž k další návštěvě není důvod. Samozřejmě jsem vyhledala i pomoc duchovního.

16. Myslíte si, že za „ztroskotání“ Vašeho manželství je odpovědný:

(případně doplňte prázdnou kolonku)

- f) spíše bývalý partner (manžel, manželka)
- g) spíše Vy
- h) oba dva nesete stejný díl viny
- i) – nicméně, oba dva neseme díl viny, ale v rozdílné míře
- j) Uvědomuji si, že jsem byla častými roztržkami časem již tak unavená, že mi už nezbývala energie na neustálé „dávání dalších šancí“. Deset let „takového“ manželství člověka „otupí“.

17. Hlavní důvody vedoucí k rozvodu:

(je možné zvolit i více bodů, případně doplnit prázdnou kolonku)

- k) rozdílnost názorů, neshody
- l) neschopnost vzájemné komunikace, společného dialogu
- m) ovlivňování manželského soužití ze strany rodičů, případně prarodičů
- n) domácí násilí
 - fyzické
 - **psychické**
 - sociální
 - ekonomické
- o) nevěra
- p) neplodnost
- q) zdravotní problémy
- r) závislosti
 - alkoholismus
 - drogy a jiné návykové látky
 - hazardní hry, výherní automaty
- s) rozdílné náboženské přesvědčení
- t)

Nejhorší pro mne byly manželovy psychické ataky. Když byl střízlivý, bylo vše v pohodě, ale když se napil, stal se z něho naprosto jiný člověk – zlý, agresivní. Jeho citové, psychické vydírání bylo k nevydržení. Až se z toho vyspal, srdceryvně se kál, nosil mi růže, prosil za odpuštění

18. Uvažoval/ uvažovala jste po civilním rozvodovém řízení o možnosti řešení této situace i po církevní stránce, tzn. o dočasném odloučení manželů při zachování trvání manželství či o zneplatnění manželství?

- b) ano
- b) ne

V případě, že ano, co Vás k těmto úvahám vedlo?

(je možné zvolit i více bodů, případně doplnit prázdnou kolonku)

- e) možnost uzavření nového sňatku - později
- f) potřeba přijímání svátosti eucharistie
- g) s touto myšlenkou přišel /přišla bývalý manžel/ manželka
- h) Chtěla jsem mít „tuto etapu“ svého života vyřešenu nejen civilně, ale především po církevní stránce. Bylo pro mne důležité přistupovat k přijímání – být „normální“ katoličkou a ne „černou ovci“, jak jsem se dlouhou dobu mezi ostatními věřícími cítila.

19. Váš manžel/manželka s odhlášením (dočasným odloučením manželů) či zneplatněním manželství:

- d) souhlasil /souhlasila
- e) byl/ byla proti
- f) bylo mu /jí to jedno

20. *Byla na příslušný biskupský úřad podána žádost o dočasné odloučení manželů při zachování trvání manželství?*

- b) ano b) ne

V případě kladné odpovědi, prosím, uveďte:

Kdo podal žádost týkající se odluky (dočasného odloučení manželů)?

- c) Vy b) manžel/ manželka

Jak dlouho celé řízení trvalo, případně stále trvá?

(uveďte, prosím, počet měsíců nebo let)

S jakým výsledkem byla Vaše žádost vyřízena?

- c) dočasné odloučení manželů bylo povoleno
d) dočasné odloučení manželů bylo zamítnuto

21. *Byla podána k Církevnímu soudu žádost týkající se prohlášení neplatnosti církevního manželství?*

- b) ano b) ne

V případě kladné odpovědi, prosím, uveďte:

Kdo podal žádost týkající se zneplatnění manželství?

- d) Vy b) manžel/ manželka

Jak dlouho celé řízení trvalo, případně stále trvá?

(uveďte, prosím, počet měsíců nebo let) – 1 rok

S jakým výsledkem byla Vaše žádost vyřízena?

- d) Církevní soud prohlásil manželství za *právoplatně uzavřené*, žádost o zneplatnění manželství byla tedy zamítnuta
e) Církevní soud I. instance prohlásil manželství za *neplatně uzavřené* a tento rozsudek *p o t v r d i l* i Církevní soud II. instance
f) Církevní soud I. instance prohlásil manželství za *neplatně uzavřené*, tento rozsudek Církevní soud II. instance *n e p o t v r d i l*

22. *V případě, že Církevní soud II. instance rozsudek Církevního soudu I. instance nepotvrdil, bylo podáno odvolání pro řízení v III. instanci na Římskou rotu?*

- b) ano b) ne

Římská rota rozsudek Církevního soudu I. instance:

- b) potvrdila b) nepotvrdila

23. *V případě, že církevní soud Vaše manželství potvrdil jako právoplatně uzavřené, odvolal /odvolala jste se proti tomuto rozhodnutí?*

- b) ano b) ne

24. Jak jste snášel/ snášela období, kdy probíhalo řízení u Církevního soudu?

(je možné zvolit i více bodů, případně doplnit prázdnou kolonku)

- j) trpělivě
- k) odevzdaně
- l) s nadějí a myšlenkou, že vše dobře dopadne
- m) netrpělivě
- n) ubíjela mě nejistota
- o) měl/ měla jsem často pocit marnosti a bezmoci
- p) velkou pomocí pro mne byla psychická podpora ze strany duchovního správce a blízkých lidí a samozřejmě pomoc a podpora právního zástupce, který se ujal mého řízení u Církevního soudu.
- q) .
- r)

25. Promítlo se řízení o prohlášení neplatnosti manželství i do Vašeho duchovního života?

- a) ano
- b) spíše ne
- c) nepřemýšlel/ nepřemýšlela jsem o tom

V případě, že ano, jakým způsobem?

(případně doplňte prázdnou kolonku)

- a) Vaši víru to spíše posílilo
- b) Vaši víru to spíše oslabilo
- c)

Na nějakou dobu byla moje víra ve stavu stagnace, nejistoty ... nedokázala jsem přijmout, „strávit“ některá církevní „ustanovení“, které souvisí s problematikou rozvedených křesťanů. Postupem času jsem ale našla úplně jinou cestu k Bohu – cestu, která mne přivedla k víře, která je nyní mnohem intenzivnější ... vroucnější ... Díky, Pane! ☺

26. V současné době:

- f) žijete sám /sama
- g) uzavřel /uzavřela jste nový civilní sňatek
- h) uzavřel /uzavřela jste církevní sňatek
- i) žijete ve společné domácnosti s druhem /družkou
- j) jiná možnost:

27. Jak se zachoval Váš duchovní správce v okamžiku, kdy se dověděl o rozpadu Vašeho manželství, tzn., že bylo Vaše manželství civilně rozvedeno?

(je možné zvolit i více bodů, případně doplnit prázdnou kolonku)

- g) aktivně se snažil pomoci a podal pomocnou ruku
- h) navrhl řešení formou odluky či zneplatnění manželství
- i) požádal mě o dočasné přerušení aktivní služby ve farnosti
- j) doporučil pohovor s biskupem
- k) navrhl dočasné přerušení přijímání svátosti eucharistie
- l) po přestěhování se do nové farnosti mne nesmírně povzbudilo přijetí zdejšího duch. správce farnosti, který mě okamžitě zapojil do dění farnosti, přenechal část výuky náboženství, stal se mým zpovědníkem a duchovním rádcem a zkontaktoval mě s právníkem, který se ujal mé kauzy ohledně zneplatnění manželství u Církevního soudu

ABSTRAKT

VÍTOVÁ, M. *Rozvedení křesťané v katolické církvi*. České Budějovice 2011. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra systematické teologie. Vedoucí práce doc. JUDr. Stanislav Příbyl, Ph.D., JCD.

Klíčová slova: rozvedení křesťané, manželství, rozvod, zneplatnění manželství, „odloučení manželů při zachování manželského pouta“, sekulární právo, manželské právo katolické církve, církevní soud.

Práce je zaměřena na rozvedené křesťany v katolické církvi. Teoretická část se zabývá rozvodovou problematikou z pohledu sociologie a psychologie; z pohledu katolické církve; z pohledu sekulárního a církevního práva. Součástí praktické části jsou jednak konkrétní statistické údaje, ale především výzkumná studie, zaměřená přímo na skupinu rozvedených křesťanů, na jejich životní situaci vyplývající z rozpadu církevně uzavřeného manželství; na vnímání víry a prožívání křesťanského společenství těchto lidí v rodinách i příslušných farnostech.

ABSTRACT

Divorced Christians in Catholic Church

Key words: divorced Christians, marriage, divorce, invalidation of marriage, seclusion of man and wife by preservation of matrimonial bond, secular law, Catholic church matrimonial law, ecclesiastical court.

The thesis is focused on divorced Christians in Catholic church. The theoretical part deal with divorce problems from sociological and psychological point of view and from point of view Catholic church, secular law and ecclesiastical court. In the practical part there are particular statistical data and research study focused on group of divorced Christians, on their life situations following after church marital break-up, on their faith perceiving and their Christian community perceiving in families and relevant parishes.
